

איך נהיה למדינה העשירה בעולם

תקציר אתר "קו ישר" למשטר חדש למדינת ישראל

תוכן:

- איך נהיה למדינה העשירה בעולם?
- מדינה יהודית
- דמוקרטיה
- שלטון מקומי
- קרקעות ובניה
- תעשייה ועסקים
- תקשורת
- חקלאות
- תחבורה
- בנקים
- עבודה ואיגוד מקצועי
- בריאות
- חינוך
- פשע ומשטרה
- מערכת המשפט
- צה"ל
- תרבות ודת
- סעד ורווחה
- מְסִים
- אחרית דבר

www.kav.org.il

מוטי היינריך

איך נהיה למדינה העשירה בעולם?

קיימת רק תשובה נכונה אחת לשאלה והיא מצויה בעמודים הבאים.

קל להתפתות לסיסמאות שמתבססות על יצירת יש מאין: על ממשלה שתחוקק חוק וחסל סדר עוני. על חוקים "חברתיים" שיעניקו לנו מכל טוב מבלי שנצטרך לעבוד קשה מידי. על חוקים שיבטיחו לנו חופשות ארוכות, פנסיות נדיבות ושירותי "חינם" ברמה גבוהה. חלקים גדולים בציבור נוהרים אחרי פנטזיות שמבטיחות "מדינת רווחה". קל להאמין שממשלה מסוגלת לייצר מקומות עבודה, להגן על עסקים מפשיטת רגל, לשמור על חסכוניותנו, לנהל נכון את מחירי המוצרים בשוק. לפקח על בעלי מקצוע. קל לשכנע אותנו שכל מה שצריך זו חקיקה מפורטת וצודקת וכמובן אכיפה נכונה – והכול יבוא על מקומו בשלום.

שום פוליטיקאי לא יעמוד בלחצים לדהור אל כיוון שגוי זה אליו דוהרת מדינת ישראל בקצב הולך וגובר. הדרך בה דוהר העדר מובילה לתהום: כולנו נהיה עניים יותר, מושחתים יותר, חשדנים וחסרי אמון בזולת ומתנכרים למדינה שכישלונה במילוי המשימה מובטח. נראה שאין מנוס מתהליך למידה מכאיב ואולי אפילו ארוך יחסית. לאחריו, אולי יהיו די אנשים שיבינו את הפיתרון הנכון והמוסרי שמבוסס על חופש הפרט וחופש הכלכלה – הפרדה מלאה בין כלכלה למדינה.

המתווה המוצע כאן מצביע על הצעדים הנחוצים כדי להיות למדינה העשירה בעולם. כן, אני יודע – כל ההצעות "בלתי מעשיות" כיום – הן אינן ישימות פוליטית. אך מה שכן "ישים" מוביל אל עבר התהום. "פוליטיקה" יכולה להשתנות ככל שיותר אנשים ישתכנעו בצדקת הדרך.

מדינת ישראל מבורכת באנשים מוכשרים בכל התחומים, ובייחוד בכישורים שמניבים מוצרים מבוקשים בשוק העולמי. לא מדובר רק בהייטק, אלא גם באנשי עסקים שמקימים מיזמים חובקי עולם, ביזמים קטנים שמקימים עסקי שיווק בדוכני קניונים בערי עולם, ברופאים ואפילו במפיקי תוכניות טלוויזיה שמסוגלים לייצא את פרי רוחם הפורה. מוסר העבודה, התושייה והחריצות של עובדים ישראלים במגזר הפרטי הוא מהגבוהים בעולם. לכך יש להוסיף את צבר ההון האנושי והפיננסי של העם היהודי בתפוצות – יהודים שהיו שמחים לעשות עסקים בישראל אילו יכלו לקבלם בברכה ובקלות – מתעוררת השאלה מדוע מדינת ישראל אינה המדינה העשירה בעולם, למרות מצבנו הביטחוני? למה רמת החיים בישראל משתרעת אחרי מדינות המערב? למה המחירים גבוהים וההכנסה נמוכה?

מטרתנו אינה "שווינויות" או "הקטנת פערים" – דגלים שפוליטיקאים דמגוגיים מנפנפים בהם מאז ומתמיד. מטרתנו ליצור מדינה עם אזרחים עשירים, עם מעמד בינוני רחב ברמת הכנסה גבוהה בהרבה מזו המקובלת באירופה. לא נפתור את "בעיית העוני" – בעיה שאף פוליטיקאי או שיטת משטר לא פתרו מאז ומעולם – תמיד היו ותמיד יהיו עניים בדיוק כפי שתמיד היו ויהיו גם עשירים מופלגים. במדינה ענייה העניים מתקיימים מ-100 דולר לחודש, גם במדינה עשירה יהיו עניים אך הם יחיו ברמת חיים גבוהה פי עשרה ויותר מאשר במדינה ענייה.

מדינה שחורטת על דיגלה "שוויון" סופה להשיג לאזרחיה הכנסה "שווה" של 100 דולר לחודש כפי שהייתה במדינות גן העדן הסוציאליסטי ברוסיה ובגוש המזרחי. "שוויון" משמעותו הכרזת מלחמה על האדם העובד, על המוכשר והמצליח – החרמת פרי עמלו באמצעות מסים. המסים תמיד מגיעים אל הפוליטיקאים – והם שמחליטים על מפתח "חלוקתם" חזרה "לעם". אין דרך אחרת ל"חלוקה מחדש" של ההכנסות – אלא רק באמצעות הממסד הפוליטי שגוזר נתח הגון לעצמו ואת היתרה מחלק לפי לחצים שמופעלים עליו.

אנחנו מציעים מיסוי נמוך שסיפיק למימון ממשלה קטנה, כאשר אחריות המדינה מתמקדת בעיקר בשמירה על הביטחון, משטרה, משפט ובאספקת מוצרים ציבוריים" מובהקים שהכרחיים בחברה מודרנית – שירותים אשר יש להם ביקוש בציבור אך השוק הפרטי אינו יכול לספקם. חברה שמקדשת את זכותו של הפרט לרכושו ולפרי עמלו עם מעורבות מינימאלית של הממסד על פקידיו במעשי האזרח כל עוד אינו פוגע בזכויות זהות של הזולת – חופש. חברה בה "הצדק" נקבע על ידי פעולות מרצון בין אנשים בוגרים והתמורה הכלכלית מתחלקת, בדרך כלל, לפי תרומתו של הפרט למיליוני אזרחים אחרים בישראל (מכירות בשוק המקומי), ותועלת שהפרט מביא למאות מיליוני אנשים בעולם (דרך היצוא) – תועלת כפי שהיא נמדדת על ידי עסקאות מרצון בשוק חופשי (עסקה היא גם חוזה עבודה כשכיר בחברה).

תינטל רוב סמכותו של הממסד הפוליטי להחליט מהי "טובת הכלל" – סמכות שמאפשרת היום לשלטון לפגוע בחופש הפרט, וגם לחלק כספי מדינה למגזרים בעלי כוח פוליטי. ציבור האזרחים לא יהיה ערב לבנקים או לאנשי עסקים כושלים. הכושל – ישלם את המחיר בעצמו. תצומצם זכותו של הממסד הפוליטי להעניק זיכיונות, סובסידיות, מכסים, מענקים "לעידוד" סקטורים שונים, רישיונות לעיסוק במיני מקצועות, ועוד כפי שיפורט בהמשך.

לפניכם ראשי פרקים בלבד לרפורמה יסודית בסדרי השלטון, החברה והכלכלה. המעוניינים בקריאה לעומק מוזמנים למצוא את מבוקשם באתר קו-ישר:

www.kav.org.il

מדינה יהודית:

מדינת ישראל היא מיזם שהוקם על ידי העם היהודי כדי לפתור "בעיה יהודית" שהגיעה לשיאה במאה העשרים עם השמדה פיזית של כשליש מהעם, שליש מקבוצת אזרחים ייחודית שהייתה להם זיקה ליהדות ברמות שונות של קרבה – החל מאלה שבקושי זכרו קשר ליהדות ועד לקהילות חרדיות.

יזמי הרעיון, התנועה הציונית בראשות בנימין זאב הרצל, הבינו עשרות שנים לפני השואה, שגם בעת המודרנית שולטות בעולם הנאור דעות קדומות שמסכנות פיזית את קיומו של מי שמזוהה על ידי הסביבה כקשור לעם היהודי – השערה שהתאמתה לצערנו. הסיכון הוא "סטטיסטי", לא כל יהודי נפגע, לא בכל מקום ולא בכל זמן.

מדינת ישראל הוקמה על ידי העם היהודי כדי לסקל סיכון "סטטיסטי" זה. זו המדינה היחידה בעולם שהוקמה עבור אנשים שמתגוררים מחוצה לה; ולכן, עם הקמתה, קיבל כל יהודי בעולם אופציה לראות בה את ביתו, להתאזרח בה. אופציה בלתי מותנית זו, וללא תאריך תפוגה, עוגנה בחוק השבות.

מדינת ישראל הוקמה בחבל ארץ זה ולא במיקום גיאוגרפי אחר, כי פינה זו במזרח הים התיכון קשורה קשר הדוק ובלעדי להוויה היהודית ואכלס בעבר ממלכה יהודית ריבונית בתקופות ממושכות. מאז גלה העם היהודי מארצו, לא נוצרה באזור גיאוגרפי זה כל ישות מדינית עצמאית אחרת שאינה יהודית, למרות שהאזור היה מקום מגורים לבני דתות שונות ותחת שלטונות כיבוש שונים.

ההצדקה המוסרית לקיומה של מסגרת מדינית, כל מדינה, היא שמירה מסודרת ומאורגנת על זכויות הפרט לחייו, לקניינו ולזכותו לפעול למיזמי אושרו. לשמירה מפני הפעלת כפיה על ידי האחר – בין אם הזולת הוא אזרח המדינה או בין אם זו מדינה תוקפנית אחרת. לא כל מדינות העולם נוהגות על פי אמות מידה אלה. הקבוצה המקימה רשאית להחליט מי רשאי להצטרף לשורותיה ומה יהיו כללי המשחק בה – לא כל אחד רשאי להצטרף ומי שלא עומד בקריטריונים – חופשי לחפש לעצמו מקום אחר עלי אדמות להתאזרח.

יהדותה של המדינה תתבטא בסמלים משותפים שיתקבלו מראשן על ידי הפרטים שמרכיבים את המדינה. ככל שיותר אזרחים יאמצו סמלים משותפים – המדינה תהיה יותר "יהודית". ה"זהות היהודית" של המדינה תישמר כל עוד רוב גדול של אזרחים פרטיים יזדהו מראשן החופשי עם הסמלים שמאפיינים אותה זהות. אין מקום לכפות "זהות".

1. לא יהיה יום מנוחה "רשמי". המדינה כמעסיק גדול, רשאית לקבוע את השבת כיום מנוחה עבור עובדיה. המדינה רשאית לצרף לימי המנוחה של עובדיה את יום שישי ואפילו את יום ראשון. כל אדם או מוסד רשאים לקבוע בהסכמה עם עובדיהם את יום המנוחה שמתאים להם. יש להניח, שבגלל הזהות היהודית של רוב אזרחי המדינה – השבת תהיה יום המנוחה העיקרי. מוסלמים או נוצרים, לדוגמה, רשאים לבחור יום אחר.
2. האמור לגבי השבת נכון גם לגבי כל חג אחר.
3. נובע מכך שהמדינה אינה רשאית לקבוע את שעות הפעילות של עסקים פרטיים או את ימי פעילותם. המדינה יכולה לקבוע אך ורק את ימי העבודה והשבתון של מוסדותיה.
4. יש להניח שרבים מהיהודים מזדהים, לדוגמה, עם יום "תשעה באב" או עם "יום הכיפורים" ולכן יעדיפו לעבוד בעסק שמכבד את אמונתם ויחרימו עסק שאינו מתחשב בחגים אלה. אין צורך בחוק שיכפה קיום חג, כפי שאין כיום חוק שאוסר נהיגה ברכב ביום כיפור ולמרות זאת מקובל לא לנהוג.
5. קבוצת אזרחים רשאית לרכוש קרקע ולהקים עליה שכונה או יישוב שמחייבים כללי התנהגות מסוימים. כל הרוכש דירה באותה שכונה או יישוב יחתום בחוזה הרכישה על התחייבות לאותם כללים וייתכן שיתחייב שלא למכור את הדירה למי שלא יחתום על הסכם דומה. כך יוכלו לקום אזרחים מגורים

- לאוכלוסיה חרדית עם חנויות כשרות למהדרין, וללא נסיעה בשבת. הסכמים מרצון וללא כפיה.
6. במדינה חופשית לא יהיו לערבים, או לחילוניים טענות על "חלוקה לא צודקת של משאבים" כי המדינה לא תחלק "משאבים" ובוודאי שלא תבנה בתיים.
7. לא יהיה מעמד חוקי מיוחד לבתי דין דתיים (רבניים או שרעיים). דינם של אלה יהיה כדין כל מוסד בורות אשר על מרותו הסכימו הצדדים המסוכסכים. בהעדר הסכמה בין הצדדים המסוכסכים על בורר מוסכם – יוכלו תמיד לפנות אל מוסדות השיפוט של המדינה. המדינה לא תהיה מעורבת במינוי שופטי דת ואלה ישאבו את סמכותם מהמוניטין שיצברו בקהילתם.
8. המדינה לא תהיה מעורבת במתן שירותי דת מכל סוג שהוא, או במימנם. לא יהיו רבנים ראשיים בשלטון המקומי או במדינה, ייתכן שהמוסדות הדתיים העצמאיים והוולונטריים יגיעו להסכמה ביניהם על סמכות רבנית עליונה. דרך בחירתו יהיה עניינם בלבד.
9. לא יהיו מועצות דתיות. כל קהילה דתית רשאית לבחור לעצמה מועצה כראות עיניה ולהעסיק על חשבונה את עובדיה.
10. לא יהיה מונופול על שירותי קבורה. כל מוסד דתי או חילוני יוכל להקים "חברת קדישא" כעמותה ללא כוונת רווח או כחברה עסקית לכל דבר.
11. זוג יוכל לבוא בברית נישואין על פי דרכו ואמונתו. כל זוג שיצהיר כלפי המדינה שהוא נשוי ייחשב כנשוי ללא קשר לסוג הטקס שבחר לערוך. יש להניח שרובם המכריע של הרואים עצמם כיהודים יעדיפו טקס יהודי מסורתי.

דמוקרטיה

בשיטה הדמוקרטית הקיימת, הכלים שעומדים לרשות האזרח מוגבלים ביותר. האזרח יכול להחליט מי יהיה בשלטון, ומשקיבל החלטה – אובד למעשה הקשר בין האזרח לחקיקה והיא הופכת לחלק מהמסחר הפוליטי – ההחלטות נחתכות שם לרוב לפי תרומת ההצבעה לשרידות הפוליטית של הנבחרים – קשר קלוש לרצון הבחור. אבל גם "רצון הבחור" יכול במקרים רבים להפוך לפגיעה בזכויות הפרט – פגיעה בזכויות קבוצה שבמקרה חלשה פוליטית באותה עת. אם נארגן קבוצה פוליטית חזקה למדי, שיכולה לקבוע גורלות במרכז המפלגה הגדולה, נוכל לכופף את ידי ה"נבחרים" וללחוץ עליהם להעביר חוק שיטיל מס שהכנסותיו יטיבו עם הקבוצה החזקה פוליטית. כך שיש "חוק טוב" ויש "חוק רע". חוק שפוגע בזכויות הפרט הוא חוק רע.

דמוקרטיה אינה "דיקטטורה של הרוב", אלא דיקטטורה של בעלי היכולת להפעלת לחץ על הפוליטיקאים (מפעילי הלחץ אינם רק בעלי הון, אלא גם עובדי נמל, רופאים או חרדים). החוק, גם במדינה דמוקרטית, מסדיר את הכללים לפיהם מתנהלים הקרבות בין בעלי אינטרסים: קודם כל צריך לדאוג לרווחת הקבוצה אליה אני משתייך – אחרי שנסיים עניין פעוט זה – נוכל לשתף פעולה בדאגה ל"טובת הכלל". הדמוקרטיה המקובלת היא שלטון הכוח במאבק בין קבוצות הלחץ.

השיטה הפוליטית שמונעת את מירב הקונפליקטים ומלחמות הכול בכול היא זו המקדשת את זכויות הפרט ומסמיכה את המדינה להגן עליהן. במסגרת זו, רק המדינה רשאית לפגוע בזכויות הפרט, ואך ורק לצורך הגנה או אספקה של מוצר ציבורי מובהק (כגון משטרה וצבא). החוקה צריכה להבטיח מכשולים דמוקרטיים קשים לכל סוג של פגיעה אחרת בזכויות הפרט על ידי המדינה (דוגמה: דרישה לרוב מוחץ במשאל עם לכל העברת כספי מסיים לקבוצה כלשהי, אפילו לאמהות חד-הוריות).

כל חוק ניתן לשינוי ואפילו חוקה מוצקה כמו החוקה האמריקאית. כך שבסופו של דבר החשיבות העליונה היא להבנה ולהלך הרוח בין ציבור האזרחים על תפקיד המדינה. כלומר, נדרש שציבור רחב יבין שקבוצת העסקנים שמהווה למעשה את "המדינה" צריכה להיות בעלת סמכויות מצומצמות ביותר וכוח מזערי. וכל סמכות מעבר למינימאלית שניתנת ל"מדינה" – רב הנזק לציבור מאשר התועלת לכאורה.

אין שיטת משטר מושלמת כפי שאין פוליטיקאים מושלמים, אך השינוי המוצע יאפשר גם לסוג שונה של אזרחים להגיע לעמדת השפעה. מטרת המהפך הדמוקרטי היא לאפשר לממשלה ולעומד בראשה קדנציה ארוכה ויציבה, ללא עיסוק קבוע במאבקי הישרדות פוליטיים. איום על קיומה של ממשלה יוכל להתגבש רק במקרה של קונצנזוס נרחב בעם – כאשר יהיה ברור לכול כי מחדלי הממשלה מחייבים בחירות חדשות.

שיטת המשטר:

1. **משטר נשיאותי** מלא שבו הנשיא נבחר לקדנציה של 6 שנים.
2. הנשיא ממנה את שרי הממשלה ויכול גם לפטרם.
3. הנשיא נבחר בבחירות אישיות ישירות. אפשר להדיח נשיא ברוב מיוחס מאוד של חברי הכנסת, או ברוב מיוחס פחות במשאל עם.
4. מספר **שרי הממשלה** יהיה קבוע מראש בחוק (אין "שרים ללא תיק").
5. רוב משרדי הממשלה יבטלו ויהפכו לאגפים במשרד-על. לדוגמה: משרד הכלכלה יכיל את אגף האוצר, אגף התעשייה והמסחר, אגף המדע והטכנולוגיה, אגף התקשורת, אגף התיירות ואגף החקלאות. משרד הפנים יכיל את אגף המשטרה, אגף החינוך, אגף הבריאות, אגף הסביבה, אגף הרווחה, אגף הדתות, אגף העלייה והקליטה ואגף הבינוי והתשתיות.
6. בממשלה יהיו 5 שרים בלבד: שר הכלכלה, שר הביטחון, שר החוץ, שר הפנים ושר המשפטים. ראה הרחבה בנושא.

7. **הכנסת** תורכב מ-70 חברים.
  8. מחצית מחברי הכנסת יבחרו בבחירות ארציות-יחסיות (כמו היום), ומחציתם בבחירות אישיות ארציות.
  9. אזרח יוכל להציג מועמדות אישית לכנסת בכפוף לתנאי סף שייקבעו.
  10. אזרח יצביע בבחירות לכנסת בשני פתקים: האחד עבור המפלגה שבחר, והפתק השני עבור נציג אישי בו יבחר.
  11. תפקידה העיקרי של הכנסת יהיה חקיקה וביקורת על הרשות המבצעת באמצעות ועדות חקירה בכל נושא על פי נוהל שייקבע.
  12. **משאל עם:** המוסד הדמוקרטי העליון במדינה יהיה משאל העם.
  13. משאל עם יוכל להדיח נשיא, לפזר כנסת, לבטל חוקים קיימים או חוקים חדשים שהכנסת קיבלה.
  14. משאל עם יוכל לאשר חוק שלא דרך הכנסת. הנשיא יוכל ליזום משאל עם, וכך גם הכנסת ברוב רגיל.
  15. כל קבוצת אזרחים תוכל ליזום משאל עם בכל חוק ובכל נושא כלכלי וחברתי. לקיום משאל עם יידרש שאחוז מסוים של אזרחים במדינה יחתמו על עצומה שדורשת משאל עם בנושא מסוים.
- שיטת המשטר החדשה תמנע את מאבקי ההישרדות הקואליציוניים המתישים שמלווים תמיד את הקדנציה הקצרה של ממשלה בישראל. 22 חודשים בממוצע מכהנת ממשלה בישראל, החודשים חולפים בחתירה מתמדת תחת הקואליציה, בתשלומי שוחד פוליטי וכלכלי, בסחטנות פוליטית בוטה כתנאי לאישור תקציב המדינה ובמאבק נגד חתרנות פנימית (אם נחסיר מ-22 החודשים את חודשי ההתארגנות הראשונים ואת חודשי הגסיסה האחרונים טרם התפרקות הקואליציה – נקבל משך כהונה נטו של פחות משנה וחצי).
- הקדנציה הארוכה תאפשר לנשיא ליישם את המצע שלפיו נבחר. הוא לא יוכל להתכחש למצע בגלל "כורח קואליציוני", העלויות היקרות של עשרות השרים, סגניהם ולשכותיהם יצטמצמו מאוד. נשיא יוכל לראות את פרי החלטותיו, או לחילופין את פרי הבאזשים של מחדליו, כבר במהלך הקדנציה הארוכה שלו. זאת בניגוד למצב הקיים בו תוצאות המעשים והמחדלים ניכרות רק במהלך כהונתה של ממשלה עתידית אחרת. כך יצטרך נשיא לשקול גם השלכות לטווח ארוך יותר של מעשיו ולא יסתפק, כמקובל, ב"הישגים" פופולאריים לטווח הקצר.
- הנזק הכלכלי שגורמת השיטה הפוליטית הקיימת הוא אדיר. בשיטה החדשה לא יהיה צורך להרעיף טובות הנאה על שותפי הקואליציה, ולא יהיה צורך להזרים מיליארדי שקלים אל תומכי הקואליציה ואל קבוצות לחץ שהפוליטיקאים מחויבים להם. מיליארדי שקלים ייחסכו לתקציב המדינה, תנאפשר הקטנה משמעותית של מסים, צמצום מעגל הנהנים מכספי תקציב המדינה, והגדלת מספר המועסקים בעבודה אמיתית. ממשלה מצומצמת עם בירוקרטיה מינימאלית.
- מנגנון משאל העם יאפשר יוזמות חקיקה ישירות, שלא דרך "סחר הסוסים" המקובל בכנסת. יוזמת חקיקה שתאושר במשאל עם היא חוק שזכה להסכמה רחבה, בניגוד להליך החקיקה הנוכחי בו הרוב המתקבל בכנסת תלוי ב"דילים" בין עסקנים בעלי עניין. כוחם של הפוליטיקאים יצטמצם דרסטית. משאל עם יוכל לבטל חוקים שהתקבלו בגלל קבוצות לחץ אינטרסנטיות, לוביסטים יתקשו להפעיל את שיטת המקל והגזר על חברי כנסת באופן אישי כמו שהם עושים היום, וגם השפעתם של בעלי הון על הצמרת הפוליטית תקטן – ללוביסט או לבעל הון יהיה קשה להשפיע על תוצאות משאל עם. קל יותר לסחוט כסף מתקציב המדינה כאשר שלושה חברי כנסת "סוגרים דיל" במסדרון מאשר לשכנע מיליוני מצביעים במשאל עם בנחיצות ההוצאה.
- כל הגורמים האלה יתרמו להעלאת רמת החיים בישראל, לאיכותם, ולצמצום השחיתות במדינה.
- משאל עם הוא חבר מושבעים ענק. נשיא שסרח, ייתכן שיוחד על ידי משאל עם – הרבה לפני שבית משפט פוסק את אשמתו או לפני שהפרקליטות תחליט אם בכלל להגיש כתב אישום.

טכנולוגיית התקשורת המודרנית, יחד עם אמצעי זיהוי ביומטריים (או אחרים), יוכלו בעתיד הקרוב לאפשר קבלת תוצאות הצבעה במשאל עם מיידית עם תום ההצבעה. אין ספק שמשאל עם, בנושא שנידון בהרחבה בכל אמצעי המדיה, ישקף את "רצון העם" טוב מאשר הצבעה של חברי כנסת כיום. מה עוד שדיון ציבורי פתוח יהיה משוחרר ממערכת הלחצים האישיים שאפשר להפעיל על חברי כנסת. השלכות הדמוקרטיה הישירה יהיו מעבר למנגנון משאל העם עצמו, הכנסת תתמקד פחות בחקיקה, ותפעל יותר כגוף שחושף ומבקר את הממשלה באמצעות ועדות חקירה בכל תחום.

השיטה המוצעת היא למעשה שילוב של שיטת משאלי העם בשווייץ, עם קדנציה ארוכה מעט מזו של נשיא צרפתי, ועם שיטת הנשיאות האמריקאית.

שלטון מקומי

השלטון המקומי הוא, כפי הנראה, הרובד השלטוני המושחת במדינת ישראל. הקביעה נכונה גם אם נמצא מספר צדיקים בסדום וגם אם ראש-העיר אישית צח כשלג. משכורות עתק, אינפלציה בסגנים ובג'ובים לעובדים מיותרים, חובות, שלטון חמולות, קרבות על תיקים שבהם יש "כסף גדול" (כגון תיק מהנדס העיר, רישוי עסקים ועוד), הזרמת תקציבים למקורבים ועוד (פרוט חלקי נמצא בדוחות מבקר המדינה שחוזרים על עצמם ובכרוניקה של בתי המשפט). השחיתות מובנית בשלטון המקומי ונובעת מהגדרת מקומו ותפקידיו בדמוקרטיה הישראלית, מדרך פעולתו ומהתלות הריכוזית בשרי הממשלה.

יכולת הפעולה של ראש-עיר מוגבלת על ידי חברי המועצה ולכן הוא נזקק להרכבת קואליציה תומכת חזקה. עבור תמיכת חברי המועצה צריך לשלם. לעיתים צריך לשלם לבעלי הון שבטוב ליבם הושיטו יד מסייעת... התשלום מתבצע, בדרך כלל, בשכר ישיר מקופת העירייה אך ישנן דרכים נוספות לתגמול: יש ג'ובים באיגודי ערים, בחברות עירוניות, בעמותות נתמכות ובתפקידים חד-פעמיים. במסגרת שליחותם הציבורית ורצונם העז לשרת את הציבור, מקבלים חברי מועצה תחומי אחריות: תיק הבנייה, תיק הרווחה, איכות סביבה, חינוך ועוד. קרבות עזים מתנהלים על חלוקת התיקים. התפקיד מאפשר השפעה על מינויים ותקציבים ובין היתר נסיעות ל"ערים תאומות" בחו"ל, סיורים "לימודיים", הושטת "יד תומכת" ליזם או קבלן... יש גם צ'ופרים קטנים כגון כרטיסי חינוך לאירועי ספורט, הצגות, בריכות שחיה, מנוי לסינימטק, לתזמורת ועוד.

מבנה ודרך פעולתו של השלטון המקומי בישראל הוכתבו על ידי ממשלת המנדט הבריטי כבר בשנת 1934. מטרת החוק הקרוי עד היום "פקודת העיריות", הייתה להבטיח לנציב העליון הבריטי שליטה על היישובים ממשלות ישראל הכניסו מידי פעם שינויים, אך עקרונות שלטון המנדט הבריטי מצאו חן בעיני הפוליטיקאים הישראליים בהעניקם כוח וסמכויות נרחבות לשלטון המרכזי: אישור תקציבים, קביעת גובה הארנונה, אישור חוקי עזר עירוניים, אישור תוכניות בנייה, רווחה, חינוך ועוד. הממסד הפוליטי המרכזי משלים את מימון הרשות המקומית באמצעות תקציבי המשרדים השונים ומימון ישיר ל"איזון". ואם הממשלה בסוף משלמת – מדוע לא לפזר הנחות ופטורים מארנונה ולהעלים עין ממקורבים שאינם משלמים...

שום תוכנית הבראה אינה עוזרת; החלפת ראש-העיר וחברי המועצה חסרת תועלת ודוחות מבקר המדינה רק צוברים אבק. את השלטון המקומי צריך להפריד לחלוטין מהשלטון המרכזי, תוך הטלת מלוא האחריות לשירותים על העירייה ועל העומדים בראשה:

1. עצמאות מלאה לרשויות המקומיות והפרדה כמעט מלאה מהשלטון המרכזי במדינה.
2. ראש העיר לא יזדקק, לדוגמה, לאישור משרדי האוצר לקבלת אשראי בנקאי כי אך ורק תושבי העיר יפרעו את ההלוואות ולא המדינה.
3. המדינה לא תעביר כסף לעיריות.
4. ראש עיר לא יזדקק למשרד הפנים כי יבוטלו המנגנונים הביורוקרטיים של מחוזות.
5. העירייה לא תהיה כפופה למשרד התחבורה על כל צעד ותמרוך, אלא בחיבור תשתיות עירוניות אל תשתיות ארציות.
6. עירייה לא תעסוק בחינוך (ראה פרק חינוך), או רווחה (ראה פרק סעד ורווחה).
7. מרכז השלטון המקומי הופך למיותר בתנאים אלה. המרכז הוא גוף ביורוקראטי משותף לרשויות המקומיות. ייעודו המקורי הוא להיות לובי שתדלני של הרשויות המקומיות כלפי הממשלה.
8. ראש עיר יוכל למנות או לפטר בעלי תפקידים ללא צורך באישור המועצה.
9. ראש עיר שסיים שנה תקציבית בגירעון, יודח מתפקידו ובחירות מוקדמות יתקיימו תוך 3 חודשים. ראש עיר שהודח לא יוכל להתמודד שנית.

10. ניתן להדיח ראש עיר באמצע קדנציה רק באמצעות משאל-עם-עירוני, לאחר הגשת עצומה חתומה בידי אחוז מסוים של תושבי העיר.
11. מועצת העיר **במשטר החדש** תתפקד בעיקר כבלם מאזן לראש העיר וכרשות שמבקרת את ראש העיר. למועצה תהיה גם סמכות להכריז על משאל-עם-עירוני.
12. מועצה תוכל לבטל החלטות של ראש עיר ברוב מיוחס מאד, אך תוכל ברוב רגיל להעביר נושא להכרעת משאל-עם-עירוני. למועצה תעמוד הזכות ליזום מספר מוגבל של משאלי עם במהלך קדנציה, כך תיזהר שלא "לבזבז" זכות זו על עניינים פעוטי חשיבות.
13. החוק יעגן מנגנון של משאלי עם עירוניים. כל עניין כדוגמת הענקת שירותים ציבוריים, פיתוח משמעותי, הוצאה כספית חריגה, איחוד עם רשות מקומית אחרת, או אפילו התפצלות מרשות מקומית והקמת רשות עצמאית – יוכלו לעמוד למשאל עירוני. על קיום משאל יוכלו להחליט ראש העיר, או מועצת העיר, או עצומה חתומה על ידי אחוז מסוים (נניח לדוגמה 10%) מתושבי העיר.
14. משאל עם עירוני יוכל להחליט על מינוי חברת ניהול עסקית במקום ראש הרשות המקומית. ייתכן לדוגמה שתושבי רשות מקומית עם מספר תושבים קטן, יעדיפו מינוי חברת מקצועית לניהול מוניציפאלי במקום לשלם משכורות גבוהות לראש המועצה ועובדי המועצה. בדיוק כפי שממנים חברת ניהול לבית משותף במקום ועד הבית. הגוף המבקר והמפקח על חברת הניהול תהיה מועצת העיר או העירייה. ייתכן שישוברים כפריים יעדיפו להעסיק חברת ניהול במקום מזכירות המושב.
15. המפתח לקיצוץ השלטון המקומי טמון בהקטנת תחומי פעילות ואחריות. צמצום פעילות העירייה ומעורבותה בחיי היום-יום של האזרח תשאיר בעלי תפקידים רבים ללא תעסוקה. כך יקוצץ המנגנון הביורוקראטי ואיתו תשלומי הארנונה הנדרשים כדי לפרנס את צבא הפקידים.
16. ביטול מעורבות הרשות המקומית במערכת החינוך, הרווחה, דת, תרבות, ספורט ופעילויות פנאי. ביטול מיסוי מיותר כגון היטלי השבחה ומס שלטים. צמצום תפקיד הפיקוח העירוני בעיקר למניעת מטרדים הנובעים מפלישה לרכוש ציבורי (פלישה פיזית כגון רוכלות, או פלישה סביבתית כגון מטרדי רעש, ריח). ביטול הצורך ברישיון עסק והחלפתו בביטוח חובה. העברת פעילויות עירייה לביצוע קבלנים פרטיים כגון תחזוקת גינות, תאורה, כבישים ומדרכות, ניקיון רחובות והפיכת העירייה לגורם מתאם ומבקר במקום גוף ביצועי. הפרטת חניונים ציבוריים ובריכות שחיה עירוניות. הסבת פעילויות ציבוריות לעמותות כגון תזמורת עירונית, מקהלה, מרכזים קהילתיים, מרכזי תרבות וספורט, ספריות.
17. איסור על העברת תרומות מהעירייה לעמותות כלשהן. **במשטר החדש** רק אדם פרטי, חברה או עמותה יהיו רשאים לתרום. ייאסר על גוף שתקציבו ממומן ממסים לתרום לעמותה כלשהי. רשות מקומית לא תממן תיאטרון עירוני, תזמורת, קבוצות ספורט, מוזיאון או פעילות דתית. תרומות פרטיות יחד עם משתמשי השירות ישלמו עבור השירות ולא כלל תושבי העיר.
18. תקציב הרשות ימומן מהכנסות עצמיות בלבד של הרשות המקומית. לא יהיה סיוע ממשלתי כלשהו, למעט תחזוקה ופיתוח של תשתית התחבורה. רשות מקומית תקבל חלק מתקבולי המדינה ממיסוי על דלק לפיתוח תשתיות תחבורה מקומיות (פירוט בהמשך).
19. ייאסר על רשות מקומית לקחת הלוואות, אלא לצורך הקמת פרויקט שמניב הכנסות באופן שהכנסות הפרויקט ישועבדו לטובת אגרות החוב.
20. גובה תשלום הארנונה אמור לשקף את חלקו היחסי של התושב בניצול ה"מוצרים הציבוריים" שהעירייה מספקת. מי שנזקק יותר למדרכות, כבישים, תאורת רחוב או סדר ציבורי – ישלם ארנונה גבוהה יותר. בחירת המודל לתשלום ארנונה היא משימה קשה שיש בה מידה של שרירות. החישוב הנוכחי של גובה הארנונה מתבסס בעיקר על שטח הדירה והאזור בעיר. תשלום הארנונה כיום אינו משקף את היקף השירותים הציבוריים שהתושב מנצל. זוג קשישים שגר בדירה גדולה ומבלה את רוב זמנו בבית, מנצל את התשתית העירונית, פחות מאשר שלושה צעירים שגרים כשותפים בדירה שכורה ו"קורעים" את העיר...
- ראוי לשפר את נוסחת חישוב הארנונה ולשלב בה פרמטרים נוספים כגון מספר הנפשות בדירה,

קבוצת הערך של הדירה (אומדן לשווי הדירה).

21. הכנסות העירייה יהיו מארנונה בלבד. לא יהיו מסים אחרים כדוגמת הטל השבחה (ראו פרק בניה וקרקעות), מס שלטים, כופר חניה, כופר מקלט וכו'.
22. כל שירות מיוחד שהעירייה תעניק יתבצע תמורת אגרה לכיסוי עלות השירות, לדוגמה: ייעוץ בענייני זכויות בניה, חיבור בניין חדש לתשתית המים והביוב העירונית ועוד.
23. עיריות יצטרכו להתמודד עם חובות העבר באמצעות גביית יתר של ארנונה ומכירת רכוש שבבעלות העירייה (מבני ציבור, קרקעות, אולמות, מתקני ספורט וכו'). אין זה מוסרי לדרוש מכלל אזרחי ישראל לשלם עבור ניהול כושל של רשות מקומית מסוימת.
24. השקעות בתשתית התחבורה ותחזוקתה ימומנו מהכנסות העירייה מענף התחבורה המקומי – בעיקר מהכנסות חניה, מהשכרת זיכיונות תפעול חניונים בשטחים ציבוריים וקנסות (ב"שטחים ציבוריים" הכוונה לחניונים תת-קרקעיים תחת גינות ציבוריות, שדרות, או אפילו כבישים רחבים). אך מקור המימון העיקרי יהיה העברות הממשלה הנובעות מגביית מיסי הדלק. חלק ניכר ממיסי הדלק שהממשלה תגבה יועבר לרשויות המקומיות על פי חלקן היחסי בשטחי הכבישים במדינה.
25. חקיקה חדשה תקל על רשויות מקומיות להקים חניונים במרכזי הערים בכל מקום אפשרי: מתחת גינות ציבוריות, מתחת למגרשי משחקים בבתי הספר ומתחת למתחמי רחובות רחבים.
26. הרשות המקומית לא תתערב בתחום החינוך. בתי הספר יועברו לעמותות הורים או יהיו בבעלות פרטית. החינוך ימומן ממקורות ממשלתיים ופרטיים (ראה פירוט בפרק החינוך). מחלקת החינוך העירונית תיסגר.
27. העירייה לא תעסוק ברווחה. שירותים לאזרחים במצוקה יסופקו על ידי עמותות ובתנאים מסוימים בסיוע ממשלתי (ראה פירוט בפרק הרווחה). מחלקת הרווחה העירונית תיסגר.
28. רשות מקומית לא תעסוק בנושאי דת כלשהם. עיריות וארשה או קזבלנקה לא עסקו בשירותי דת ליהודים. למרות זאת, ארגוני היהודים חיי דת וקהילה לתפארת והעמידו דורות של תלמידי חכמים, רבנים וגדולי תורה. בתי כנסת, מקוואות, כנסיות או מסגדים וכל מוסדות הדת האחרים יאורגנו כעמותות וימומנו על ידי קהל המאמינים ונדבנים.
- בישראל מצויות קהילות דתיות גדולות ועליהן לשאת את עצמן. אין כל זכות מוסרית לדרוש מאזרח שאינו מאמין לממן את שכרם רבני ערים או מוהלים. כפי שאין לדרוש מאדם דתי, שאינו מבקר בתיאטרון או בקולנוע, לממן את תקציבם.
29. מרכזי תרבות וספורט יופרטו במידת האפשר. אחרים יאוגדו כעמותות עצמאיות. זכות הקיום של מוסד תרבות או ספורט אינה אוטומטית. זכות הקיום מוצדקת אך ורק למוסד שציבור גדול מספיק זקוק לשירותיו. המבחן להצדקת הקיום הוא נכונות התושבים לשלם עבור הפעילות המוצעת. תושב שאינו מוכן לשלם את מחירו המלא של הכרטיס מאותה בכך שהפעילות המוצעת אינה מתאימה לסדר העדיפויות שלו במחיר הנדרש.
- דמי כניסה ייגבו מהאזרחים המעוניינים בשירותיהם, אחרים יגייסו תרומות. עמותה שלא תצליח לממן את עצמה תיסגר ורכושה יימכר. משמעות סגירת העמותה היא שאין די תושבים שמעוניינים בשירות, או שהשירות אינו די חשוב להם. אין זה מוסרי לכפות על כלל תושבי העיר את מימון הבילוי למיעוט, בילוי שאין להם עניין בו.
30. האחריות הישירה של עסק כלפי לקוחותיו, מבקרו או צד ג' אחר כלשהו (כגון שכנים) חלה בראש ובראשונה על היזם והבעלים של העסק. יבוטל הצורך ברישיון עסק. בתקופת מעבר ארוכה יחויב כל עסק (גם עסק חד-פעמי כגון אירוע רוק או יריד צעצועים) בביטוח מקיף שיכסה את בטיחות לקוחותיו ושכניו. חברות הביטוח יחויבו לדווח מידי שנה למחלקת העסקים בעירייה על חידוש פוליסת הביטוח. העירייה תנהל מעקב ורישום. צו סגירה יוצא נגד כל עסק ללא ביטוח תקף.

31. אסור לעסק להיות למטרד לסביבה (רעש, ריח, עשן וכו'), או להשתלט על רכוש ציבורי כגון מדרכה – הרשות המקומית תטפל בתלונות שיוגשו נגד גורמי מטרדים בפועל, בניגוד למצב הקיים בו הרשות המקומית "מטפלת" מראש בכולם, עוד לפני שמישהו בכלל מהווה סיכון כמטרד.
32. רישיון שלט – יבוטל. העירייה לא תתערב בשילוט עסקי. החוק יקבע שכל המתקין שלט (על רכושו כמובן) לא יפגע ב"זכות החשיפה" של שכנו. כלומר, לא יוכל להסתיר את שלט שכנו מזווית מסוימת. אם בכל זאת יחפוץ בשלט ענק יצטרך לקנות או לשכור משכנו "זכויות חשיפה" נוספות. מחלקת השילוט העירונית ואיתה כל מערך הפיקוח וגביית מס השלטים ייסגרו.
33. היטל השבחה – יבוטל. היטל השבחה הוא מס שמוטל על נכסי מקרקעין שערכם עלה כתוצאה משיפור זכויות הבנייה או ייעוד הקרקע. **במשטר החדש** העירייה לא תחליט על ייעוד קרקעות, אחוזי בניה, תכניות בניין עיר וכדומה, השוק הוא שיקבע את שווי נכסי הנדל"ן ולא שינויי חקיקה שמתקבלים על ידי פוליטיקאים, אין מקום להיטל השבחה כי העירייה לא תעסוק ב"השבחת נכסים". המחלקה המיתולוגית תיסגר. ראו פרק "קרקעות ובניה".
34. פינוי אשפה – הפרטה. פינוי אשפה אינו "מוצר ציבורי"; ניתן לזהות את הנהנים ברמת הבניין ולחייבם בתשלום. העירייה לא תעניק שירותי פינוי אשפה מבניינים פרטיים או מעסקים, אך תחייב מכוח חוק את התושבים בפינוי אשפה על חשבונם. כל בניין יוכל להתקשר עם קבלן פינוי אשפה. כל קבלן יספק פחי אשפה בצבע שונה ללקוחותיו. העירייה תפנה אשפה אך ורק, כברירת מחדל, מבניינים שיזניחו את חובתם בפינוי אשפה או משטחים ציבוריים. בניין שיתרשל, יחויב באגרת פינוי אשפה יחד עם חשבון הארנונה. תושבים שיעדיפו את השירות העירוני יוכלו לקבלו מהעירייה תמורת תשלום.
35. ראש העיר יהיה חופשי לבצע את המדיניות עליה התחייב במערכת הבחירות ולא יאלץ לשלם אתן פוליטי ולחלק ג'ובים כדי לשרוד. הוא עדיין צריך להיבחר ויזדקק לעזרה ומימון לשם כך, אך בגלל "רזונה" של העירייה **במשטר החדש** ומיעוט תפקידיה – אפשרויות מתן התמורה לעסקנים תהיינה נדירות.
36. הפעילות המצומצמת של העירייה **במשטר החדש** תבטל את הצורך ברוב תפקידי מועצות העיר הנוכחיות. מספר חברי המועצה יעמוד על מחצית (או שליש) ממספרם הנוכחי, אך יוכל להשתנות בהתאם להחלטת משאל-עם-עירוני. כדי להגדיל את מספר חברי המועצה יצטרכו המציעים לעמול קשה כדי לשכנע את הציבור בנחיצות הרחבת המועצה...
- רשות מקומית לא תספק שירותים שאזרח יכול להחליט אם לצרוך אותם או לוותר עליהם, שירותים שניתן לרכוש בשוק הפרטי, או שירותים שניתן לזהות בבירור את הצרכן ולחייבו עבור השירות או לנתק את סרבן-התשלום מהשירות. דוגמה לשירותים שרשויות מקומיות לא יעניקו **במשטר החדש**: גני ילדים, בתי כנסת, שירותי דת, תזמורת או מקהלה עירונית, בריכות שחייה, מרכזי תרבות כגון מתנ"סים, ספריות, מוזיאונים ועוד. שירותים אלה יספקו על ידי השוק הפרטי בתשלום מלא, או על ידי עמותות שגם יגייסו תרומות.
- מהפכה זו תצמצם למינימום את המנגנון העירוני ותצריך גביית ארנונה נמוכה מאד, שווה לכל נפש, למימון פעילות העירייה. יחד עם צמצום פעילויות העירייה תפחת רוב השחיתות הנובעת מעצם מעורבותה היתרה של הרשות המקומית בחיי היום יום. העירייה תוכל להתמקד במתן שירותים ציבוריים מובהקים כגון גינון, כבישים, ניקיון ציבורי והגשת תביעות כנגד יוצרי מטרדים ציבוריים. יקטן העומס על המשטרה ובתי המשפט.

קרקעות ובניה

אין בישראל מחסור אובייקטיבי בקרקעות לבניה. "המחסור" נוצר כולו על ידי פוליטיקאים וחוק התכנון והבניה. ענף הנדל"ן והבניה הוא מהענפים עמוסי הרגולציה והפיקוח. אלפי פקידים מתפרנסים מביורוקרטיה שאוסרת, מקשה, מייקרת ומאריכה את הבניה.

הדרך להגדלת היצע הדירות והוזלתן הוא ביטול רוב הביורוקרטיה ורוב מגבלות הבניה. פחות מעורבות ובחישה של המדינה והפוליטיקאים בעסקי הבניה ולא הגברת מעורבותם. לא חוקים נוספים, לא "בניה ממשלתית", אלא ביטול מרבית החוקים הקיימים. אין שחר להנחה שפקידי מדינה ועירייה יודעים טוב מהאזרח מה טוב עבורו.

1. ביטול המגבלה על בניה לגובה בכל מרכזי הערים בישראל (בכפוף לתקני בטיחות, חוזק, מקלט וכדומה).
2. ביטול המגבלה על הרחבת יישובים חקלאיים. בעלי קרקעות בקיבוצים ובמושבים יוכלו להוסיף יחידות דיור כרצונם ובתנאי שהקרקע בבעלותם.
3. מכירה מיידית של כל הקרקעות שבבעלות המדינה (למעט שמורות טבע, מתקני צבא וממשל וכדומה). מכירה לכל המרבה במחיר. והמחיר יהיה זול מאד בגלל ההיצע העצום. הכנסות העתק יושקעו בתשתיות ציבוריות.
הקרקעות צריכות להימכר במכירות פומביות גלויות לכל המרבה במחיר, ובתנאי שלא מסתתר מאחורי הקונה גורם עוין למדינה. מכירה של מאות אלפי מגרשים קטנים וגדולים לכל המרבה במחיר, ללא העדפה של "גרעיני שליטה", תאפשר ביזור מרבי של הבעלויות. כמעט כל משפחה בישראל שתרצה לגוון את תיק ההשקעות תוכל למצוא מגרש מתאים לתקציבה. חמישה דונם בערבה או דונם אחד ליד הרצליה. מחירי הדירות יגיבו מייד בהתאם (ולא "בטווח הרחוק") ויצנחו דרסטית ואיתם עלויות נלוות אחרות כגון משכנתאות. את מאות מיליארדי השקלים שיוזרמו לקופת המדינה מהארץ ומחו"ל צריך לייעד להקטנת החוב הלאומי ולהשקעה מסיבית בתשתיות תחבורה.
4. ביטול מגבלות על שימוש למגורים בבניינים שיעודם המקורי היה אחר. מי שרוצה לבנות לעצמו דירה בבנין משרדים או בבנין תעשייתי (לופט) – זה עניינו בלבד.
5. ביטול האיסור על פיצול או איחוד של דירות. למרות שהביקוש לכך יהיה זניח במצב בו יש שפע של דירות בכל הגדלים.
6. ביטול מס שבח על דירות (המס זניח יחסית בהיקף הגבייה שלו, אך אדיר בהיקף הביורוקרטיה והמכשולים שהוא יוצר).
7. ביטול היטל השבחה על דירות (בתנאים החדשים לאחר הסרת המגבלות הכול למעשה "יושבח"). המס העירוני היחיד יהיה ארנונה.
8. רשות מקומית תוכל לגבות אגרה מכל בניה חדשה. ייעוד האגרה יהיה כיסוי עלויות הפיקוח על הבניה ומימון קרן להרחבה עתידית של תשתיות ציבוריות (כבישים, גינות, ביוב וכדומה).
9. ביטול מעורבות החוק בקביעת שטח דירות, מספר החדרים, מספר קומות, היקף ושטח מרפסות, מספר מקומות החניה, גובה תקרה וכדומה – מי שיקבע את אופי הדירות יהיו הצרכנים ולא פקידי מדינה.
10. הגדרה מחדש של זכות השכנים להתנגד לבניה. לדוגמה: שכן שביתו גובל בקרקע ציבורית לא יוכל לתבוע פיצוי או להתנגד לפיתוח הקרקע הציבורית. מי שרכש מגרש או דירה שגובלים ברצועת קרקע ציבורית, צריך להביא בחשבון שבעתיד ייתכנו שם עבודות פיתוח שישיפיעו (לטוב או לרע) על ערך דירתו. הנחת הבסיס תהיה שמחיר השוק של הנכס, במיקום זה, תביא בחשבון מראש אפשרות זו.

11. ב"עירות הפיתוח" שבנגב, ואולי גם באחרות – תקבל כל משפחה מגרש בהיקף העיירה. אין מחסור בקרקע סביב ירוחם, דימונה, שדרות ונתיבות. התנאי למימוש בניה יהיה אטימת דירת "שיכונן הרכבת" הישנה. פינוי-בינוי הדרגתי של חרפת התכנון הממשלתי בשנות ה-50.
  12. הגדרה מחדש של סיווגי השימוש בקרקע: החלוקה המקובלת (מגורים, חקלאות, מסחר, תעשייה, בידור, מלאכה, משרדים ועוד) – תבוטל. יוגדרו מחדש 4 סיווגים בלבד: שמורות טבע וגינון, תשתית ציבורית, בניינים ומתקני ממשל, שימוש פרטי.
  13. באזורים של "שימוש פרטי", שאינם חלק מ"מרכז העיר" (לדוגמה: פרבר או שכונה עם בתים צמודי קרקע) תישמר בתוקף תוכנית בניין העיר הקיימת לתקופה של 20 שנים. בסיום התקופה יהיו תושבי הרובע רשאים לשנות את מגבלות הבניה, או לשחרר את השכונה כלל ממגבלות גובה וצפיפות. ההחלטה תתקבל על ידי הצבעה בכתב של כל תושבי הרובע. החלטתם, ברוב מיוחס, תקבל תוקף של תב"ע לעשרים שנים נוספות.
  14. יבוטלו ועדות בניין עיר מחוזיות. יצומצם תפקידן של ועדות בניין עיר מקומיות בהתאם לסדרי הבניה החדשים. ועדת בנייה ארצית תעסוק אך ורק בתכנון תשתיות ארציות שמשותפות למספר רשויות מקומיות.
  15. קבלן יחויב בפוליסת ביטוח על ליקויי בניה ל-10 שנים מיום מסירת המפתח. תשלום הפרמיה יהיה מראש לכל התקופה. בתנאים אלה סביר שחברת הביטוח תעדיף לפקח בעצמה על איכות הבניה.
  16. היתרים לבניה פרטית: כל המסמכים הנוגעים לפרויקט חדש יהיו זמינים ופתוחים לכל המעוניין באתר אינטרנט שיקים היזם בתבנית אחידה ומקובלת. בין היתר יפורסמו: אישור חברת הביטוח, שרטוטים, תחשיבים, פרטי היועצים, פרטי המתכננים וקבלני המשנה. היתר בניה אוטומטי ייכנס לתוקף תוך 60 עד 120 יום מתאריך הפרסום המלא. העירייה תבדוק את עמידת הפרויקט בדרישות החוק תוך תקופה זו. גם תושבים יהיו רשאים לעכב את ההיתר אם תהיה עילה מוצדקת ומנומקת. הגשת התנגדות תחייב הפקדת כסף למקרה של דחיית ההתנגדות. העילות להתנגדות יהיו מצומצמות מאד הואיל ורוב המגבלות החוקיות הנוכחיות לא יהיו.
- כל אלה, גם יחד, יקטינו את עלויות הבניה. ישתנו "סדרי בראשית" וסוף סוף יהיה כדאי ליזמים וחברות להשקיע בבניית פרויקטים להשכרה בזכות עליית התשואה משכר דירה. כל זאת ללא מעורבות הממסד, ללא "דיור ציבורי", ללא "דיור בר השגה" וללא חוקים לעידוד בניה להשכרה... רעיונות הזויים שלא פתרו בשום מקום בעולם את בעיית יוקר המגורים במרכזי ערים ומאידך גרמו לנזק מתמשך ולשחיתות מקיפה.

יוצאים מהקיבעון - יתרונות כללי המשחק החדשים

- הזולה דרסטית של דירות ומקרקעין: היצע כמעט אינסופי של קרקע (ביטול מגבלות שימוש, בנייה לגובה ללא הגבלה, הפרטת קרקעות המדינה, ביטול רוב הביורוקרטיה, ביטול המיסוי הייחודי, הגדלת הסחירות).
- הבטחת גמישות תכנונית ברמה גבוהה.
- תגובה מהירה וטבעית לצרכים משתנים של האזרח.
- צמצום מעורבות הפקידות השלטונית ומניעת הליכים המובילים להחלטות שרירותיות.
- קיצור דרסטי של ההליכים הקשורים להיתרי בנייה.
- הגנה יעילה על האזרח מפני מפגעים אפשריים מצד השלטון או שכניו.
- השחיתות כמעט ותיעלם כי יקטן החיכוך בין האזרח לפקידות, יצטמצם הצורך באישורים וקומבינות.

אם תהיה בנייה "צפופה" בלב העיר, אז במעגל המרוחק יותר תהיה בנייה מרווחת, בתים נמוכים ויותר שטחים ירוקים. "צפיפות" בלב העיר משמעותה גם פחות נסיעות ושימוש ברכב מצד אזרחים שמעוניינים לעבוד או לבלות במרכז, אך נאלצים לגור רחוק ממנו. ביטול מגבלות השימוש בקרקע פרטית יאפשר לאזרח להחליט כיצד לנצל את הקרקע שברשותו (אזרחים רבים יהיו בעלי קרקעות עקב הפרטת קרקעות המדינה). במקום שלא כדאי לבנות ייתכן שתהיה חקלאות או סתם שטח ירוק פתוח.

במשטר החדש כדאי יהיה לחברות ויזמים להשקיע בדיור להשכרה הואיל וההשקעה בבניית דירה תהיה נמוכה לאין שיעור מאשר כיום ומאיך-ג'יסא, יכולת הדיירים לשלם שכר דירה נאות תעלה בזכות העלייה התלולה הצפויה ברמת החיים. באופן זה התשואה על השקעה במגורים תעלה. בתנאים אלה, נראה בישראל פרויקטים של מאות דירות להשכרה, מתוחזקות במקצועיות, כמקובל בחו"ל.

בתנאים שיווצרו, לא יהיה כמובן צורך בכל מנגנון הזכאות של משרד השיכון (משרד מיותר במשטר החדש). משפחה, או זוג צעיר, יוכלו בקלות לשכור דירה למספר שנים. אחרים יוכלו, לדוגמה, לרכוש מגרש זול ולבנות בית קטן שיגדל עם התפתחות המשפחה. נוחיות המגורים הזולים מחוץ לעיר (התחבורה המהירה לא תהיה בעיה – ראו פרוט בפרק "תחבורה" בהמשך...) תתרום לפתרונות דיור ללא "עזרת" פקידות ממשלתית. כמובן שתוכניות הסבסוד החדשות בדמות "דיור בר השגה" הופכות למיותרות.

תעשייה ועסקים

עושר בחברה נוצר מעבודתו ומאמציו של היזם הבודד שמזהה צורך ודרישה למוצר (או שרות) ונותן מענה לאותו צורך. הצרכן מוכן לשלם מרצון עבור המוצר שמקל על חייו, מייעל את עבודתו, מעניק לו הנאה או חוסך לו כסף. מיזם (סטארט-אפ) אינו רק רעיון בתחום ההיי-טק אלא גם עסק חדש להרכבת צעצועים בדרום תל אביב, מסעדה חדשה בירושלים או המורה לגיטרה. משהצליח מיזם נוצרים מקומות עבודה אמיתיים, נוצר עושר לזמנים ולמשקיעים והכנסה לעובדים. העושר נוצר ממכירת פרי רוחו ועבודתו של האדם במיליוני עסקאות וולונטריות בין אנשים. אם כללי המשחק במשק מבוססים על השקעה מרצון, מכירה וקניה מרצון והעדר כפייה של מוצרים על צרכנים נזכה לתעשייה ולסביבה עסקית שמוגלים להתחרות, לשרוד, לייצר עושר, מקומות עבודה ורווחה.

כדי להתעשר מאד במערכת כלכלית חופשית ומוסרית צריך היזם להביא תועלת ממשית למיליוני אזרחים – אנשים שקונים מרצונם החופשי את השרות או את המוצר שהיזם מציע כי הוא מביא להם תועלת. מצבם רגע לאחר הרכישה טוב, להערכתם הסובייקטיבית, מאשר מצבם לפני כן.

תפישה מוטעית של רבים מאתנו היא שעושר נובע מ"חלוקה" ממשלתית של "עוגה" כלשהי. אין עוגה כזאת – עושר מייצרים אך ורק יזמים שמחברים יחד הון, עבודה ואנשים מוכשרים שהם מעסיקים, תוך לקיחת סיכון רב. יזמים אין צורך "לעודד". די אם הממסד לא יפריע ולא יעניק "העדפות" למקורבים, זיכיונות בלעדיים, וחסינות לעסקים כושלים על חשבון הציבור. די אם יצומצם הצורך ב"רישוי", ואם הפוליטיקאים לא "יקצו" קרקעות אלא אפשר יהיה פשוט לקנות ללא "טובות". די אם אפשר יהיה להקים עסק ללא צורך בעשרות אישורים, ללא איום של השבתת נמלים, ללא בירוקרטיה של מכסים, ללא מיסוי שמחרים את מיטב הכנסות העובדים והמעסיקים.

כל "הטבה", הגנה מתחרות, מענק וסובסידיה שמפעל מקבל – גורע מקורות מיזמים אחרים. כל ענף שהממסד מחליט "לעודד" מגדיל את המיסוי על יזמים אחרים וגורע עובדים מוכשרים לטובת עסק אחר שהוחלט מסיבות עלומות "לעודד". "עידוד" תעשייה מסוימת מסתיר תמיד מיזם אחר שלא קם בגלל גריעת מקורות ומשאבי אנוש לטובת העסק שפוליטיקאים החליטו לתמוך בו.

הנה הצעדים שצריך ליישם כדי שירבו התרנגולות שמטילות את ביצי הזהב עבור כולנו:

1. ביטול מלא של מכס ומס קניה על יבוא. ישראל תהיה כולה לאזור סחר חופשי. קץ ל"מסלול האדום" בנתב"ג.
2. ביטול הדרישה לתו תקן ישראלי ממוצרים שנושאים תו תקן שוויצרי, אמריקאי, אירופאי או יפני. אין צורך שקומץ פקידים ברמת אביב יאשרר החלטה של מכון התקנים הגרמני... מכון התקנים יופרט, לא תהיה לו בלעדיות, ויצרנים יפנו אליו אם תצמח להם תועלת שיווקית מתו תקן ישראלי. דרישה כפויה לתקן ישראלי ייחודי היא כלי שרת להגנת אנשי עסקים מקורבים.
3. סגירת כל ה"נספחיות המסחריות" בקונסוליות ובשגרירויות ישראל בעולם. השליחים המסוריים ישובו הביתה עם משפחותיהם ומאבטחיהם וימצאו עבודה מועילה – לא עוד על חשבון משלם המסים.
4. ביטול החוק לעידוד השקעות הון. על הממשלה לאפשר לשוק החליטי איזה פרויקט ראוי "לעידוד". משקיעים וקרנות הון סיכון יסננו ויחליטו מי ראוי לזכות בהשקעה ולא מאכערים ופקידים.
5. ביטול מוסד המדען הראשי על מענקיו מאותם נימוקים לביטול החוק לעידוד השקעות הון.
6. ביטול כל "עידוד" ליצוא, סגירת "מכון היצוא" וקרנות שמזרימות כסף ציבורי ליצואנים. יצואן צריך להרוויח, כמו כל עסק אחר, ממכירה של מוצריו ולא מכספי ציבור.
7. כל החממות ליזמות טכנולוגית יופרטו מאותה סיבה.
8. סגירת הרשות להגבלים עסקיים. כמעט כל המונופולים בישראל מוגנים בעזרת מגבלות על יבוא מתחרה, חוקים ותקנות ממשלתיות. הסרת מגבלות היבוא תחסל את המונופולים. ידה הימנית של הממשלה יוצרת מונופולים, תומכת בהם ומגנה עליהם. ובמקביל – יד שמאל של אותה ממשלה

"נלחמת" לכאורה במונופולים... המונופולים והקרטלים הדורסניים ביותר בישראל הם אלה שנוצרו על ידי הממסד הפוליטי. החל מאספקת חשמל ומים וכלה בדלק, מלט, קמח, וחלב. חוקי המדינה אוסרים על תחרות בהם, או קובעים את מחיר המוצר או השירות – והאזרח הוא זה שמפסיד חלק ניכר מהכנסתו לטובת הדינוזאורים הכלכליים בעלי זכויות היתר.

9. ביטול כל צורה של פיקוח ממשלתי על מחירים. במדינה, שכולה אזור סחר חופשי, יתממש הפיקוח היעיל ביותר – זה של המתחרים.

שום עסק לא יהיה מוגן מתחרות. כל חוק מגביל תחרות יבוטל. יזם לא יזדקק לרישיון להקמת תחנת כוח לייצור חשמל או למתקן להתפלת מים. היזם יהיה חופשי לחייב את לקוחותיו בכל מחיר (שהם יסכימו לשלם...), יזם אחר יוכל לייבא דלק או גז ולמכור לכל מי שיסכים לקנות ללא כפיה וללא "הגנה". בתנאים אלה "תאום מחירים" בין עסקים הופך לבלתי אפשרי ובמקרה הגרוע לזמני – תמיד יהיו תחליפים הן מייצור והן מייבוא.

זכותו המוסרית של כל אדם למכור את קניינו ופרי עמלו בכל מחיר שיחפוץ. אך לכל עסקת מכירה צריך גם קונה – ומקביל – אין לאיש "זכות לקנות" – צריך מישהו שיסכים למכור מרצון.

במשק חופשי ופתוח יש דרך אחת לחברה עסקית להגדיל את רווחיה ואת נתח השוק שלה – הורדת מחירים והעלאת איכות. אם בזכות כשרון ניהולי ועובדים מסורים מצליח העסק להפיק מוצרים איכותיים וזולים אזי העסק הרוויח ביושר את פלח השוק בו הוא שולט, גדול ככל שיהיה.

לעסק מסחרי, בשוק פתוח לעולם, אין כוח דורסני כמו שיש לפוליטיקאים. "הכוח" שעסק יכול להפעיל נגד מתחריו טמון במוצרים איכותיים יותר ובמחיר זול ממתחריו. "מונופול רע" הוא מונופול שנוצר ע"י החוק. "מונופול טוב" נוצר (אם בכלל) ע"י השוק, וגם – לעיתים נדירות.

מערכת התמריצים שהשוק ייצור תבסס סביבה עסקית ש"תעודד" את כולם להשקיע בישראל. המגזר הפרטי מוכשר מהפקידים באיתור השקעות מתאימות, גיוס השקעות, התמודדות עם סיכונים והקמת פרויקטים. שיקולי הרווח והפחד מהפסד – הם מסננת יעילה מהחלטות פקיד ממשלתי שמשכורתו מובטחת.

כל "עידוד" של מפעל הוא אפליה נגד מפעלים אחרים, כל וועדה שדנה ב"הטבות" מפלה כבר מראש לטובת חברות גדולות שמעסיקות מערכת בירוקראטית שמקדמת את ענייניהן במסדרונות השלטון.

מדיניות של סעד ורווחה למפעלים "מסכנים", ולמפעלים "ראויים" מעניקה כוח לפוליטיקאים לסייע למי שהם חפצים ביקרם. מדיניות זו קוברת משאבים במפעלים לא יעילים, ולעיתים אף מפסידים, על חשבון אלה היצרניים שיכלו להתרחב ולשגשג.

בתנאים החדשים שיווצרו משרד המסחר והתעשייה הופך למשרד ממשלתי מיותר ודינו – סגירה.

יציאים מהקיבעון - יתרונות כללי המשחק החדשים

ישראל כאזור חופשי ממכס, בצרוף אוכלוסייה משכילה ויזמים מוכשרים, תהיה מקור משיכה למשקיעים מכל העולם. המהפכה המסחררת שעברו הונג קונג וסינגפור בעשורים שחלפו, מדינות שהיו מקום מקלט לפליטים עניים, תתגמד לעומת השגשוג הצפוי לישראל.

הכלכלה הישראלית תחדל מלהיות חממה שמארכת עסקים בעלי "זכויות" שמתפרנסים ממגבלות שמוטלות על ידי הממשלה על מתחרים פוטנציאליים. חקיקה שמאפשרת קרטלים בחסות המדינה ותחת עלה התאנה של "מלחמה בהגבלים עסקיים". מיליארדי השקלים המיותרים שמחולקים מידי שנה בשנה על ידי פקיד "המסחר והתעשייה" משבשים את בנייתה של כלכלה תחרותית בישראל. סכומים כבדים אלה צריכים להישאר בכיסם של אזרחי ישראל, חלקם יחזרו אל בעלי העסקים האמיתיים בישראל – אבל באמצעות הצרכנים שיחליטו היכן להשקיע את כספם במישרין, או דרך קניית מוצרים שיניבו לצרכן את התועלת האישית המרבית.

כך יהיו מחירי המוצרים בישראל מהזולים בעולם. גם ההכנסה הפנויה שלנו תגדל מהורדת המסים. אלפי פקידים מדינה שמועסקים בגופים המיותרים יצטרפו לכוח העבודה המועיל לכלכלה במקום להתפרנס על חשבון המסים החונקים שלנו.

עסקים קטנים

כדי שיהיו "עסקים גדולים" בישראל צריך בסיס גדול של "עסקים קטנים". "עסק קטן" הוא גם משרד עורכי דין, קבלן שיפוצים, סוכנות דוגמניות וחברה לתיווך דירות. מעורבות גוברת של חוקי המדינה בעסקים קטנים מקשה על יזמים חדשים, מערימה עליהם הוצאות מיותרות וביורוקרטיה שמאריכה ומגביה את חומות הכניסה לענפים רבים. חוקים "להסדרת המקצוע" מקשים על עוסקים חדשים להצטרף ועל ותיקים להתחרות אחד בשני. זכותו של כל אדם לעסוק בכל עיסוק שיחפוץ ובתנאי שאינו כופה עצמו על הצרכן, אינו מטעה ואינו מרמה. המדינה לא תהיה רשאית להגביל עיסוקו של אדם. ארגונים מקצועיים וולונטריים רשאים להגביל ולקבוע את תנאי ההצטרפות אליהם כראות עיניהם, אך לא תהיה להם כל זכות למנוע מאזרח שאינו חבר בהם עיסוק במקצוע.

1. יבטלו כל החוקים שמגבילים, "מסדירים" ומחייבים רישוי עיסוק מטעם המדינה, ביניהם: חוק לשכת עורכי הדין, לשכת רואי החשבון, רשם המתווכים, רשם הקבלנים, רשם קבלני השיפוצים, יועצי השקעות וכו'.
2. עורכי דין יוכלו להתאגד לדוגמה בלשכה אחת או יותר. הלשכה תהיה רשאית לצרף לשירותיה כל עורך דין לפי כל קריטריון שתחפוץ: מבחני כניסה, הגבלה רק לבוגרי אוניברסיטאות מסוימות ועוד. לשכת מתחרה של עורכי דין מומחי נדל"ן תקבל לשירותיה אך ורק עורכי דין עם ניסיון של 10 שנים לפחות בנדל"ן.
3. איגודים וולונטריים של בעלי מקצוע יוכלו לקבוע כללים ככל שיחפצו לחבריהם, לגבות דמי חבר כרצונם ולהעניק לחבריהם ערך מוסף בבידולם האיכותי מעוסקים אחרים בענף ובהשקעה בפרסום קבוצתי.
4. עסק לא יוכל להיות מפגע סביבתי, אך לא יידרש רישיון מראש להקמת עסק. החוק יגדיר רק תקני בטיחות ויאפשר למפקחים לבקר בעסק לאחר הקמתו. החוק לא יוכל לקבוע את מספר החלונות הנדרשים, את הספק מזגני האוויר או את מספר תאי השירותים – פרמטרים אלה נתונים לשיקולו של היזם ולקוחותיו – אם לא יענה לדרישות הלקוחות – יפסיד בתחרות. יזם שמקים עסק יצטרך להתייעץ עם ארכיטקטים ומומחים אחרים בשלב התכנון כאשר לכולם תהיה אחריות מקצועית על ההקמה והיו חשופים לתביעה ולענישה חמורה במקרה של כשל.
5. ייסגרו רשויות שמחלקות את כספי משלם המסים לאנשי עסקים, כגון הרשות לעסקים קטנים וחממות אחרות לטיפול מקורבים. עסקים קטנים, כמו עסקים גדולים, צריכים לגייס מימון ממשקיעים ומהון עצמי ולא ממשלם המסים.

"טיפול שורש" למונופולים הממשלתיים הגדולים: חשמל, מים, נמלים.

לא נוכל להיפטר מסחית דמי החסות החוקיים של המונופולים הממשלתיים, אלא אם נקדים לכך רפורמה בחקיקת העבודה הקיימת. "חוקי העבודה" מאפשרים השתלטות בכוח של אזרחים על רכוש שאינו שלהם, תוך פגיעה בזכויות הפרט ובזכויות הקניין של הבעלים. על כך נרחיב בפרק הדין בארגוני עובדים ובהתאגדות מקצועית.

חברת החשמל

חברת החשמל בישראל היא מונופול רב כוח, המצב דומה למדי גם במדינות אחרות בעולם – אפילו במדינות בהן חברות החשמל בבעלות פרטית הן זוכות לבלעדיות אזורית וגובות מחיר "מאושר". בידודה של מערכת החשמל הישראלית (ואנחנו לא יכולים לסמוך על גיבוי מחברת החשמל הסורית...) בצרוף חוקי עבודה שמעניקים כוח, בלתי מסויג למעשה, לקבוצות עובדים מאורגנות, הפכו חברה שרשמית נמצאת בבעלות המדינה לחברה שבעליה בפועל הם ועדי העובדים. שליטתם ב"שאלטר" של המדינה הייתה לאקדח לגביית דמי חסות חוקיים. החלטות ניהוליות משמעותיות מתקבלות בסופו של דבר על ידי "נציגי" העובדים במישורין. גם

החלטות שמתקבלות לכאורה על ידי הממשלה והנהלה הן "באישור הוועד" כי אלה יודעים מראש אילו החלטות לא יתקבלו על דעת הוועד...

הזעם הציבורי נגד עובדי חברת החשמל נובע בדרך כלל מקנאה פשוטה בשכרם הגבוה ובחשמל חינם. עובדי חברת החשמל אינם שונים בהתנהגותם מעובדי עיריית תל אביב, עובדי הנמל, המרצים באוניברסיטאות, רופאי בתי החולים ורשימה ארוכה של סקטורים ציבוריים שאינם חשופים לתחרות או סקטורים אחרים, כמו החרדים, שזוכים לכסף ציבורי שלא תמורת עבודה. אלה כללי המשחק במדינה בה הכלכלה מנוהלת על ידי הממסד הפוליטי. זו השיטה. לעובדי חברת החשמל יש כוח רב יותר ולכן הם מגיעים "להישגים" טובים יותר באמצעותו. ה"חיצים" כאן מופנים אל השיטה ולא אל עובדי חברת החשמל, או אל החרדים... הם אינם "רעים" או "טובים" – הם ממצים את האפשרויות שעומדות לרשותם במסגרת כללי המשחק הקיימים.

הניסיון להפריט חלק מייצור החשמל באמצעות יצרני חשמל פרטיים (כולל מאות "יצרני" חשמל מאנגריה סולארית) – למעשה נכשל. מעט "היצרנים הפרטיים" זכו למעשה לקבל מכונה להדפסת כסף. שום "זים" לא התקדם בפרויקט של "אנגריה חלופית", או במיזם להפקת חשמל בדרך המקובלת, עד שהממשלה לא אישרה את השיטה בה המכונה תפלוט שטרות כסף באופן רציף ובלתי מופרע. הממשלה קובעת את מכסת החשמל שהם רשאים לייצר, את מחירו לצרכן, את המחיר הגבוהה יחסית בו חברת החשמל הממשלתית מחויבת לרכוש מהם את החשמל – ומעל לכל – הם גם זוכים לערבות מדינה לרווחיהם. ממש "הפרטה" ישראלית טיפוסית.

אחת הטענות הנפוצות היא שמחיר החשמל לצרכן בישראל הוא מהנמוכים בעולם. נתון מטעה לחלוטין כי במקביל צוברת החברה חובות שגבוהים משמעותית מכל תקציב הביטחון הענק של מדינת ישראל. "מישהו" יצטרך לפרוע את החוב ולא קשה לנחש למי יוגש החשבון: האזרח שזוכה היום ל"מחיר הנמוך בעולם". חברת החשמל עם הכנסות של 19 מיליארד שקל (2010) בקושי מצליחה "לגמור את החודש". אז איך בכל זאת משלמים משכורות בשמים, וגם קולטים לעבודה בעיקר קרובי משפחה, וגם דואגים לצרכנים מרוצים? איך פועל הקסם?

הולכים על השיטה היוונית – החברה שקועה בחובות של כ-70 מיליארד שקל (פי שלושה מתקציב הבריאות), והוצאותיה גדלות משנה לשנה. לפי "תוכניות ההתייעלות" שמעלות בשנים האחרונות – החברה סוחבת על גבה לפחות 2,500 עובדים מיותרים (ואם אלה המספרים שוועד העובדים מרשה לפרסם, אז כנראה שמספר אוכלי החינם לפחות כפול...).

גם ה"רפורמה" במשק החשמל שבינתיים נגנזה, לא הייתה בעצם שינוי. שום תחרות לא הייתה צומחת מפירוק החברה למספר חברות ופרדת קווי ההולכה בחברה נפרדת. היינו מקבלים הרבה "חברות חשמל" עם משכורות בשמים, הרבה ועדי עובדים לוחמניים, ותעריפי החשמל היו ממשיכים להיקבע על ידי הממשלה ולא על ידי השוק.

הדרך להעמדת משק החשמל על יסודות איתנים, תוך תיקון העיוותים המתמשכים, אינה קלה, אך היא מבוססת על הפרטה אמיתית של החברה ופתיחת שוק החשמל לתחרות מלאה:

נתאי מקדים הוא רפורמה בחוקי העבודה והשביתה (ראו פרק יחסי עבודה).

קווי המתח הגבוה הארציים הקיימים יאוגדו בחברה ארצית להולכת חשמל. לא תהיה לה בלעדיות וחברות אחרות יוכלו להקים רשתות ארציות מקבילות, או לחכור מחברת הולכת החשמל שימוש מקביל בעמודי החשמל הבינעירוניים. תשתית קווי החשמל העירונית (כולל העמודים) תועבר לידי תאגיד חשמל עירוני, שיתופעל (אחזקה שוטפת) על ידי קבלנים שייבחרו במכרזים למספר שנים מוגבל. גם לתאגידים העירוניים לא תהיה בלעדיות על הולכת חשמל עירונית. כלומר, כל יזם חשמל אחר יוכל לעשות שימוש בכבלי החשמל העירוניים – במערכת תת-קרקעית או עלית.

חברות תחנות הכוח לייצור חשמל הקיימות – יפוצלו לחברות עצמאיות. כל תחנת כוח תהיה חברה נפרדת ותוכל לספק חשמל ללקוחות בכל מקום בארץ.

חובות חברת החשמל יחולקו בין תחנות הכוח העצמאיות לפי גודלן.

חברות החשמל יופרטו, כאשר אין מניעה שהעובדים ירכשו או יקבלו נתח מהעוגה.

יוסר כל פיקוח על מחירי החשמל לצרכן. צפוי שמחירי החשמל לצרכן יעלו וייתייצבו על מחיר שיפיק את הרווח המרבי לחברה (מחיר שכל עליה נוספת בו – תקטין את ההכנסה הכוללת של החברה כתוצאה משימוש חסכוני של הצרכנים). המחיר הגבוה יחסית יאפשר גם את פירעון חובות העבר. החובות ישולמו למעשה על ידי צרכני החשמל באופן יחסי לכמות השימוש בחשמל שלהם. החלופה שכלל אזרחי ישראל יישאו בתשלומי החוב, ללא הבדל בצריכת החשמל שלהם – פחות רצויה.

כל יזם שירצה לספק חשמל יוכל להקים תחנת כוח, לשכנע לקוחות חדשים להתחבר אל חברת ההולכה ולמכור חשמל. אף אחד לא יבטיח לו "מחיר מינימום" – הסיכון העסקי – כולו שלו. לא יהיה צורך בסבסוד יזמים (כפי שנעשה היום) כי מחיר החשמל הגבוה ימשוך יזמים רבים להשקעות בענף.

יבוטל כל סבסוד ו"עידוד" ליצרני חשמל חדשים מכל סוג שהוא.

במהלך 7 השנים הראשונות לרפורמה יאסרו מיזוגים בין חברות ייצור חשמל. לאחר התייצבות השוק יבוטל האיסור.

תחנות כוח יחתמו על הסכמי אספקה עם הלקוחות ויהיו חשופות לתביעות בגין הפסקות חשמל ופיצוי על נזק מוכח כתוצאה מהפסקת החשמל. החשש מתביעות פיצויים יאלץ את חברות החשמל להחזיק בעודף כושר ייצור כרזרבה וכן לחתום על הסכמי גיבוי הדדיים.

המחירים הגבוהים החדשים, מיד לאחר הרפורמה, יאפשרו חיסול הדרגתי של הר החובות אך גם יגרמו לחיסכון משמעותי בצריכת החשמל וכנראה שתיווצר רזרבה עודפת מסוימת בכושר הייצור. הרזרבה תאפשר תקופת הסתגלות למערך החשמל החדש עד שחברות יזמים יתחילו להשקיע במיזמים חדשים להפקת חשמל.

מפעלים, בתי חולים, הטכניון, מרכזים מסחריים גדולים ואפילו שכונות מגורים יהיו מטרה נוחה ליזמים שיציעו להם תחנות כוח עצמאיות.

מונופול המים

איש בישראל אינו יודע מה מחיר המים "הריאלי". אנחנו יודעים שמחירים של מים מותפלים בשער מפעל ההתפלה (לפני השקעת אנרגיה לדחיפתם בצינורות אל הצרכן), עומד על כ- 2.7 שקלים למטר מעוקב (2010). מחיר המים המותפלים נמוך יחסית למחיר שהצרכן משלם: כ-10 שקלים למ"ק. "פער תיווך" עצום. משתמע מכך שבמחיר של בערך 2.7 שקלים אפשר לייצר כמות בלתי מוגבלת של מים וחסל סדר "מחסור", "התייבשות" ו"חיסכון".

הפקת מים ממקורות טבעיים ("מים שפירים" איכותיים מבארות ומהכינרת) זולה יותר אך כמותם מוגבלת בישראל בגלל מיקומו הגיאוגרפי.

מאז קום המדינה מתנהל משק המים תחת מונופול ממשלתי שקבע מחירי מים כראות עיניו לפי לחצים פוליטיים, ודאג לחלק את המים לסקטורים המקורבים אליו פוליטית. מחיר המים הנמוך לא שיקף את עלותם האמיתית וגרם לבזבז, לשאיבת יתר ולביצוע השקעות סרק כלכליות בענפים חקלאיים שאינם כדאיים. כדי לאלץ את הציבור לקנות מוצרי מזון יקרים נחסם יבוא מוצרי המזון. וכך, עלו לנו המים "הזולים" הון עתק מאז קום המדינה. מחיר המים האחיד הכפוי בכל הארץ בכל אזורי הארץ מנע את ריכוז החקלאות באזורים בהם המים זולים באמת עקב מרחק קצר אל מקורות טבעיים (בעיקר בצפון) והסיט הון, השקעות ומשאבי אנוש לעיסוק בחקלאות באזורים בהם חקלאות כנראה אינה כדאית. אותו הון ואותם משאבי אנוש נגרעו ממיזמים כדאיים אחרים שלא יכלו לקום בהעדרם.

המונופול הממשלתי על משק המים יצר קבוצת כוח גדולה של אינטרסנטים שמתפרנסת מעיוותי המונופול, מפעילה לוביסטים וממשיכה לעשוק את אזרחי ישראל.

את תעשיית המים צריך לחלץ מאחיזת הפוליטיקאים והאינטרסנטים כדי לשים קץ למיתוס "המחסור במים", כדי לאפשר חקלאות כדאית באזורים הנכונים וכדי להפסיק את סחיטת הצרכן הישראלי באמצעות ברז המים.

שטחה של מדינת ישראל יחולק ל"אזורי מים" לפי שיקולים הידרולוגיים של זמינות המים השפירים באזור.

תפקידה היחיד של רשות המים יהיה להחליט מידי שנה על סך כמויות המים המותרות לשאיבה בכל אזור בהתאם לכמות הגשמים באותה שנה ולמצב המאגרים העיליים והתת-קרקעיים. לדוגמה: מהכנירת מותר יהיה לשאוב באופן שגובהה לא ירד מתחת לסף מסוים, באזור השרון הצפוני מותר יהיה לשאוב בשנת בצורת לא יותר מ-200 מיליון מ"ק.

בכל אזור-מים יועמדו למכירה פומבית 100 (לדוגמה) מכסות שאיבה. בשנת בצורת, באזור השרון הצפוני לדוגמה יוכל בעל מכסת-שאיבה אחת בודדת לשאוב בשנת בצורת 2 מיליון מ"ק בשנה. בשנה גשומה תהיה המכסה "שווה" כמות מים גדולה יותר. ייתכן שמכסת-שאיבה בודדת ברמת הגולן תהיה שווה ל-4 מיליון מ"ק מים בשנה.

מכסות שאיבת המים ייסחרו בשוק ויירכשו על ידי מפעלים, חקלאים, או סתם משקיעים. מחיר המים יקבע לפי ההיצע והביקוש למים באזורים שונים בארץ. ייתכן שמחיר המים בירושלים יהיה יקר יותר מאשר בתל אביב בגלל עלויות החשמל לדחיפת המים לירושלים מבארות בשפלה. ייתכן שבנגב המים יהיו יקרים יותר מאשר ברמת הגולן או בעמק יזרעאל. בשנות בצורת תכריז נציבות המים כי כל מכסת שאיבת מים בכל אזור שווה כמות מים קטנה יותר ולכן בשנות בצורת יעלה מחיר המים בשוק.

המחירים המשתנים יעודדו חיסכון במים במקומות ובתקופות שאכן צריך לחסוך בגלל מחירים היקר.

מנגנון המחירים יאותת למשקיעים היכן כדאי להשקיע בחפירת בארות או בהתפלת מים.

לא יהיה צורך באישור ממשלתי, או במו"מ עם פוליטיקאים, כדי להקים מתקן התפלה. יזמים יקימו מפעלי התפלה בזכות כדאיות כלכלית.

חברת מקורות תהפוך לחברה קטנה בהרבה מהקיים. תפקידה יהיה לתחזק את רשת צנרת המים הארצית ולאפשר גישה אליה לכל בעל באר או מפעל התפלה. למקורות לא יהיה מונופול בלעדי על הצנרת הארצית ויזם שירצה למתוח צנרת מים פרטית מבאר אל מפעל או שכונה מסוימת יוכל לעשות זאת. כל בארות המים של מקורות יימכרו לכל המרבה במחיר וכך גם חברת "המוביל הארצי" ששואבת את מי הכנרת. היקפי השאיבה מהכנירת יוגבלו לגובה פני מים מסויים וכל ירידה של המפלס מתחת לקו זה תחייב הפסקת שאיבה. זה הסיכון שהיזם הרוכש את ה"מוביל הארצי" ייקח על עצמו.

תאגידי המים העירוניים יירכשו מים מכל ספק שיחפצו וימכרו אותם לצרכנים העירוניים. אך ללא בלעדיות. אם קבוצת צרכנים (שכונה מוגדרת, לדוגמה) תרצה להתחבר אל ספק אחר היא תוכל להתנתק מתאגיד המים העירוני. אם יזם פרטי ירצה לחבר באר מים אל שכונה או מפעל מסוים הוא יוכל לעשות זאת.

בעתיד צפויה טכנולוגיה (לא מסובכת כבר כיום) בעזרתה יוכל ספק מים להרכיב מד-מים מטעמו לצרכן בדירה בודדת בעיר. הספק יוכל לשלוט במד-המים מרחוק. באופן זה יוכל יצרן מים, בעל באר ברמת הגולן, לספק מים לדירה מסוימת בתל אביב. כל עוד הסכם ההספקה בתוקף יזרים היצרן מים עבור אותו צרכן לצנרת הארצית והצרכן יוכל לקבל את המים לביתו דרך מד-המים שנשלט מרחוק. חדל הצרכן לשלם – יוכל הספק להפסיק להזרים מים עבורו לצנרת הארצית ובמקביל יוכל בשלט-רחוק לסגור את מד המים הדירתי של הלקוח.

כל יזם יהיה רשאי לחפור באר מים, אבל יוכל לשאוב אך ורק אם ירכוש בשוק החופשי מכסת-שאיבה.

לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל – נושא המים ירד מסדר היום הציבורי. בזבז המים ייפסק ללא צורך בתשדירי שירות. מחיר המים יזלזל למינימום האפשרי בזכות התחרות. הצרכן הישראלי ישלם עבור מים ולא יעביר תשלומי סובסידיה גלומים בחשבון המים שלו לסקטורים שהפוליטיקאים חפצים ביקרם.

נמלי אוויר וים

בדומה לחברת החשמל, נמלי האוויר והים נמצאים לכאורה בבעלות המדינה, אך הבעלות המעשית עליהם היא בידי ועדי העובדים. לא ייתכן שינוי ללא רפורמה מוקדמת בחקיקת העבודה. מדינת ישראל לא יכולה להיות תלויה בשדה תעופה בינלאומי יחיד.

המדינה תאפשר ליזמים להקים שדה תעופה בינלאומי פרטי לחלוטין במרכז הארץ, באי מלאכותי בים התיכון, במקביל לגוש דן. קיימים בעולם מספר שדות תעופה כאלה. ביפן, לדוגמה, יש שלושה שדות תעופה גדולים מנתב"ג שנבנו על איים מלאכותיים. שדה תעופה יחד עם אי נבנים ביפן תוך 5 שנים.

בטווח הרחוק לא תהיה מניעה לאפשר הקמת שדות תעופה פרטיים נוספים בים ואף לבטל את השדה בנתב"ג שממוקם על קרקע יקרה ובלב האזור המאוכלס ביותר במדינת ישראל.

כל שדה תעופה עתידי שיקום בישראל יהיה בבעלות פרטית וימומן מהון פרטי. השדות יוכלו להתחרות אחד בשני בשירותים לנוסעים ולחברות התעופה. הממשלה לא תכתיב מחירים ואגרות.

תוסר כל מגבלה מתפעולו והרחבתו של נמל הקישון כנמל פרטי בהיקף מלא.

מזחי פריקה בנמלי אשדוד וחיפה יופרטו בהדרגה. כל מזח יוכל להעסיק עובדים משלו ולהציע ללקוחותיו תעריפי פריקה וטעינה כראות עיניו.

המדינה תאפשר ליזמים להקים נמל פרטי, על אי מלאכותי שיחובר בגשר לחוף, מול חופי ישראל.

בעתיד, יוכל נמל עמוק מים בעזה להיות חלופה תחרותית לנמלים בישראל.

חקלאות

החקלאות בישראל נבנתה על פי הדגם הקומוניסטי – הלאמה מלאה של אמצעי הייצור, במסגרת תכנון וניהול מרכזיים על ידי הממשלה. אמצעי הייצור העיקריים – קרקע ומים נשמרו בידי הממסד הפוליטי ("המדינה") – הם חולקו למתיישבים בחינם ובכמעט חנם, בצורה של נחלאות ומכסות מים אבל מבלי לתת לחקלאים זכות קניין עליהם ולכן הם אינם סחירים. התכנון המרכזי של ענפי החקלאות נמסר לידי ביורוקרטים שאיישו "מועצות ייצור" כגון מועצת הצמחים, מועצת החלב, מועצת הדבש ועוד. אפילו המונח הלשוני של גופי "התכנון המרכזי" תורגם מרוסית צחה (מועצה=סובייט). יבוא חופשי של תוצרת חקלאית נאסר והוגבל ברישיונות ובמכסות יבוא שהוקצו למיוחסים מעטים. גם היצוא והשיווק לחו"ל של תוצרת חקלאית נמסר למונופול ממשלתי בלעדי – חברת אגרסקו שנפחה נשמתה בשנת 2011 תוך השארת חובות של מאות מיליוני שקלים.

"החקלאות המנוהלת" גרמה, ועדיין גורמת, לנזק מצטבר עצום לכלכלת ישראל. קרוב לוודאי שמדובר בנזק מצטבר של מאות מיליארדי שקלים לצרכנים שנאלצים לשלם מחירים גבוהים בהרבה ממחיר השוק התחרותי של מוצרים בסיס חיוניים אלה.

לאחר עשרות שנות חקלאות ישראלית, היא עדיין מונשמת מלאכותית ע"י משלם המסים, מתקשה להתחרות במוצרי חקלאות שמעבר לים וגם לא באלה המיוצרים ע"י החקלאות הערבית-פלשתינית. זאת, למרות שהסקטור החקלאי זכה להעדפה בולטת על פני סקטורים אחרים, משך עשרות שנים, וכמעט שלא נחסך ממנו דבר. למרות הישגים איכותיים ומדעיים מדהימים בקנה מידה עולמי – חידושים ישראלים היו לשם דבר בעולם החקלאי – החל משיטות השקיה וכלה בפיתוח זנים מיוחדים של פירות, ירקות, צמחים וזרעים.

כישלונה הכלכלי של החקלאות הישראלית נובע מהחלטת הפוליטיקאים ש"המדינה" צריכה לעסוק בחקלאות, שיש צורך בחקיקה "להסדרת החקלאות", ואין להניח לכוחות השוק, צרכנים וחקלאים לקבוע את מבנה הענף, הרכבו ודרך התנהלותו. השקפה זו הפכה ענף כלכלי רגיל לביצה פוליטית: השקעות עתק זרמו לפי החלטות פוליטיות, מוסדות מיתרים הוקמו, קבוצות לחץ פוליטיות התארגנו, ג'ובים חולקו ומקורבים התעשרו. המרוויח העיקרי מהשיטה הוא כמובן הממסד הפוליטי. המערכת מאפשרת לפוליטיקאים לצבור כוח ע"י מאות מינויים, הבטחת משרות והזרמת תקציבים. התלות הדדית – החקלאים וגם הלובי החקלאי אווזים את הפוליטיקאים בגרונם. הפוליטיקאים חוששים מה"לובי החקלאי", יציר כפיהם, שאינו מאפשר שינוי.

1. החקלאות תשוחזר מכל מגבלה ותכנון מרכזי במקביל להפרטת הקרקעות שבבעלות המדינה (ראה פרק "קרקעות").
2. משרד החקלאות ייסגר. מועצות הייצור יפורקו. החוקים המגבילים יבוטלו. חקלאי יוכל לגדל כל גידול שירצה להתמחות בו, ולשווק אותו לצרכן בצינור השיווק הכדאי ביותר.
3. לא תהיה חבורה סגורה של "סיטונאים מורשים" שרק באמצעותם מותר לשווק. הסיטונאות החקלאית תיפתח לתחרות ללא כל מגבלות וללא צורך ברישיונות. יזמים יוכלו להקים שווקים סיטונאיים ככל שייראה להם כדאי.
4. יבוא תוצרת חקלאית יפתח וישתלב במדיניות היבוא החופשי מכל מכס של יתר המוצרים. איש עסקים שירצה לייבא אגסים מספרד או תפוזים ממרוקו לא יהיה חייב באישור הממסד – הסיכון העסקי שלו בלבד.
5. האילוץ היחיד שיבואנים וחקלאים יצטרכו לעמוד בו נובע משיקולי בריאות הציבור, כגון מניעת הפצת מזיקים ושימוש בחומרי הדברה.
6. כל הקרקעות סביב היישובים החקלאיים (חלקות ב'), הנמצאות בבעלות מנהל מקרקעי ישראל והנמצאות כיום בחזקת היישובים החקלאיים יופרטו ויירשמו בטאבו על שם בעליהן. הבעלים הרשומים יוכלו לנהוג בהם כמנהג בעלים לכל דבר במשטר החדש: למכור, לבנות, או להמשיך בשימוש חקלאי. השאלה מי יהיו הבעלים, האם הקיבוצניקים, המושבניקים, או אזרחים שיתמודדו במרכזי המכירה – משנית בחשיבותה לעצם חשיבות ההפרטה המלאה.

7. **אגודות שיתופיות** – כגון מושבים וקיבוצים יפורקו לאלתר. הרכוש יהיה פרטי. ירצו חברי קיבוץ מסוים להמשיך לחיות חיי שיתוף וקומונה – במדינה חופשית איש לא ימנע מהם. יוכלו להתאגד במסגרת עמותה, חברה בע"מ, שותפות או כל צורה תאגידית אחרת. יוכלו לקבוע תקנון ולנהל אורח חיים כאוות נפשם, אך לא יוכלו לכפות על חבר לשעבר להצטרף לשותפות חדשה. כך יפסק דיכוי הפרט במסגרות הכפיות שקמו מכוח אידיאולוגיות שגויות. ברירת המחלל תהיה – חופש.
8. נכסי האגודה, אם יש כאלה, ירשמו כחברה בע"מ שמניותיה יחולקו לחברי המושב. ועד האגודה מיותר. חברי המושב יוכלו לבחור ועד לתפקיד מוניציפאלי המקביל לוועד-בית בבניין משותף בעיר, או ישכרו שירותים של אחת מחברות הניהול הרבות שיקומו.
9. **ארגוני מגדלים** – יהפכו לעמותות עצמאיות המתקיימות מדמי חבר. ירצה חקלאי להצטרף לארגון – ישלם. לא יצטרפו די חקלאים לארגון – סימן שאין בו צורך והוא יעלם.
10. **חקלאי לא יזדקק לשום רישיון** – סיטונאי לא יזדקק לרישיון;
11. **משרד החקלאות** ייסגר לאלתר.
12. המשרדים המחוזיים של משרד החקלאות ייסגרו – אין בהם צורך – אין מכסות ייצור ואין רישיונות יצוא... גופי "מחקר" ו"תכנון" יהפכו גם הם למיותרים עקב ביטול התכנון המרכזי בחקלאות.
13. מנהל המחקר החקלאי יפורק ואוניברסיטאות תוכלנה לאמץ מכוני מחקר שונים החוסים כיום תחת כנפי משרד החקלאות. המכון לגידולי שדה יועבר, לדוגמה, לפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית. המכון להנדסה חקלאית והמחלקה לחקר הסחף יסופחו לטכניון בחיפה.
14. **הנספחים החקלאיים** בשגרירויות ישראל בחו"ל – העושים למען חקלאות עמם בניכר, יוחזרו הביתה ויצטרפו להתחיל לעבוד... את סחר החוץ ינהלו החקלאים באמצעות מי שימצאו לנכון.
15. **גופים במשרד החקלאות** – בעלי אופי עסקי, שניתן למכור את שירותיהם יאוגדו כחברות בע"מ ויפורטו. כך יעשה לשירותי הדרכה, חקר שווקים, מרכז המידע החקלאי, ביה"ס למשתלמים מחו"ל, יצוא שירותי יעוץ חקלאי ואחרים. חקלאים בארץ ובעולם יוכלו לרכוש את שירותיהם. אם השירות נחוץ – החקלאי ישמח לשלם עבורו. גוף שלא יצליח למכור את שירותיו, שייסגר.
16. **לשכת המדען הראשי** – של משרד החקלאות תלך בדרך כלל לשכות המדענים הראשיים הממשלתיים – סגירה. מו"פ ימומן ע"י קרנות הון סיכון פרטיות ולא ע"י גופים ממשלתיים. חקלאי שירצה להקים מיזם חדש יצטרך לשכנע משקיעים פרטיים או קרן הון סיכון ביתרונות רעיונו. אין ספק שקל יותר "לשכנע" מדען ראשי של משרד ממשלתי.

יצאים מהקיבעון - יתרונות כללי המשחק החדשים

- סוף עידן התכנון הממשלתי אין פירושו אנרכיה והעדר חוק. החוק יחייב חקלאים לעמוד בדרישות איכות הנוגעות לבריאות הציבור – כגון שימוש בחומרי הדברה, הגנה ממזיקים, פיקוח וטרינרי, ופיקוח בריאות על תוצרת חקלאית מיובאת – לשם כך אין צורך במשרד חקלאות מסועף.
- שחרור החקלאות מהפוליטיקאים ימנע את הצורך ב"לובי חקלאי" – דבר לא יהיה כפוף להחלטתם או לאישורם של פוליטיקאים. הבראת החקלאות תתחיל משחרור החקלאים מעניבת החנק של הממסד הקרוי ה"לובי החקלאי". החקלאות היא עסק ככל עסק אחר ואל לפוליטיקאים להתערב. מיליארדי דולרים יחסכו למשק מידי שנה בזכות ביטול המערכת המעוותת. מחירי התוצרת החקלאית המקומית יצטרכו להתחרות במבחר מוצרים מיובאים במגוון איכויות, סוגים ומחירים. הצרכן יזכה לשפע בכל עונות השנה. השווקים הפתוחים, המסחר החופשי והתחרות יבטיחו מחירים נמוכים לצרכן מאשר כיום, וכמובן – איכות גבוהה יותר.
- השוק יקבע, באמצעות מנגנון המחירים, מי יהיה חקלאי, מה כדאי לגדל בכל אזור ומה יהיה גודלה האופטימלי של כל יחידת ייצור בכל תחום ובכל אזור. יתכן שבענפי חקלאות מסוימים יתגבשו חוות ענק שיופעלו ע"י חברות

עסקיות ואילו בתחומי נישא אחרים יהיה יתרון למושבניק בודד ולחלקתו הקטנה. ייתכן שהיקף החקלאות המקומית יתרחב, או להיפך יתכווץ עוד יותר.

החקלאי היהודי יפסיק להיות עבריין סדרתי בעול כורחו ובאילוץ השיטה המעוותת. לא יהיה צורך "להבריח" תוצרת חקלאית, כי השיווק יהיה חופשי ממגבלות. לא יהיה מסחר "בלתי חוקי" במכסות ייצור ובמכסות מים כי משטר המכסות הבולשביקי יסתיים. מושבניק יוכל להמשיך לגור ב"נחלה" ובמושב, הוא משפחתו וילדיו כרצונם. הוא יוכל גם לחדול מלעסוק בחקלאות, לגור במושב אך למכור את אדמתו לשכנו, שאולי מוצלח ממנו כחקלאי. לא יהיו מגבלות.

מיליארדי דולרים יחסכו מידי שנה למשק בזכות סילוק התמנון הביורוקראטי הקיים ובהעדר סובסידיות ותמיכות אחרות. היקף החיסכון הצפוי בשנה בודדת צפוי להיות גדול מהפסדי הממשלה בפרשת חובות הקיבוצים והמושבים...

למרות העתיד הורוד הצפוי לשוק מוצרי החקלאות (כולל יבוא), כלל לא ברור איזה מקום יתפוס גידול מקומי של מוצרי חקלאות. דבר אחד ברור – חקלאים יגדלו אך ורק גידולים כדאיים. ייתכן שהחקלאות תתרחב, או להיפך – תצטמצם. אין מקום להתאבל על החקלאות בדיוק כפי שאף אחד לא התאבל על צמצום ענף הטקסטיל או על (כמעט) מותה של תעשיית הנעליים בישראל. ירידת מחירי התוצרת החקלאית וחיסכון שנתי של מיליארדי שקלים, עלות המערכת הביורוקראטית הנוכחית, יגדילו משמעותית את הכנסתו הפנויה של הציבור.

תחבורה

מספר המכוניות בישראל לכל 1000 נפש הוא הנמוך במערב, אך בגלל תשתית הכבישים הנחותה (יחסית) בישראל – הצפיפות על הכבישים גבוהה משמעותית מאשר בכל מדינה מערבית. הצפיפות גורמת לנזקים רבים מעבר לתאונות דרכים, חוסר נוחיות ובזבוז זמן. נהגים שוהים על הכביש מספר שעות כפול ומשולש מהנדרש לחציית מרחק הנסיעה. בלאי כלי הרכב עולה כתוצאה מ"שעות מנוע" מיותרות וממחזורי האצה ובלימה מיותרים. שעות המנוע המיותרות מגדילות את צריכת הדלק וזיהום האוויר ומאיצות את פחת ההון במשק. כל אלה גם יחד תורמים להקטנת ניידות האוכלוסייה ולנטייה להצטופפות במרכז, להאטת הפעילות המשקית ופיזור.

מחסור בחניונים במרכזי הערים מגדיל את זיהום האוויר הצפיפות והרעש – נהגים נאלצים לנסוע "סיבובים" מיותרים כדי לחפש חניה ולבצע עשרות מחזורי האצה ובלימה מיותרים.

במשך עשרות שנים שלטו בתחבורה בציבורית בישראל שני הקואופרטיבים הגדולים אגד ודן – הוענק להם זיכיון ממשלתי בלעדי להסעת רוב משתמשי התחבורה הציבורית – עד היום הם זוכים לסבסוד כבד מתקציב המדינה. חלק קטן מקווי הקואופרטיבים הועבר החל מ-2002 למספר מתחרים אחרים, שגם בהם אסור להתחרות – יש להם "זיכיון".

מחירה של מכונית פרטית בישראל גבוה בערך פי-2 ממחירה לצרכן בארה"ב או בגרמניה. הפרש המחיר נובע מהמיסוי הכבד המוטל על יבוא רכב לישראל – מכס, מס קניה ומע"מ. להלן מספר השלכות מזיקות הנובעות מהמחיר "המנופח" של הרכב הפרטי: המחיר המנופח לרכב פרטי, שנגרם כאמור ע"י מיסוי ממשלתי, גורר גם מחיר גבוה לחלפים וגם פרמיות ביטוח גבוהות כדי לבטח את המסים הממשלתיים הכלולים במחיר הרכב. כמחצית הפרמיה מיועדת ל"ביטוח" המסים... המחיר המנופח הופך את גניבות הרכב לענף כדאי ביותר ויוצר "תעסוקה" למפקי רכב וסוחרי חלפים "משומשים". מחיר הרכב הגבוה מהווה תמריץ לגנבי הרכב ומאפשר להם רווחים גבוהים. המיסוי הגבוה הוא סובסידיה לגנבים. גנבי הרכב גונבים רק 1/2 מכונית... החצי השני הוא גניבת המסים המושקעים במכונית. יוקר הרכב והתשתית החסרה מייקרים את כל המוצרים והשירותים במדינה וגוררים הוצאות מיותרות לכל האזרחים – גם לאלה שאינם בעלי רכב.

כעשר משפחות לערך עוסקות ביבוא רכב זה מספר עשורים. ענף יבוא הרכב הוא מהעשירים, היציבים והריכוזיים במשק הישראלי. הכול נשאר במשפחה וגורמים חיצוניים – כמעט ולא הצליחו לחדור. כמו בענפים רבים אחרים בכלכלה הישראלית – דרכו של "הסקטור הפרטי" צלחה לא מעט, בזכות רשת הגנה שטוה סביבו הממסד הפוליטי והכול כמובן משיקולים של "טובת הציבור"... תקנות המקשות על יבוא אישי של רכב חדש ומשומש, תקנות המגבילות יבוא מסחרי של רכב חדש (יש צורך ברישיון מיוחד כדי לזכות בתואר "יבואן רכב"), הגבלות על יבוא חלפים לא מקוריים ללא אישורי יצרן הרכב (כגון צמיגים) ועוד. כדי לסבך ולהקשות עוד יותר על יבוא הרכב גובשו במשך עשרות שנים מאות "דרישות תקינה" בהן צריך לעמוד רכב המיובא לישראל. יוקר הרכב והתשתית החסרה פוגעים בניידות האזרחים ומגדילים את הצפיפות בערים המרכזיות. רמת הניידות הנמוכה גוררת עליה במחירי הדירות במרכזי הערים. שוב כולם משלמים את יוקר הרכב והתשתית. תושב אור-עקיבא, גם אם בבעלותו מכונית פרטית אך אין לו "רכב צמוד" ואינו מקבל "החזר הוצאות רכב" לא יכול לעבוד בחולון בעיקר בגלל עלויות הנסיעה הגבוהות ומשך הנסיעה. כך תורמים הרכב והתשתית לגידול בפערי השכר לפי מיקום גיאוגרפי.

יוקר תחזוקת הרכב נובע כמובן מגובה המיסוי על חלקי החילוף ומיוקר העבודה במוסכים. פתיחת מוסך בישראל היא משימה קשה בגלל הצורך ברישיון ממשלתי והתהליך הביורוקראטי המורכב שיש לעבור. הקשיים הביורוקרטיים תורמים להקטנת התחרות בענף ולייקור השירות. סעיף הוצאה העיקרי בקניית רכב (בייחוד רכב חדש יחסית) הוא פחת מחיר הרכב. הפחת על מחיר המכונית בישראל גבוה יחסית ומחציתו נובעת מהפחת על מרכיב המיסוי ברכב... פחת מלאכותי יציר ידי הפוליטיקאים. מכונית חדשה שעולה כ-120,000 ש"ח מפסידה ממחירה בשנה הראשונה כ-22,000 ש"ח – חלק ניכר מההפסד נובע מהמסים ש"השקענו" בקניית המכונית.

שוק הדלק בישראל נשלט ברובו ע"י מונופול בתי הזיקוק (בית הזיקוק באשדוד הופרט בשנת 2006 ונקנה על ידי חברת פז) והחברות הגדולות – פז, דור-אלון, דלק וסנול, הרוכשות במשותף את הדלק המיובא לישראל. "מדיניות הרכישה" נקבעת ע"י הממשלה באופן שקשה לחברות להפסיד... המחירים מוסכמים... העובדים והבכירים זוכים למשכורות מהגבוהות במשק...

קרטל הדלק תורם להעלאת מחירי הדלק ובחסות הממסד הפוליטי נאסר יבוא חופשי של דלק לסוגי (תזקיקים). הקמת תחנת דלק היא משימה כמעט בלתי אפשרית לאזרח מהשורה – סיכויי להצליח הם כסיכויי הזכייה בלוטו. השליטה הממשלתית בענף הדלק נעשית לא רק באמצעות הענקת ה"זיכיון להרוויח" לחברי הקרטל, אלא מתחילה כבר בשיטת רכישת הנפט הגולמי, בחירת הספקים, סוג הדלק הנרכש, איכותו, מחירו, אופן הובלתו לארץ, זיקוקו לדלקים שונים, שאיבתו, אחסונו ומכירתו לצרכן. מעורבות הממשלה מגיעה לפרטים הקטנים ביותר כגון החלטה על מיקום תחנת דלק, שטח התחנה ושטח השירותים הנלווים לתחנה.

כדי לשחרר את ענף התחבורה ותשתיות התחבורה מהעיוותים הקיימים, לאפשר תחבורה זולה ותשתית ראויה יש ליישם את התוכנית הבאה:

1. מערכת הדרכים הקיימת היא בבעלות המדינה, אך אין הכרח בקיומו של מונופול דרכים ממשלתי. יזם שירצה להשקיע בהקמת דרכים חדשות, או חלופיות לקיימות, יוכל לבצע זאת על חשבונו בלבד ולגבות דמי שימוש כראות עיניו. לדוגמה: חפירת מנהרת תחבורה מתחת לגוש דן או הקמת כביש אורך רב נתיבים על גשר בים, לאורך המדינה, מאשקלון ועד לעכו.
2. משרד התחבורה יבטל ותקום רשות-תחבורה. מנגנון הרשות יהיה קטן מהמשרד הממשלתי וכמובן שלא יהיה בו "שר תחבורה". לרשות התחבורה יהיו 3 עיסוקים עיקריים בלבד – גביית מסי דלק, תכנון כבישים ותוואי תחבורה אחרים, מימון ופיקוח על סלילה ותחזוקת כבישים, תאום פרויקטים ותחברתיים של המגזר הפרטי (חיבורם למערכת הארצית), תקני בטיחות וכדומה.
3. כאמור, מדינת ישראל תהיה אזור סחר חופשי ממכס ומיסי קניה – לכן, מחיר מכונית בישראל יהיה זול מאשר באירופה ובארצות הברית.
4. המדינה לא תתערב בענף יבוא ושיווק הרכב. לא תקבע כללי יבוא רכב או חלפים. לא תגביל יבוא רכב חדש או משומש ותאפשר גם יצוא של רכב משומש (האסור היום). בתנאים אלה תגבר התחרות בין היבואנים ומחירי הרכב ירדו למינימום. קונה זהיר ירכוש רכב מחברה עם מוניטין אמין ומוכח כמו בכל תחום אחר. קונה בלתי זהיר שירכוש מכונית זולה מיצרן אלמוני במונגוליה – עושה זאת על אחריותו ולא יוכל לבוא בטענות למדינה.
5. ענף יבוא הדלק ייפתח ויהיה חופשי. יזמים נוספים יוכלו להצטרף לענף.
6. המדינה לא תתערב במחיר הדלק בשום שלב של שרשרת השיווק. השוק יקבע מחירים לפי היצע וביקוש.
7. כל יזם שירצה להקים תחנת דלק יוכל להקימה ללא צורך ברישיון מיוחד. עליו יהיה לעמוד בתקני בטיחות בלבד ולהציג פוליסת ביטוח מתאימה.
8. החוק יאפשר לכל רשות מקומית להקים חניונים מתחת למבני ציבור, גינות ציבוריות ושדרות רחבות, בתי ספר וכו'. הביצוע – באמצעות מכרזים לזכיינים. נוהל האישור יהיה קצר (ראה פרק בניה וקרקעות).
9. יזם שירצה להקים חניון פרטי לא יזדקק לרישיון מיוחד או לתהליך של "שינוי ייעוד". יזמים ישקיעו בחניונים באזורים בהם בעיית החניה היא החמורה ביותר, כי שם הכדאיות היא הגבוהה ביותר.
10. משק תשתיות התחבורה יהיה סגור, כלומר – לא ימומן מתקציב המדינה. הכנסות רשות התחבורה יהיו ממסים על דלק לרכב. כל המסים על דלק לרכב יועדו לפיתוח ותחזוקה של רשת הכבישים והתשתית המסילתית.
11. המדינה לא תעניק שירותי רכבת למעט שירותים לתחזוקת התשתית המסילתית הקיימת שתישאר בבעלות המדינה (כמו הכבישים), וכן מערך תאום שימוש הרכבות בתשתית. תחנות הרכבת יופרטו, בעליהן הפרטיים יוכלו להרחיב למרכזי קניות וסחר.

12. קווי הרכבת יופרטו. בעלי הקווים יוכלו לעשות שימוש במסילות באמצעות מכרזים, לכל המרבה במחיר, על זמן שימוש ושעות השימוש ביממה (ייתכן שחכירת שעת שימוש במסילה בימי א' בבוקר תהיה היקרה ביותר).
13. עלות כרטיס נסיעה ברכבת ייקבע על ידי השוק, כמו עלות נסיעה באוטובוס או במונית. ייתכנו מחירים שונים בשעות יממה שונות.
14. לא תהיה הגבלה על מכירת קווי רכבת בין יזמים, אפילו אם יזם אחד ירכוש את כל הקווים "וישתלט" על כל ענף הרכבות. תמיד תהיה לו תחרות מאמצעי תחבורה חליפיים.
15. ציבור הנוסעים יקבע כמה לשלם עבור נסיעה. היכן, מתי וכמה להשתמש בתחבורה ציבורית.

אחרית דבר

מכונת תהיה למצרך עממי. מספר כלי הרכב לכל 1000 תושבים יגדל למקסימום האפשרי. מספר המכונות המרבי התיאורטי הוא כמספר האזרחים הבוגרים ואינו יכול לגדול מעבר לכך. מספר המכונות שנמצאות בעת ובעונה אחת על הכביש גם הוא מוגבל לערך נמוך בהרבה. לכן, קיים גבול טבעי למספר המכונות במדינה ונבואות הזעם השונות שגורסות כי "המדינה תתמלא במכונות" הן חסרות בסיס מציאות.

מחירי רכב זולים, תשתית תחבורה מסועפת ותחרותית, מחירי דלק נמוכים ותחרותיים יאפשרו להוזיל את עלויות נסיעה והובלה בישראל לרמה הנמוכה האפשרית. נוחיות, ניידות גבוהה ומחיר נמוך יאפשרו לאנשים להתגורר במרחק רב יותר ממקום העבודה, ימתנו מחירי דירות באזורי ביקוש ויתרמו להוזלת מוצרי צריכה. סעיף הנסיעות בתקציב המשפחה יוזל משמעותית ויפנה כסף למימוש העדפות אחרות של האזרח, חיסכון או השקעה. מהפכה בענף הרכב תתרום משמעותית להעלאת רמת החיים בישראל.

תקשורת

כל מרכיבי שוק התקשורת – טלפון, טלוויזיה ושידורי רדיו היו בעבר מונופול ממשלתי (למעט אינטרנט). השירות הגרוע, הניצול הפוליטי של המערכת והמגוון המצומצם של תכנים גרמו לנזק מתמשך ולפגיעה משמעותית בתוצר של מדינת ישראל. החל משנות התשעים נסדק מסך הברזל של התקשורת הממשלתית והוחל בשילוב גורמים פרטיים בענף – ערוצי רדיו וטלוויזיה נוספים, התאגדות בזק כחברה ממשלתית שהופרטה מאוחר יותר, טלפוניה סלולארית ואינטרנט. הניהול היום-יומי של התקשורת הועבר לידיים פרטיות.

הממסד הפוליטי הבחין מייד בהזדמנויות הפוליטיות החדשות ובנה במקביל מנגנוני רגולציה חדשים גדולים בהיקפם ובגיונם מאלה שהיו בתקופת החושך של העשורים הראשונים להקמת המדינה: עריכת מכרזים, הענקת זיכיונות, אישורים ורישיונות. כך הוקמו: רשות השידור, הרשות השנייה, מועצת הכבלים והלוויין, מנהלת הסדרת השידורים לציבור, ועדת התקשורת בכנסת, ארגוני מפיקים ויוצרים ישראלים. רוב דפוסי הפעולה והפיקוח הועתקו ממדינות "מתוקנות" אחרות (בריטניה, ארה"ב – שגם שם בחשו פוליטיקאים בשווקים...).

הממסד אימץ דפוסי פעולה שנוחים לו מתוך אידיאולוגיה ש"נדרש פיקוח ציבורי" על התקשורת. המדיה החדשה אפשרה הקמת מועצות ודירקטוריונים חדשים בהם ניתן למנות מנהלים, דירקטורים ו"נציגי ציבור". מערכת מורכבת ומסובכת של חוקים מגבילים החזירו למעשה את ניהול ענף התקשורת המורחב אל הממסד הפוליטי. לא מדובר ב"פיקוח עליון", אלא ממש בניהול הפעילות השוטפת: איזה תכנים מותר לרכוש, "תמהיל השידורים", קביעת מספרי ערוצים, חבילות ערוצים, הרשאות לשימוש בתשתיות שבבעלות פרטית, מי רשאי לשתף פעולה ועם מי, הקצאת תחומי עיסוק ותחרות לחברות התקשורת, מי רשאי לשדר חדשות או פרסומות, מי רשאי להעניק פרסים בתוכניות טלוויזיה, רישיונות לספקי תקשורת ואינטרנט, מבנה המחירים ושיעורם ועוד אינספור תקנות ומגבלות שצומחות ומתרבות משנה לשנה.

חברות התקשורת הגיעו למסקנה שהמלחמה וההגנה מול "הרגולטור" חשובים לפעמים יותר מהפעילות העסקית השוטפת. טעות, או חוסר ערנות, עלולים לאפשר למתחרה להשיג "דיל" מה"רגולטור" שיגרור נזק של עשרות מיליוני דולרים לחברה. עלות ההתמודדות מול סבך הרגולציה הפכה למרכיב חשוב בפעילות התקשורת עד כדי כך שחברות מעסיקות מנהלים בכירים כסמנכ"ל לענייני רגולציה.

מאות "רגולטורים" ובעלי אינטרס צר יושבים והוגים כיצד לאסור, איך להגביל, או איזה "פיקוח" להטיל. כך נוצרה שכבה, חדשה יחסית, של פוליטיקאים ו"פקידי תקשורת" המפיקים תועלת מהשיטה הקיימת ומעוניינים בהנצחתה וביסוסה. הנימוק, כרגיל – טובת הציבור והצורך להגן עליו. קורי עכביש הרגולציה, וידו הכבדה של הממסד הפוליטי, מייקרים את עלויות התקשורת בישראל (כולל עלות הביורוקרטיה הממשלתית), מקשים על אימוץ טכנולוגיות חדשות, מגדילים את הסיכון למשקיע הפרטי ואת סך ההשקעות בענף. גורמים אלה גם יחד פוגעים בתוצר וברמת החיים ויגררו ללא ספק גם לפיגור טכנולוגי של אזרחי ישראל.

שחרור ענף התקשורת מעול הפוליטיקאים

מהפכת התקשורת במשטר החדש תחסוך אלפי משרות סרק מיותרות בסקטור הציבורי הממומנות כיום מתקציב המדינה, ומאות מיליוני שקלים אחרים המתקצבים למימון הרשויות ומועצות התקשורת לסוגיהן. הסרת עול הרגולטור מצוואר חברות התקשורת תאפשר הקטנת עלויות, שחלקן ודאי יגיעו לכיסו של הצרכן בעקבות התגברות התחרות. ענף התקשורת יוכל לצמוח, להתרחב ולהגיב במהירות לחידושים בעולם, ליצור אלפי מקומות עבודה חדשים ולהגדיל את חלקו בצמיחה המואצת של כלכלת ישראל. מגילת האיסורים הקיימת תמחק. חברות התקשורת יתמקדו בהתמודדות עסקית על ליבו וכיסו של הצרכן במקום להשקיע בהתגוששות ו"תחמון" הרגולטורים.

טלוויזיה ורדיו:

1. סגירת משרד התקשורת ללא הקמה של "רשות תקשורת".
2. ביטול רשות השידור. כל יזם תקשורת יקבע את מדיניות השידור שלו בהתאם לשיקוליו כדי להשביע את רצון מירב האזרחים.

3. הפרטת כל ערוצי הרדיו והטלוויזיה הממשלתיים כולל גלי צה"ל, רשת ב' וערוץ 11. ערוץ שיש לו ערך לציבור ירכש על ידי מישהו, אחרים יבוטלו.
4. סגירת מועצת הכבלים, מועצת הרשות השנייה ויתר הגופי "המסדירים". ציבור הצופים או המאזינים יחליט מה לשדר, כמה ומתי. הציבור מצביע מידי שעה על העדפותיו באמצעות בורר השלט.
5. חברת החדשות תופרט – אם ימצא קונה, או תבוטל. כל ערוץ ידאג להפקת החדשות שהוא משדר בדיוק כמו מערכת עיתון.
6. יזם שירצה להקים ערוץ רדיו או טלוויזיה לא יזדקק לרישיון או לזיכיון. הוא יצטרך לרכוש תדרים ולהקים את העסק. הסיכון שלו בלבד. הציבור לא יממן הקמה ולא יישא בהפסדים. אם יהיו רווחים, המדינה תיהנה ממסים, כמו בכל עסק אחר.
7. הואיל ולא יהיה צורך ברישיון להקמת חברת כבלים, יוכלו לקום חברות כאלה גם על בסיס עירוני או אזורי או שכונתי. שידורי פרסומות לא יוגבלו. ייתכן שדווקא אי-שידור פרסומות יעניק יתרון עסקי לכבלים. יתכן שיקומו חברות כבלים בעלי אופי דתי באזור בני ברק וירושלים. או חברת כבלים ערבית באזור ואדי ערה.
8. תיפסק כפיה על הפקת תוכניות מקור בעברית. חברות השידור יפיקו תוכניות שלדעתן יעלו את הרייטינג, יעוררו עניין בקרב הציבור או פלחים מסוימים בו, לדוגמה: ערוץ כלכלה בלבד, ערוץ חדשות רציפות או ערוץ לימודי הלכה. ציבור הצופים עצמו יחליט מה ראוי – פשוט ע"י מעבר לערוץ אחר.
9. המדינה לא תקבע תמהיל או תוכן של תוכניות ולא מחירי מנוי או חבילות שידור. התחרות בין החברות תקבע את מחיר השירות.
10. ביטול השידור הציבורי יאפשר גם את ביטול אגרת הטלוויזיה ושחרור צבא עובדי הגביה של רשות השידור לעבודה יצרנית מועילה.
11. היקף הפרסום לא יוגבל ע"י הפוליטיקאים אלא ע"י הצופים. ערוץ שיגזים בכמות הפרסומות – הצופים ינטשו אותו לטובת ערוץ אחר, או לטובת שירותי כבלים ללא פרסום. גם המפרסמים יודעים שערך הפרסום יורד ככל שאורכה של הפסקת הפרסומות עולה.

טלפון:

1. לא תהיה מגבלה על הקמת חברות טלפון חדשות. לא יהיה צורך בזיכיון או ברישיון. הצרכנים יקבעו למי יש זכות קיום.
2. המדינה לא תקבע מחירים ותעריפי שיחות ולא תתערב ביבוא מכשירי טלפון. התחרות בין החברות תוזיל את המחירים למינימום האפשרי.
3. המדינה לא תכפה על חברות לאפשר שימוש של מתחרים בתשתיות שהן הקימו. זכות הקניין ברכושם – שלהם. ייתכן שחברות ישכירו תשתיות, מתוך אינטרס עסקי לחברות אחרות. אם תיווצר בעיה, ייתכן שליזם יהיה כדאי להקים תשתית טלפון ולתת שירותי תשתית בלבד לחברות מעוניינות.
4. בתקופת מעבר ארוכה, החוק יחייב חברות טלפון שלא לחסום שיחות נכנסות אל לקוחותיהן ממפעילים אחרים וייקבע תעריף מקסימאלי ל"העברת שיחה" ממפעיל אחר ("דמי קישוריות").

אינטרנט:

1. ספק אינטרנט לא יזדקק לרישיון ממשלתי. כל יזם שירצה – שיקים חברת אינטרנט ויתחרה על טוב ליבו של הצרכן.

2. לא תהיה מגבלה על הנחת תשתיות אינטרנט לעסקים, לבתים או כבל תת ימי לחו"ל. המדינה לא תתערב, לא תכפה מחירי מינימום ולא מחירים מרביים.
3. לא יהיו מגבלות על מיזוגים. חברות יוכלו להתאחד או להתפרק כרצונן. מותר יהיה לאחד שידורי טלוויזיה, טלפון, שיחות לחו"ל, סלולאר ואינטרנט תחת תאגיד אחד.
4. כל המגבלות הקיימות יבוטלו. הענף יתפתח במקביל לחידושים טכנולוגיים וללא הפרעה.

דואר:

1. חברת דואר ישראל הממשלתית תופרט. הענף יפתח לתחרות מלאה ללא מגבלות וללא פיקוח. תעריפים יקבעו ע"י השוק. לא תהיה הגבלה על תחרות וכל יזם יוכל להקים חברה למשלוח והפצת דואר. בתנאי תחרות יתכן שיהיו רמות מחירים שונות למשלוח דואר לפי אזור גיאוגרפי בארץ ולא רק לפי המשקל. עוד חממת מינויים לפוליטיקאים ולעסקנים תיאסף אל דפי ההיסטוריה.
2. "בנק הדואר" יוכל להפוך לבנק לכל דבר.

למחרת שחרור הענף מעול הפוליטיקאים

מהפכת התקשורת תחסוך אלפי משרות סרק מיותרות בסקטור הציבורי עתיר הגופים הפרזיטים הרובצים כיום על צוואר הענף. הסרת עול הרגולטור מצוואר חברות התקשורת תאפשר הקטנת עלויות, שחלקן ודאי יגיע לכיסו של הצרכן. מיליארדי השקלים המבוזבזים כיום בסקטור הפרטי והציבורי יתפנו להשקעות יצרניות.

התגברות התחרות תאפשר לענף התקשורת לצמוח, להתרחב ולהגיב במהירות לחידושים בעולם, ליצור עשרות אלפי מקומות עבודה חדשים ולהגדיל את חלקו בצמיחה המואצת של כלכלת ישראל. מגילת האיסורים הקיימת תמחק. חברות התקשורת יתמקדו בהתמודדות עסקית על ליבו וכיסו של הצרכן במקום להשקיע בהתגוששות ו"תחמון" הרגולטורים.

סגירת משרד התקשורת וגופי הרגולציה לסוגיהם תקצר דרסטית את משך הזמן הנדרש ליזמים ליישם רעיונות חדשניים בשוק. גופים קטנים יוכלו להצטרף לשוק התקשורת ללא צורך באישורים והיתרים להגברת התחרות, החדשנות ומגוון השירותים.

קיצוץ פעילויות הסרק יחד עם הגדלת ההשקעות וצמיחה מואצת של הענף יתורגמו להקטנת המיסוי, הגדלת ההכנסה הפנויה של הציבור והעלאה נוספת ברמת החיים בישראל.

תפקיד הממשלה בתחום התקשורת

עיקר תפקידה – לא להפריע, לא להתערב, לא להכתיב ולא לבלום. ספק אפילו אם יש צורך באיסור שידורי הסתה נגד המדינה או הגבלת ערוצי פורנוגרפיה. הורים שמעוניינים בחסימת פורנו יעדיפו חברת כבלים בעלת הסדר חסימת ערוצים. אין צורך שקומיסרים, עסקני ציבור, יצפו בתוכנית טרם שידור ויחליטו מה טוב וראוי שנצפה, ויעניקו ברוב חסדם היתר. ערוץ מפר חוק יתבע ע"י מי שרואה עצמו נפגע.

לאור צמצום בחישת המדינה בענף לא יהיה צורך ב"משרד תקשורת" או ב"רשות תקשורת". די במחלקה זעירה במשרד הפנים שתסתייע מפעם לפעם במומחים חיצוניים. דוגמה לתפקידי המחלקה:

- קביעת מספרי טלפון וקידומות בעלי מבנה אחיד. כלל לא בטוח שיש צורך בהתערבות ממשלתית כאן.
- הצעות לחקיקה – כגון חובת מתן גישה לשירותי חירום (משטרה, מכבי אש, אמבולנסים).
- הכנת תדרים למכירה ליזמים במקביל להתפתחות טכנולוגיות.
- הסכמים ותקנים בינלאומיים.
- מניעת שליטה של גופים עוינים למדינה בחברות תקשורת.
- תאום היערכות התקשורת לזמן חירום במקרה של מלחמה או אסונות טבע.

- חקיקה שתאפשר זכויות מעבר בשטחים ציבוריים להנחת תשתיות תקשורת אל בתי מגורים.

בנקים

שווקים תחרותיים מתאימים את עצמם לתנאים שמשתנים ללא הרף, כגון שינויי מחירים, שינויים טכנולוגיים, טעמים משתנים ושינויים חברתיים. במסגרת "תהליך ההתאמה", עסקים ויחידים משלמים מחיר על טעויות שהם עושים. עסק שטועה "יותר מידי" יענש על ידי הלקוחות, עסק שלא לומד מטעויות של עסקים אחרים נענש גם הוא. המאבק הוא לשיפור מתמיד, לריצוי מתמשך של כמה שיותר לקוחות מרוצים. בנקים הם עסקים לכל דבר ואינם יוצאי דופן.

כאשר הממשלה מתערבת בתהליך, היא מנסה בדרך כלל למנוע מהלקוחות להעניש את העסק שטעה "יותר מידי". ממשלה שמחלצת בנק בקשיים – משבשת את תהליך השיפור המתמיד. אם בנק לקח על עצמו סיכון יתר ולא דאג ל"כרית ביטחון" נאותה של הלימות הון – ייתכנו נסיבות שיכפו עליו פשיטת רגל. במסגרת תהליך "הלימוד" – בנקים אחרים יסיקו מסקנות, יגלו יתר זהירות וגם הציבור ילמד להעדיף בנקים שיציגו יחס הלימות הון משכנע יותר.

אבל אם בנק הוא "עסק שגדול מכדי לקרוס", אז נמנע מהציבור להעניש בנק על שירות יקר ובלתי יעיל. הבנק הכושל אף מתוגמל בכפייה על חשבון הציבור. אם הממשלה אינה מאפשרת ללקוחות להעניש את הבנק אז אין תועלת במעבר לבנק אחר, כולם "מוגנים ויציבים" באותה מידה וההבדל ביניהם זניח.

הבנקים הם העסקים שכפופים לרגולציה היסודית ביותר מזה עשורים רבים. לאחר כל משבר מנסים "לשפר את הרגולציה". הרגולטורים הראשיים (הממשלה והבנק המרכזי) אינם מלאכים אובייקטיביים – הם מושפעים מאידיאולוגיה (ולכן יחייבו את הבנקים, לדוגמה, להיות "חברתיים"), הם מושפעים מלחצים פוליטיים (ולכן יעשו הכול כדי שבנק לא יתמוטט "לפני הבחירות" או יחייבו בנקים לממן את הוצאות הממשלה באמצעות רכישת אג"ח ממשלתי). וגרוע מכול – הם בסך הכול בני אדם, פקידי ממשלה, שמתיימרים להנחות ולכוון אנשי עסקים מומחים בתחומם. המשימה מעל לכוחותיהם. יתר על כן, הרגולטור אינו מפקח בנוסף לכוחות השוק. הוא מנטרל בפעולותיו את מנגנוני ההגנה והבקרה של השווקים ושם עצמו במקומם. בתנאים אלה רב הסיכוי שהרגולטורים עצמם תמיד יהיו הסיבה העיקרית לכשל המערכת.

המבנה המעוות של ענף הבנקאות מדגים, בימים אלה, באירופה ובארצות הברית – כיצד מערכת הבנקאות נעה אל עבר "הקריסה המושלמת". קשה לנו לראות את התמונה המלאה כי אנחנו חלק ממנה. בתהליך זה מועברים כל החובות "הרעים" אל הציבור. בנקים מרכזיים מדפיסים כסף כדי לממן את הבנקים המסחריים. הבנק המרכזי נותן הלוואות לבנקים המסחריים כנגד "בטחונות".

אילו היו לבנק המסחרי בטחונות ב"איכות טובה", הוא יכול היה לגייס כסף מהסקטור הפרטי. אם אינו מסוגל לעשות זאת, המשמעות היא ככל הנראה שנכסים בבעלותו אינם נחשבים לביטחונות "טובים" בסקטור הפרטי. כלומר, הבנק המרכזי מוכן לתת הלוואות תמורת בטחונות שהסקטור הפרטי אינו מוכן לתת הלוואות תמורתם. המשמעות היא שסיכון עסקי מפעולות הבנק המסחרי מוסטות מהסקטור הפרטי לבנק המרכזי. ככל שהלוואות מהבנק המרכזי מהוות חלק גדול יותר ממקורות המימון של הבנק המסחרי, הבנק המסחרי למעשה מולאם והסיכון להפסדים מפעילותו נופל על הציבור כולו. הסיכון עובר מאלה שהבנק המסחרי חייב להם כסף (בעלי תוכניות חיסכון, פיקדונות, ומחזיקי אג"ח של הבנק) אל כלל האזרחים. מנגנון העברת הסיכון צפוי להיות דרך "גילוח" כוח הקניה של הכסף שברשות כלולו באמצעות הדפסת כסף. אינפלציה – "תספורת" מקיפה לכולנו.

כאשר ספינת הבנקאות העולמית מנווטת במים סוערים, ייווצר יתרון כלכלי משמעותי למשק שיקדים לאמץ מערכת בנקאית חופשית, יציבה, ותחרותית שמבוססת על שכר ועונש ולא על שכר בלבד. תהליך יישום מהפך במערכת בנקאית חייב להיות הדרגתי ומתמשך ואין ערובה שהמדינה המיישמת תספיק לבנות את המחסה בעוד מועד לפני פרוץ "הסערה המושלמת". הדרך ארוכה.

יישום הדרגתי של מערכת בנקאות חופשית ותחרותית, בה מאות בנקים יתחרו על מתן שירותים למיליוני ישראלים, תוך כיווץ הדרגתי של תפקידי בנק ישראל – יזניק את רמת החיים בישראל וימנע משבר רב-היקף נוסף שיגמד את "משבר הבנקים" של 1983.

כסף

יש לחתור להפרדה מוחלטת בין הכסף כאמצעי חליפין לבין הממסד הפוליטי. כלומר, אסור שתהיה אפשרות למדינה "להדפיס" כסף ולפחת את ערך המטבע. למדינת טקסס ולמדינת מיניסוטה אין מטבע משלהן – למושלי המדינות אין אפשרות להדפיס כסף. גם להולנד ולצרפת אין מטבע שלהן.

מאידך, קיימת בעיה בביטול השקל ואימוץ מטבע בינלאומי כהילך חוקי יחיד בישראל **במקומו** – נניח יורו או דולר אמריקאי. לבנק ישראל יש התחייבויות שקליות של עשרות מיליארדי שקלים (שטרות, מטבעות, חשבונות עו"ש, מלווה קצר מועד – מק"מ, ואולי עוד). לבנק ישראל אין יכולת להחליף את כל השקלים שבשוק למטבע חוץ. מסיבה דומה אי אפשר לגבות את השקל בכיסוי זהב. משמעות ה"כיסוי" בזהב היא שבמרתפי בנק ישראל יהיו די מטילי זהב בכמות שתאפשר מימוש של כל שקל-נייר בכמות זהב על פי דרישה. כלומר, ניתן יהיה לגשת לבנק עם שטר של 100 שקלים ולקבל תמורתם בכל עת מטבע זהב שווה ערך בכוח הקניה שלו.

כדי להמיר את ההתחייבויות השקליות בזהב, או במט"ח, צריכה הממשלה ליצור עודף גדול מאד בתקציב המדינה ובעודף זה להתמיד לרכוש ולצבור מט"ח עד שתגיע לכמות שתאפשר לקנות מהציבור את כל ההתחייבויות השקליות של בנק ישראל ולאחר מכן לבטל את השקל. כלומר – קניית השקלים תמורת מט"ח או זהב. תסריט זה אינו מעשי כלכלית. אין היגיון כלכלי בהשקעת סכומים אדירים רק כדי ליצור אמצעי חליפין אובייקטיבי (שאינו תלוי בפוליטיקאים או פקידי מדינה).

חלופין, מוצע להשאיר את השקל כאמצעי חליפין מקובל, אך להוסיף אליו כל מטבע חוץ אחר. יש לשער כי הציבור ואנשי העסקים יעדיפו, מטעמי נוחיות, לא יותר משני מטבעות מובילים בנוסף לשקל, לדוגמה: היורו והדולר. המשמעות היא שמחירים בחנויות יהיו נקובים גם בדולרים וביוורו כמו בחלק ממדינות אירופה (שוויץ, בריטניה ועוד); יהיו חברות עסקיות בייחוד יצואנים וחברות הי-טק, שיעדיפו לשלם משכורות לעובדיהם במטבע חוץ, ואולי גם להגיש את הדוח השנתי למס הכנסה כשהוא ערוך במט"ח ואף לשלם מסים לממשלת ישראל במט"ח. כמות השקלים במשק תהיה סופית וקבועה, ואסור יהיה להדפיס כסף (למעט החלפה בגין בלאי שטרות ומטבעות).

בנקים (וכל מוסד פיננסי) יוכלו להדפיס שטרות כסף משלהם. הגיוני שהציבור לא יסכים מייד לקבל שטרות כסף של בנקים, אלא אם יהיו עם כיסוי של 100% בזהב, או במטבע מקובל אחר. לדוגמה: בנק הפועלים יוכל להדפיס שקל-זהב-פועלים שיהיה בר המרה בכל עת למטבע זהב. הבנקים יגבו כנראה עמלה מזערית (בגלל התחרות ביניהם) על מכירת שקל-זהב ויחזיקו בכספותיהם זהב כנגד כל שקל שלהם שבמחזור (אחרת יאשמו בהפרת אמונים). גם שקל-זהב יהיו הילך חוקי.

בנק פרטי יוכל להדפיס שטרי כסף מטעמו שמגובים בנכסים ממשיים אחרים, מעבר לזהב – **אם הציבור יסכים להשתמש בהם**. מנגנון הפצת שטרי הכסף הפרטיים יהיה דרך מתן הלוואות ודרך ביצוע תשלומים של הבנק במטבע העצמי שלו (בנק לאומי ישלם משכורות לעובדיו ולספקי השירותים שלו בשקל-לאומי). כלומר, כאשר בנק ייתן הלוואה ללקוח, כנגד בטחונות – הבנק יוכל לזכות את חשבון העו"ש של הלקוח ב"שקלי בנק לאומי". כך גם מוסדות אחרים. השאלה תהיה – מי יסכים לקבל תשלום ב"שקלי-לאומי"?

כדי שציבור גדול יהיה מוכן לקבל שטרי כסף של בנק פרטי – נדרש אמון רב בבנק המנפיק. יידרשו שנים של צבירת מוניטין ללא רבב תוך שכנוע הציבור, מעל לכל ספק סביר, ששטרי הבנק הפרטי מגובים בהון עצמי נזיל נכבד וההלוואות שהבנק מעניק מכוסות בבטוחות טובות.

מבחן שטרות כסף של בנק פרטי הוא אצל מקבל הכסף שמוכר סחורה ממשית. אם בחנות מוכנים לקבל תמורת זוג נעליים שקלי בנק לאומי, ואם עובדי הבנק מוכנים לקבל את משכורתם בשקל-לאומי, ואם גם קבלן הניקיון מוכן לכך – אז השטרות של בנק לאומי הם כסף.

עם הזמן, יש לשער, ייווצר יתרון אם הבנקים המוכבדים (ללא מירכאות כפולות) ינפיקו שטרות בעלי עיצוב זהה, קשה לזיוף וקל לזיהוי על ידי האזרח – רק הכותרת תשתנה (שקל-פועלים, שקל-לאומי וכו'). ייתכן שהשוק ייתן ערך שונה לשקל-לאומי לעומת שקל-פועלים. בנק מכובד יאפשר המרת שקליו לכל מטבע אחר או לזהב – מיידית עם דרישת לקוח.

בחלוף השנים יצטמצם באופן טבעי השימוש בשקל-נייר ממלכתי מוסכם.

ריבית

שום גורם ממסדי לא יקבע את שיעור הריבית ולא יכתוב אותה שרירותית. שום גורם ממסדי לא ילווה כסף לבנקים. בנקים יחזרו לתפקידם המקורי – מתווכי כספים. מקור הכסף להלוואות יהיה פיקדונות לקוחות, או הלוואות שהבנק ייקח באמצעות מכירת אגרות חוב לציבור המשקיעים.

הריבית תיקבע על ידי השוק. עודפי פיקדונות בבנק יגרמו לירידה בריבית על הלוואות כדי לשכנע רבים יותר לקחת הלוואות. עודפי פיקדונות גם יגרמו לבנק להאט את קצב רכישת הפיקדונות באמצעות הקטנת הריבית שמוצעת למפקידים. ולהיפך – עליה בביקוש להלוואות תגרום לעלייה בריבית שהבנקים מחייבים, אבל גם לעלייה בריבית שהבנקים יציעו למפקידים כי הבנק יהיה זקוק לפיקדונות לצורך מתן הלוואות שהביקוש להם גאה. באופן זה השוק יאזן בין הביקוש לאשראי לבין היצע הפיקדונות באמצעות קביעת גובה הריבית. התחרות בין הבנקים הרבים תגרום להם להציע את הריבית המרבית האפשרית לפיקדונות כדי למשוך לקוחות-מפקידים. ולקחת את הריבית המינימאלית האפשרית על הלוואות ואשראי.

חשבונות בנק

יתווסף סוג חדש של חשבונות צ'קים: "חשבון משמורת". כסף שיופקד בחשבון משמורת יישאר בבעלות הלקוח כאילו שהלקוח שכר כספת פרטית בבנק. הכסף המופקד לא ייחשב כהלוואה של הלקוח בבנק. לבנק אסור יהיה לעשות שימוש כלשהו בכספים שבחשבון משמורת, כסף זה לא יוכל להיות מקור להלוואות. קרוב לוודאי שחשבון משמורת לא יניב ריבית (כפי שכסף בכספת אינו מניב), ייתכן אף שהבנק יגבה "עמלת שמירה". לקוח יוכל למשוך כסף מחשבון משמורת בכל עת. כאשר בנק יפשוט רגל – חשבונות המשמורת לא ייפגעו, הם אינם חלק ממאזן הבנק כפי שתכולת הכספת הפרטית שלנו בבנק אינה רכוש הבנק או בחזקתו.

מעמד חשבונות העו"ש ישתנה. בנק לא יוכל להתחייב ללקוח (כפי המצב כיום) כי כל הכסף בחשבון העו"ש עומד לרשותו בכל עת, ובמקביל לעשות שימוש בכסף לצרכי הלוואות – זהו מצג שווא. הבנק יחויב בגילוי נאות בו יצהיר איזה חלק מחשבון העו"ש משמש כמקור להלוואות לאחרים. בנק יוכל לשלם ריבית על כסף בחשבון העו"ש לפי גודל החלק שהלקוח יאפשר לבנק להלוות לאחרים. אם לקוח מוכן שהבנק יעשה שימוש ב-70 אחוז מחשבון העו"ש שלו, אז הבנק למעשה מודיע לכל הלקוחות שמוכנים לאפשר יחס שימוש כזה לבנק כי "כל כספכם בחשבון העו"ש עומד לרשותכם בכל עת ובאופן מיידי, אבל רק כל עוד לא יותר מ-30 אחוז מבעלי חשבונות העו"ש ירצו למשוך את כספם בזמנית. אם יקרה האירוע הנדיר מאד יותר מ-30 אחוז מבעלי חשבונות העו"ש, בקטגוריה זו, ירצו את כספם – לא נוכל למלא דרישה זו באופן מיידי".

למה שלקוחות בנק יסכימו להסדר כזה? הסיבה היחידה היא ריבית נאותה בחשבון העו"ש. כל לקוח יוכל להחליט איזה סוג חשבון עו"ש הוא מעדיף: חשבון עו"ש שמבטיח 30 אחוז מכספו, או חשבון עו"ש שמבטיח, לדוגמה, 80 אחוז מכספו. "מבטיח" משמע – הבנק אינו נוגע בכסף ואינו מלווה אותו למישהו אחר.

סוג חשבונות אחר שלקוח יוכל לפתוח בבנק הם תוכניות חיסכון לתקופה מוגדרת ("פיקדון סגור"). לקוח שמפקיד ב"פיקדון סגור" לתקופה מסוימת לא יכול לדרוש את כספו לאורך תקופת הפיקדון, אלא רק במועד הפירעון המוסכם. פיקדון כזה הוא הלוואה שהלקוח נותן לבנק כאשר הבטוחה להלוואה היא מוניטין הבנק בלבד. ייתכן שפיקדונות עד לסכום מסוים יבטחו על ידי גורם חיצוני לבנק – אבל לביטוח יש מחיר. בנק אידיאלי יעניק הלוואות, מתוך אותם כספי פיקדונות, אך ורק לתקופות שאינן עולות על מועדי משיכת הפיקדונות.

יציבות הבנקים

יציבות הבנקים לא תובטח על ידי משלם המסים. הבנקים יאלצו להתחרות ביניהם על גובה הריבית, איכות השירות, אך גם על אמינות ויציבות. "אמינות ויציבות", אינם מעניינים את הבנקים כיום, כי כולם "יציבים" באותה מידה – משלם המסים נושא כיום בהפסדי בנק כושל, אם יגיע לחדלות פירעון.

התחרות בין הבנקים והיעדר האפשרות להעמסת כישלונות בנקאיים על כלל הציבור – תיאלץ אותם לצמצם עלויות. בעלי המניות לא יאפשרו משכורות עתק לשכבת המנהלים כי שווי מניותיהם ירד עם הגדלת הסיכון לבנק – שווי המניות כיום משקף רק רווחיות צפויה ולא סיכון קיומי לבנק – כי זה "מובטח" כיום על ידי המדינה. וכפי שגורסת האמרה השגורה: "הבנקים קפיטליסטים באשר לרווחים, אך סוציאליסטים אם יש הפסדים".

בנקים יזהרו במתן אשראי לבנקים אחרים – קרוב לוודאי שידרשו סליקה מיידית של כל צ'ק של בנק אחר שמופקד אצלם. כלומר, ידרשו שהבנק האחר יעביר אליהם כסף בפועל. בהעדר בנק מרכזי ש"מספק זילות" – תחרות זו, בין בנקים רבים, תקשה מאד על בנקים להרחיב את כמות הכסף במשק תוך שימוש כפול בחשבונות עו"ש.

תופעת ה"ריצה אל הבנק" (run) מתממשת, כאשר לקוחות מודאגים "רצים לבנק" ודורשים מייד את כספם בגלל שמועה על מצבו המעורער. במצב זה, גם אם הבנק נמצא "רק" בקשיי זילות זמניים לטווח הקצר – הנבואה שבשמועה עלולה להגשים את עצמה עם משיכה מבוהלת של פיקדונות. כך היה בעבר הרחוק.

כאמור, המבנה החדש וכללי המשחק החדשים, יהפכו אירוע זה לנדיר ביותר: בזמן "קשיי זילות" לבנק – לקוחות חשבונות משמורת יוכלו לקבל תמיד את כספם באופן מידי, בעלי חשבונות עו"ש יקבלו לפחות חלק מכספם מיידית. יתר בעלי הפיקדונות אינם רשאים לדרוש את כספם בטרם זמן.

בנק יכול להגיע למצב של חדלות פירעון, בו אינו יכול לעמוד בפירעון פיקדונות הלקוחות. יכולות להיות מספר סיבות להתדרדרות זו. בנק אינו שונה מכל עסק אחר וייתכן שמנהליו ייכשלו בניהולו – הוצאות התפעול יעלו על הכנסות הבנק. אין חיסון נגד אי יעילות וניהול כושל. מדובר בעסק שצריך להתחרות בעסקים דומים אחרים, להיות קשוב לצרכי הלקוח ולהניב תועלת לאלפי לקוחות. אי עמידה במשימה יגרום למעבר לקוחות אל בנק מתחרה.

גם במקרה של חדלות פירעון – לא כל כספי המפקידים אבוד. הבנק יפוק, או יימכר במחיר נמוך לבעלים אחרים. המפקידים שנתנו למעשה הלוואה לבנק (כאמור, פיקדון שלא בחשבון משמורת הוא הלוואה לבנק) יהיו חלק מנושי הבנק ויזכו להשבת חלק מפיקדונותיהם לאחר מימוש נכסי הבנק. כאשר הבנקאות חופשית, אין סיבה לתגובת שרשרת שונה מאשר בעת נפילת כל עסק אחר.

השוק יפתח מנגנוני הגנה כגון ביטוח פיקדונות, חברות שיתמחו בדירוג יציבות בנקים, חוות דעת רואי החשבון על יציבות הבנק ועוד. כאמור, אם השוק ידרוש מידע על יציבות הבנקים – יקומו גופים שיספקו מידע זה – כיום המידע מיותר, אינו מעניין אף אחד. לא מדויק – "המפקח על הבנקים" בבנק ישראל מתעניין במידע – אך ראוי להטיל ספק ביעילותם של פקידי מדינה שמפקחים על בנקים ולו רק בגלל שיש להם משכורת ופנסיה גבוהים מובטחים ו"קביעות" בעבודה. הם לא יעילים ומוכשרים יותר מעמיתיהם בארצות הברית ובאירופה – חלק גדול מהבנקים במערב חדלי פירעון למעשה. הם מונשמים מלאכותית בכסף שמודפס על ידי הבנקים המרכזיים – ולמרות זאת, כולם עומדים בדרישות הרגולציה על הבנקים.

איפוס חובות המדינה – איסור הנפקת אג"ח על ידי המדינה

תקציב המדינה יהיה מאוזן. דהיינו, הכנסות המדינה חייבות לכסות את הוצאותיה. כל שר יישא באחריות לתקציב משרדו ותהיה לו גמישות מרבית בנידון כספים בין סעיפי תקציב, למעט משכורות. משרד שיסיים עונת תקציב בגירעון, יתפטר השר מייד. אם תקופת תקציב-מדינה (תקציב דו שנתי או תלת שנתי) תסתיים בגירעון, יתפטר הנשיא (במשטר נשיאותי) ויוכרזו בחירות לנשיאות.

הוצאות הממשלה ימומנו ממסים ואגרות בלבד. חובות המדינה הנוכחיים (חובות פנים וחובות חוץ) יחוסלו ויפגעו בהדרגה, על פי החוקה, לאורך 15 עד 20 שנים. קצב חיסול החוב ייגזר לפי נוסחה ידועה מראש ויהיה תלוי בעיקר בשיעור צמיחת המשק בשנה שחלפה. כלומר, ההכנסות השוטפות של הממשלה יצטרכו להיות בעודף. עודף התקציב השוטף יועד לחיסול הדרגתי של חובות העבר, בנוסף להכנסות שינבעו ממכירת קרקעות מדינה, תמלוגי גז ונכסים אחרים שבבעלות המדינה.

ממשלה לא תוכל לקחת מלוות חדשים, אלא במקרים הבאים:

- א. למימון מלחמה כוללת (לא "מבצע" בג'נין).
- ב. למימון שיקום תשתיות ציבוריות מאסון טבע, רחב היקף, כגון רעידת אדמה.
- ג. למחזור חובות העבר. אם בשנה מסוימת עומדות לפירעון אגרות חוב ישנות – מעבר לסכום שנתי לפירוע במסגרת תוכנית חיסול החובות.
- ד. למימון פרויקטים גדולים של פיתוח תשתית (כגון כריית תעלה מים סוף לים המלח). כל גיוס מלווה לפיתוח יחייב אישור במשאל-עם בו יוצג הגידול שיידרש בתשלום מסים על ידי האזרח לצורך פירעון המלווה.

הערה: אם "פרויקט פיתוח גדול" כדאי כלכלית, אז יזמים פרטיים ישמחו לבצע את ההשקעה ואין צורך לחייב את משלם המסים בהשתתפות. אם "פרויקט לאומי גדול" אינו כדאי, אז ספק אם בכלל צריך לבצע אותו. ייתכן מצב ש"פרויקט לאומי" אינו כדאי כלכלית, אבל שיקולי ביטחון לאומי יכריעו את הכף לטובת ביצועו.

חיסול חובות המדינה משמעותו – העדרן של אגרות חוב מדינה בשוק. כלי ההתערבות העיקרי לעיוות שוקי המטבע יחדל מלהתקיים.

בנקים חדשים

לקוח שמפקיד כסף בבנק (לא בחשבון משמורת או בכספת שהוא שוכר) למעשה נותן לבנק הלוואה. הלקוח חש כיום ביטחון מוחלט במתן הלוואה לבנק, למרות שהבנק לא נותן לנו שום ביטחונות. הסיבה לביטחוננו הבלתי מסיוג בבנקים נובע מהידיעה ש"המדינה אחראית על הבנקים". כלומר אנחנו, לקוחות הבנק, ערבים למעשה לעצמנו באמצעות המדינה. אם בנק מתמוטט – אנחנו כמשלמי מסים נממן את הנזק שלנו כבעלי חשבונות בבנקים. השיטה פועלת בהצלחה כבר עשרות שנים, אך מחירה הולך ומאמיר עם הזמן על חשבון רמת החיים שלנו.

תהליך הקמת בנק חדש אינו דומה להחדרת מוצר חדש לשוק. בנק חדש, בשוק תחרותי, יוכל לקום על ידי יזם חדש רק בתהליך של התפתחות איטית וצבירת מוניטין ללא רב לאורך שנים. ייתכן "קיצור דרך" במקרה שחברה, בעלת מוניטין רב בתחום אחר, תקים בנק ותגייס את אמינותה מהתחום האחר לטובת הבנק החדש. אם גוגל או אפל יחליטו להקים בנק עם הון עצמי ראשוני גבוה – יש לכך משקל וסיכוי. לא די שיזם יפרסם כי הקים בנק... מי מאיתנו ירוץ להפקיד אצלו את חסכונו?

במערכת בנקאית תחרותית, ללא ערבות מדינה לבנקים, יוכלו לקום בנקים חדשים רבים. לא יהיה צורך לקבל רישיון להקמת בנק ולא יהיה פיקוח של המדינה על בנקים. בגלל "מחסום המוניטין" – אין חשש ש"אלמנות ויתומים" ירוצו להפקיד את שארית חסכונו להם רק בעקבות פרסום כי לוי וכהן הקימו בנק חדש.

איך מגיעים מכאן לשם

ממשלת ישראל צריכה להודיע לבנקים הקיימים בזו הלשון:
"הואיל ואתם נהנים מתמיכה מוחלטת סמויה של המדינה – בעלי המניות, המנהלים, העובדים והלקוחות יודעים כי אזרחי ישראל ייחלצו על חשבונם כל בנק כושל – הנכם נדרשים תוך מספר מוגדר של שנים להגיע ליחס הלימות הון גבוה במיוחד (בניח 35 אחוזים)".

הדרך להגיע ליחס הלימות הון כה גבוה היא ויתור על משיכת דיבידנדים לתקופה ארוכה וגיוס הון בהיקף גדול כדי להרחיב את בסיס ההון העצמי. גיוס ההון ידלל כמובן את שליטת הבעלים הנוכחיים. זה המחיר שיהיה על הבנקים הותיקים לשלם כדי להמשיך וליהנות, בתקופת הביניים, מערבות מדינה לעסקיהם.

כל אותה תקופה תישאר על כנה ערבותה של מדינת ישראל לבנקים הקיימים. במקביל, תותר פעילותו של כל בנק חדש אחר – ללא צורך בקבלת רישיון, אך גם ללא ערבות או הגנה כלשהי של המדינה לבנק חדש. הסיכון כולו יהיה על הלקוחות ועל המשקיעים בבנק.

יש לשער שבתקופה קצרה יקומו עשרות בנקים שיתנו הלוואות מהונם העצמי של המייסדים בלבד כי יהיה להם קשה לגייס פיקדונות מהציבור. במשך הזמן, עם ביסוס מוניטין, יוכלו בנקים אלה גם לשכנע לקוחות להפקיד אצלם חסכונו תמורת ריבית, או להנפיק אגרות חוב. הבנקים החדשים יצאו מגדרם כדי להשיג הכרה באמינותם וישתדלו לשכנע חברות ביטוח לבטח פיקדונות עד לגובה מסוים, ייתכן שמספר בנקים קטנים אף יקימו מוסד בקרה משותף שיאשרר את אמינותם ויבקר בקשיחות את ספרי הבנקים החברים (מעין בנק מרכזי פרטי).

לאחר תקופת מעבר של מספר שנים יהיו בישראל עשרות רבות של בנקים פרטיים תחרותיים ויציבים. ייתכן אף שיציבותם החריגה של הבנקים בישראל תמשוך פיקדונות רבים מחו"ל ויהפכו את ישראל למרכז בנקאי בקנה מידה עולמי. יתכן.

בתנאים אלה אפשר יהיה לוותר על שירותיו של בנק ישראל, שרוב תפקידיו יהיו מיותרים כבר בשלבי הרפורמה הראשוניים. השוק קובע את הריבית, לא תהיה "מדיניות מוניטארית", לא יודפסו שקלים (למעט בלאי פיזי של שטרות ומעות שבמחזור), בנק ישראל לא יעסוק במסחר או באגירת מט"ח, ומחלקת המחקר של הבנק תצורף לאחת מהאוניברסיטאות – או ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה. את הבניין בירושלים אפשר יהיה להשכיר לחברת היי-טק...

אם ממשלת ישראל תחליט ליצור רזרבה תקציבית במטבע חוץ בקרן לשעת חרום, צריך יהיה ליצור עודף בתקציב המדינה ובעודף זה לרכוש מט"ח תמורת שקלים שנגבו כמסים. הממשלה תוכל לפתוח "תוכנית חיסכון" בבנקים מסחריים. אין צורך בבנק מרכזי למטרה זו.

עבודה ואיגוד מקצועי

זכויות הפרט לחייו ולקניינו של אדם צריכות להישמר ללא אפליה. בכלל זה, ללא אפליה על רקע מצב כלכלי, או מעמד חברתי של אדם. המדינה רשאית להפקיע זכות קניין (באמצעות הטלת מסים) אך ורק לצורך מימון מוצרים ציבוריים מובהקים (כגון ביטחון, ראו פרק דמוקרטיה ומשטר). גם מערכת יחסי העבודה צריכה לתפקד במסגרת מוסרית זו.

מערכת יחסי העבודה היא דוגמה בוטה להפרת זכויות האדם על רקע כלכלי. כאשר יזם מוכשר מסתכן, מגשים רעיון נועז, משקיע מפרי רוחו וכישרונו בעסק, מגייס משקיעים שמסכנים גם הם את פרי עמלם, יוצר מקומות עבודה ומצליח כלכלית – העסק המצליח הוא קניינו הפרטי והבלעדי של היזם. אין לאף אחד זכות להחרים או להשתלט על רכושו. כלל זה ברור לנו מאד כאשר אנחנו מעסיקים עוזרת בית, או שוכרים מורה לאנגלית עבור הילד. אנחנו לא מעלים על דעתנו שלעוזרת הבית יש "זכויות" בדירה שלנו כי היא עובדת אצלנו מזה עשור, ובעבודתה המסורה "תרמה" ליכולתנו לעבוד ולהרוויח. אין עוררין על זכותה לדרוש מעת לעת העלאת שכר, אך כולנו מסכימים שזכותנו להתנגד לדרישתה. היא רשאית לשבות, אך אסור לה לחסום את דלת הכניסה לדירתנו, או לנתק לנו את זרם החשמל. היא רשאית לשבות ואנחנו רשאים לפטר אותה מייד – אם לא נגיע להסכמה מרצון הדדי.

יחסי העבודה במסגרת הביתית נקבעים כמעט בלעדית על ידי כוחות השוק. אנחנו מעסיקים עוזרות בית, מורים לשיעורי עזר, עובד ניקיון בחדר המדרגות, ולפעמים גנן קבוע. כולנו מנסים לשלם את השכר הנמוך האפשרי ומגדל – העובד, מנסה לקבל את התמורה הגבוה ביותר עבור עבודתו. אנחנו מגיעים להסכמה. לא מעניין אותנו שכר המינימום במשק, כמה שעות מותר לעבוד, או החוק שקובע שכר גבוה במשמרת ערב. למרות ההתעלמות מחוקי כפיה ממשלתיים במסגרת הביתית – עוזרת בית ומורה פרטי משתכרים היטב. השוק קובע את שכרם ואת תנאי עבודתם.

במדינה חופשית שמורה לכל אדם הזכות להתאגד יחד עם אזרחים אחרים לפעילות משותפת. במדינה מוסרית אין לאזרח שום זכות להפעיל כוח כפיה על אזרח אחר, ובכלל זה לאיגוד של מספר אזרחים. עובדים רשאים להתאגד במסגרת איגוד מקצועי ככל שיחפצו ולממן מכיסם את פקידי האיגוד.

אזרח רשאי להצטרף לכל איגוד במדינה חופשית אך ורק מרצונו החופשי וללא כפיה. כלל זה צריך לחול גם על איגודי עובדים. מעסיק אינו רשאי למנוע מעובד להתאגד, אלא אם הסיכום ביניהם על כך מראש בהסכם העבודה. הפר העובד את הסכם העבודה – רשאי המעסיק לפטר אותו. זכות זו עומדת למעסיק וגם לעובד. אפשר לפטר ולהתפטר לפי הכללים שהסיכום ביניהם בהסכם העבודה. אם העובד חיוני למעסיק, או שמספר גדול של עובדים התאגדו בו זמנית, גדל כושר המיקוח של העובד – והמעסיק יחשוב פעמיים אם לפטר קבוצת עובדים גדולה. עובדים רשאים לשבות, אך עליהם לקחת את הסיכון שיפוטרו.

עובד יוכל להפיק תועלת מהצטרפות לאיגוד מקצועי במדינה חופשית – האיגוד יכול לסייע לעובד למצות את יכולת ההשתכרות שלו בהתאם לתנאי השוק. לאיגוד קל יותר לאסוף מידע על רמות השכר במקומות עבודה אחרים מאשר לעובד הבודד; לקבוצת עובדים, יש כאמור, כוח מיקוח גדול יותר.

שכר ותנאי עבודה צריכים להיקבע בין עובדים למעסיקים במו"מ חופשי. העובדים מתחרים ביניהם על מקומות העבודה והמעסיקים מתחרים ביניהם על העסקת עובדים. המעסיק זקוק לעובד לא פחות מאשר העובד זקוק למקום העבודה. במקצועות ובעיסוקים בהם סף דרישות הקבלה נמוך – יש היצע גדול של עובדים ולכן שכרם נמוך. ככל ששיעור עובד ייחודיים, יקשה על המעסיק לוותר עליו ושכרו יעלה.

שוק שירותי העבודה דומה לכל שוק כלכלי אחר – העובדים מוכרים את שירותיהם למעסיק תמורת תשלום מוסכם. העובד מקבל תשלום עבור שירותי העבודה שהוא מספק ואינו קונה "זכויות" ברכוש הפרטי של בעל העסק. במקצועות ובתפקידים מאד מבוקשים, ייתכן שעובד יקבל, במסגרת הסכם העבודה, גם חלק מהבעלות על העסק, אם הוסכם כי חלק מהתשלום יתבצע במניות או באופציות.

בשוק עבודה תחרותי יש בלמים ואיזונים: מעסיק לא יסכים להעלות שכר העבודה לשיעור שילץ אותו להפסיד, גם העובדים יודעים לרוב עד כמה המעסיק לחיץ במו"מ על שכר. את מחיר המוצרים שהמפעל מייצר קובעת התחרות בשוק. מנגנון המחירים התחרותי מכתוב את החסם העליון למחיר שבעלי עסק יכולים לשלם עבור שכר עבודה (ועבור גורמי ייצור אחרים) – אם תיפרץ התקרה, המפעל לא ישרוד מול מתחרים. כאשר

המעסיק היא המדינה, לא קיימת מערכת מחירים תחרותית ל"מוצרים" שהמדינה מספקת לציבור, לדוגמה: אין שוק תחרותי לשירותי צבא ולכן אין גורם אובייקטיבי חיצוני שיגביל את גובה השכר בצבא. כך גם בשירותי מדינה אחרים. בעל עסק פרטי משלם מכיסו את שכר העובדים, אולם כאשר המדינה היא המעסיק – אין למדינה "כיס" עם כסף – הציבור כולו משלם. מנהלי המו"מ על השכר, מטעם המדינה, לא משלמים מכיסם את שכר העובדים איתם הם מנהלים מו"מ. לכן, התנאי להעסקה על ידי המדינה צריך להיות הסכמה מראש שאין זכות לשביתה בסקטור הציבורי (כך גם מקובל היום בצבא קבע ובמשטרה).

"זכות השביתה" אינה צריכה להיות חלק מספר החוקים. אדם חופשי במדינה חופשית רשאי לשבות ממלאכה – אך עליו לשאת בתוצאות החלטתו.

השכר בסקטור הציבורי צריך להיקבע על ידי מנגנון עדכון שידרג משרות לפי ממוצע השתכרות של משרות בעלות אופי דומה בסקטור הפרטי. ייתכנו מנגנוני עדכון אחרים. אם השכר בסקטור הציבורי יהיה נמוך ביחס לשוק הפרטי, הממשלה תתקשה לגייס עובדים לסקטור הציבורי ותעלה את השכר.

הסקטור הציבורי בישראל הוא המעסיק הגדול ביותר, כ- 800 אלף עובדים. לעיוותי השכר בסקטור זה יש השפעה מכרעת על רמת החיים בישראל ועל יוקר החיים. שכר עובדים אלה ממומן על ידי מיסוי כבד שמוטל על יתר האזרחים ומתבטא, בין היתר, במחירי המוצרים בסופרמרקט. תפוקת עובדים אלה, בדרך כלל נמוכה משמעותית מעובד בסקטור הפרטי בתפקיד מקביל. בסקטור הציבורי אין קשר בין התפוקה, ואיכות העבודה לבין השכר וההטבות האוטומטיות. השכר בסקטור הציבורי נקבע לפי הכוח להזיק לציבור ולפוליטיקאים. ככל שהמוסד הציבורי יכול לגרום נזק רב יותר, כן יעלה שכר עובדיו: לכן עובדי הנמל, חברת החשמל ושדות התעופה מככבים בטבלאות השכר. צמצום דרסטי של תפקידי המדינה, על פי המתווה המוצע כאן, יכווץ את הסקטור הציבורי להיקף מינימאלי, וכך יקטנו העיוותים והנזק, כי לצערנו אין מנוס מסקטור ציבורי כלשהו.

המבנה הנוכחי של שוק העבודה והחקיקה שביסודו, מעודדים מוסר עבודה נמוך ואף תשלום שכר עבור בטלה (אבטלה סמויה). חוקי העבודה מונעים במקרים רבים התייעלות והעברת עובדים לתפקיד מתאים יותר לכישוריהם. וחוסמים מקומות עבודה בפני עובדים חדשים מוכשרים שמנסים לפלס דרכם אל שוק העבודה. ניצול בלתי יעיל של כישורי העובדים גורר התייקרות של מוצרים ישראלים שמתקשים להתחרות על ארנקו של הצרכן בעולם. כך תורמים חוקי העבודה לירידה ברמת החיים של כל האזרחים. לחלקנו יש "קביעות" עבודה – אבל כולנו עניים יותר. עובדי חברת חשמל משלמים עבור מערכת חינוך יקרה וגרועה, והמורים המוגנים משלמים עבור חשמל יקר וישלמו בעתיד עבור הר החובות המצטבר של חברת החשמל.

שוק העבודה מתעוות גם כתוצאה מחזרה לשיטת הגילדות שהייתה נהוגה בימי הביניים. היום קוראים לתופעה "הסדרת המקצוע". זהו כפל לשון בעזרתו מוכרים לציבור את הרעיון שכדי להגן על "ההמונים הנבערים" צריכים לעגן בחוקי המדינה התאגדות של בעלי מקצוע. במסגרת חוקים אלה נקבעים כללים שמקשים על ההצטרפות למקצוע באמצעות חסמים שונים כגון דרישה ללימוד במוסדות "מוכרים", מבחני כניסה מחמירים, תשלום אגרה שנתית למימון הג'ובים של פקיד הגילדה, עבודת "התמחות" כשוליה אצל חבר גילדה ותיק, הגבלות על תחרות בין חברי הגילדה ועוד. בחלוף השנים נוצר לחץ תמידי להגבהת חומות הכניסה למקצוע. הנפגעים הראשונים הם צעירים שהשתלבותם בשוק העבודה נדחית ולכן אבטלת צעירים הפכה למכה כרונית במדינות אירופה. ענפים רבים בישראל כבר "מוסדרים" במסגרת גילדות מקצועיות, לדוגמה: עורכי דין, רופאים, יועצי השקעות, מתווכי דירות, שיפוצניקים. קיים לחץ בלתי פוסק של בעלי מקצוע אחרים ל"הסדרת המקצוע" כגון גני ילדים, סופרים ומשוררים, דוגמנות, מנעולנים ועוד.

החסמים העיקריים לשוק העבודה – "זכויות העובדים", איגודי עובדים ו"הסדרת" מקצועות – מעוגנים בחוקי המדינה, מעוותים את שוק העבודה, מייקרים את החיים בישראל ויגרמו גם להגדלת האבטלה בעיקר בקרב צעירים, עולים חדשים ואזרחים שמעוניינים בקריירה מקצועית חדשה.

1. המדינה לא תתערב בתנאי עבודה וביחסי עבודה. אלה יקבעו בלעדית בין עובדים למעסיקים.
2. יבוטלו החוקים המסדירים את פעילותם של איגודים מקצועיים. הצטרפות להסתדרות עובדים תהיה וולונטרית ואישית וכפופה להסכם מרצון שבין האיגוד לבין העובד שמצטרף אליו.
3. יבוטלו החוקים שנוגעים לשכר עבודה ולהסכמי שכר קיבוציים. כמובן שלא יהיו "צווי הרחבה" שמחייבים עובדים ומעסיקים לשכר עבודה שכלל לא הסכימו לו. שכר ייקבע בהסכמה במו"מ בין עובד למעסיק, או בין המעסיק לבין נציגו של העובד. אם עובד ירצה, הוא יוכל כמובן ליפות את כוחו

- של איגוד עובדים לייצוג מול המעסיק.
4. לא תהיה "זכות שביתה" בסקטור הציבורי.
  5. כל זכויות העובדים יקבעו במו"מ בין המעסיק לעובד וללא התערבות המדינה.
  6. בית הדין המיוחד לעבודה יבוטל.
  7. כפיה על עובד להצטרף להסתדרות מקצועית תהיה בלתי חוקית כמו כל הפעלה אחרת של כוח על אדם אחר.
  8. יבוטל שכר המינימום. השוק יקבע שכר מינימום בכל ענף, מקצוע ותחום לפי היצע וביקוש לעובדים באותו תחום.
  9. כל החוקים במסגרתם מעניקה המדינה רישיונות עיסוק במקצועות מסוימים יבוטלו.
  10. גילדות מקצועיות קיימות, כגון לשכת עורכי הדין, הסתדרות הרופאים, רשם המתווכים ועוד – ירשמו כעמותות עצמאיות ויכלו להחליט את מי לקבל אל שורותיהן, את הדרישות הקבלה המקצועיות, מבחני הכניסה וכל קריטריון אחר. לשכות מקצועיות אלה גם יוכלו להוציא משורותיהן חברים על פי הכללים שיקבעו.
  11. לא תהיה כל מניעה להקמת לשכות מקצועיות מתחרות כגון לשכת עורכי הדין בעלי תואר אוניברסיטאי שני, או לשכת עורכי הדין המתמחים בנדל"ן. בעל מקצוע יוכל להצטרף ללשכה מקצועית מרצונו החופשי אם יראה בכך יתרון, אך יוכל להמשיך ולעסוק במקצוע גם מבלי להיות חבר בלשכה מקצועית. הלשכה המקצועית רשאית לסרב לקבל אל שורותיה בעל מקצוע שאינו עומד בקריטריונים שהציבה, או להדיח חבר ותיק שהפר את חוקיה. ייתכן שקופת חולים מסוימת, או בתי חולים, יסרבו להעסיק רופא שאינו חבר ההסתדרות הרפואית הראשית.
- שכר העבודה יתאים עצמו לכישורי העובד ולתרומתו לעסק. שיעור האבטלה בישראל יהיה הנמוך בעולם באופן קבוע. "עודף" עובדים בענף מסוים יביא מהר מאד לירידת השכר באותו ענף ולהגדלת התמריץ לעבור לעבוד בתחומים אחרים בהם יש ביקוש גבוה לעובדים. שביתות והשבתות יתמעטו והיו אירוע נדיר במקרים של עוול קיצוני וזועק.
- בתנאים אלה ייסגרו רוב החברות הקבלניות לכוח אדם. בשוק עבודה גמיש, פתוח וחופשי לא יהיה בהן צורך. המניע העיקרי להעסקת "עובדי קבלן" הוא החשש של חברות במשק להישאר "תקועים" עם עובדים, למרות שאין בהם צורך, מבלי יכולת חוקית לפטרם.
- בהעדר חוק שכר מינימום ותמיכה חוקית באבטלה סמויה, ובהעדר סבסוד לבטלה (באמצעות קצבאות שמקובלות כיום) יאוישו רוב משרות העובדים הזרים בעובדים ישראלים. לישראלים יש יתרון מול הזרים בידיעת השפה, קריאה, כתיבה והכרת המנטאליות. ישראלים רבים שכישרוניהם המקצועיים אינם עולים על אלה של עובדים זרים נהנים כיום משכר שכלל אינם ראויים לו. הם מקבלים את השכר בתוקף חקיקה שרירותית שכופה על מעסיקים להעסיק אותם. את שכרם משלם הציבור באמצעות ייקור מוצרים, שירותים ומסים. אחרים כלל לא טורחים להצטרף לשוק העבודה בזכות סבסוד הבטלה המוסדר בחוק.
- יישום המשטר המוצע יזיל מאד את מחירי המוצרים בישראל, באופן שגם אזרחים שמשתכרים שכר נמוך מהמקובל היום – יוכלו לקנות בשכרם יותר מוצרים מאשר כיום.
- לאחר תקופת מעבר מסוימת יתייצב שוק העבודה ויתגבשו בו "זכויות" מקובלות בכל תחום, וזאת במסגרת הסכמי עבודה מרצון. יזמים ישראלים וחברות בינלאומיות יגדילו את השקעותיהם בישראל באופן ניכר בזכות גמישות שוק העבודה. רבים יעדיפו לשלם שכר גבוה יותר לעובדים בישראל מאשר במדינות עם שוק עבודה קשיח שמגדיל את אי הוודאות והסיכון בהשקעות.

מערכת הבריאות

בשום מדינה לא יכולה להתקיים "רפואה שוויונית". זו אוטופיה וסיסמה דמגוגית. תמיד תהיה קשישה בחדרה שתשכב במסדרון ולא תזכה לראות רופא בכיר – גם אם שכר הרופאים המתמחים יוכל.

התרופה החדשה והפרוצדורה הרפואית המתקדמת הם לרוב היקרים ביותר. הם תמיד יהיו "המילה האחרונה" במדע הרפואה. היוקר נובע מעצם חדשנות המוצר הרפואי והשנים הארוכות שחולפות עד לאישורה לשימוש. יוקר שירותי הרפואה מושפע גם מהרגולציה הכבדה על העיסוק ברפואה (איסור עבודת רופאים שלמדו בחו"ל), קושי בלתי עביר להקים קופת חולים חדשה, בית חולים חדש, או פקולטה חדשה לרפואה.

בכל נקודת זמן, רק מיעוט מהחולים יכול לשלם את מחיר התרופות, הטיפולים והניתוחים החדשים והמבטיחים. שום מדינה בעולם לא יכולה לממן לכולם "רפואה שווה" ולהעמיד לרשות כל הציבור את השימוש בכל החידושים האחרונים. לכן, הטענה שמערכת הבריאות "חורצת את דינם למוות" של חולים תמיד תהיה נכונה – בכל מדינה ובכל שיטה של מערכת בריאות. מאחר ו"רפואה שוויונית" לא קיימת, הסוגיה מצטמצמת לשאלה מה צריך להיות המנגנון שיקצה לאזרחים את שירותי הבריאות הבלתי שוויוניים.

קיימות לכאורה שתי אפשרויות: האחת שההקצאה תתבצע באמצעות מנגנון השוק: מי שיש לו יותר כסף יוכל להרשות לעצמו "יותר רפואה" (שלא תמיד עוזרת), ומי שתקציבו מצומצם – ירכוש שירותי רפואה מצומצמים יותר – כפי שקורה בכל תחום אחר (בילויים, מזון, ביגוד, רכב, חינוך ועוד).

האפשרות האחרת: המדינה היא שתקצה את שירותי הבריאות שניתנים לכאורה "חינם" ובאופן "שוויוני". מה שמכונה "המדינה" זה בעצם פוליטיקאים ופקידים. באופן לא מפתיע מסתבר שגם בחלופה הציבורית, עם "סל בריאות" ופיקוח ממשלתי, לא יכולה להתקיים "רפואה שוויונית". מי שיש לו כסף (ומי שיש לו "קשרים" לא זקוק לכסף) לא ימתין בתור "השוויוני" הארוך לניתוח, יקבל חדר טוב, יקנה באופן פרטי תרופות ש"מחוז לסל" ויקבל טיפול ממנהל המחלקה או ממומחה תמורת תשלום שלעיתים קרובות "שחור".

בניגוד לדמגוגיה המקובלת ולאמונה הרווחת, מערכת "רפואה ציבורית", מעניקה יתרון בעיקר לעשירונים העליונים, לעילית החברתית ולקבוצות חזקות במשק שיכולים לקבל בזכות כסף, מעמד וקשרים יחס מועדף. זו הסיבה לשחיתות המקיפה (חלקה חוקית) של מערכת הרפואה הישראלית.

"רפואה ציבורית שוויונית" מעמידה לרשות אותה קבוצת מיעוט עילית את מתקני הרפואה הציבורית ואת עובדי המערכת הבכירים ביותר שרכשו את השכלתם ואת המוניטין הרפואי שלהם על חשבון המדינה (כל סטודנט לרפואה מסובסד על ידי המדינה בערך ב-600 אלף שקל). במסגרת זו משלמים החולים, שמבקשים יחס מועדף, ל"קרן המחקר" של בית החולים שמופעלת אחר הצהריים במתקני בית החולים הציבורי. הסיבה הרשמית להקמת "תאגידים" (כיניו נוסף ל"קרנות המחקר"), הייתה צמצום התורים לטיפול רפואי...

הקרן משלמת משכורות גבוהות לרופאים בכירים, בנוסף לשכרם מבית החולים. בכירים אלה מקדישים למחלקה מספר קטן של שעות ביום. שעות אלה מתחלקות בין טיפול ב"חולים הפרטיים" שלהם ששוכבים במחלקה, לבין עניינים אדמיניסטרטיביים הזקוקים לתשומת לב. את הזמן הנותר, והוא מצומצם למדי, צריך להקדיש לחולים "הפשוטים", ואולי גם להדרכת רופאים צעירים ומתמחים. רק מי שהתנסה באשפוז בבית חולים יכול להעריך, באמת, כמה זמן נותר בדרך כלל לרופא בכיר לטיפול בחולה רגיל...

בתי החולים ממשלתיים לכאורה בלבד, הבעלות החוקית ממשלתית. אולם מעשית, בעלי-הבית הם מספר מאות רופאים בכירים שמינו את עצמם למשרה לכל החיים, בדיוק כפי שבכירי העובדים בחברת החשמל הם בעלי החברה בפועל ולא הממשלה.

הפיתרון

1. שירותי הבריאות יינתנו על ידי עשרות בתי חולים פרטיים ברמות שונות ובהיקפים שונים. לא יידרש רישיון ממשלתי להקמת בית חולים פרטי. הצרכנים יבחרו בית חולים לפי המוניטין שלו.

2. בתי החולים הממשלתיים יאוגדו כחברות בע"מ ויופרטו.
3. תתאפשר הקמתן של קופות חולים נוספות ללא כל מגבלה. כל קבוצת רופאים, יזמים או חברת ביטוח יוכלו להקים קופת חולים (בשוויץ הקטנה יש כ-70 קופות חולים ועוד איגודי רופאים רבים).
4. הממשלה לא תעסוק בבריאות או באספקת שירותי בריאות. מחלקת הבריאות במשרד הפנים (משרד הבריאות יבוטל) תעסוק רק בתאום שירותי רפואה לשעת חירום, מניעת מגיפות וכדומה.
5. חברות ביטוח יוכלו להציע מגוון של תוכניות ביטוח בריאות החל מביטוח מלא ויקר וכלה בביטוח זול שיכסה רק מקרים של אשפוזים יקרים (זה למעשה ביטוח מקיף זול עם השתתפות עצמית גבוהה).
6. ייתכן שיזמים יקימו בתי חולים "ללא רופאים". כלומר, בתי חולים מודרניים שלא מעסיקים רופאים, למעט רופאים תורנים כלליים. החולה מגיע לבית החולים יחד עם הרופא המומחה בו בחר לטיפול, ובית החולים מעמיד לרשותם את כל הציוד הרפואי ומפעיליו, אחיות ושירותי מלון. החולה מטופל על ידי רופאו הפרטי. החולה (או חברת הביטוח שלו) ישלמו בנפרד לבית החולים עבור שירותיו הרפואיים (חדר ניתוח, לדוגמה), בנפרד עבור שירותי המלונאות (חדר אשפוז ברמת 2 כוכבים או 5 כוכבים); החולה, באמצעות חברת הביטוח, ישלם בנפרד לרופאו הפרטי.
7. ייתכן שיזמים יקימו איגוד רופאים צעירים, בתחילת דרכם, שיציע שירותים זולים ויגובה בהשגחה של רופאים מנוסים.
8. תורכב רשימה של מאות (או אלפי) בתי ספר לרפואה בעולם (אמריקה, אירופה, יפן, תאילנד, אוסטרליה ועוד) שכל בוגר שהוסמך בהם לרפואה יוכל לעבוד כרופא בישראל ללא בחינות ישראליות ממשלתיות.
9. תוסר המגבלה על הקמת בתי ספר נוספים לרפואה בישראל. לא יידרש אישור ממשלתי להקמת בית ספר לרפואה.
10. ההסתדרות הרפואית תחדל מלהיות גוף סטטורי (שפועל על פי חוק ייעודי) ותהפוך לאיגוד וולונטרי. רופאים שירצו לקבל תואר של "רופא מוסמך על ידי ההסתדרות הרפואית הישראלית" יצטרכו לעמוד בתנאי קבלה, מבחנים וכללי אתיקה שתקבע ההסתדרות זו ולשלם דמי חבר שנתיים. בתמורה יזכו לתואר בעל מוניטין רב ובעל ערך כלכלי כי בתנאי תחרות, ייתכן שבתי חולים וקופות רבות יסכימו להעסיק רק "רופאים חברי ההתאחדות". אין מניעה שיקומו התאגדויות וולונטריות אחרות שיבדלו עצמן, כגון: "התאחדות מומחי הלב בישראל" שתציב תנאים מחמירים יותר לרופאים ששואפים להצטרף. איגוד שיהיה מנוף לשיווק המוניטין של חבריו. המדינה לא תכפה חברות בהתאחדות מסוימת וייתכן שיהיו רופאים עצמאיים שלא יצטרפו להתאחדות כלשהי.
11. אזרחים מוכי גורל וחסרי תמיכה של תא משפחתי יקבלו תמיכה ממשלתית שתאפשר תשלום לחברת ביטוח רפואי לאספקת שירותים בסיסיים סבירים. התשלום יתבצע באמצעות שובר-תשלום שהנזקק יקבל ואיתו יוכל לשלם לספק רפואה בו ייבחר. הגדרת ה"נזקקות" תהיה תחת תנאים מחמירים ביותר באופן שרק חלק זעיר מהאוכלוסייה, שהם מוכי גורל אמיתיים, יקבלו את הסיוע מציבור משלמי המסים.

אחרית דבר

כדי שמערכת הבריאות תתפקד, היא צריכה להיות מורכבת מהרבה מאד יחידות (בתי חולים) קטנות, נפרדות, עצמאיות לחלוטין. בתי חולים פרטיים – כן, רק בתי חולים פרטיים רבים ועצמאיים, למטרות רווח, יכולים לספק שירות טוב, כמו שעסקים פרטיים, עצמאיים בשאר תחומי הכלכלה מספקים שירות טוב, ללא שביתות.

כל בית חולים יתמחה בתחומו, ינוהל על ידי מנהלו, ישכור רופאים כרצונו, וישלם להם שכר לפי הסכם בינו ובין הרופא ולא לפי סולם אחיד של האוצר. כך ייווצרו יחידות טיפול רבות, כל אחת בגודל סביר, שניתנת לניהול. כך תהיה תחרות בין בתי חולים, אם אחד לא יספק שירות טוב – יאבד חולים ויאלץ להיסגר, אך החולה יקבל טיפול במקום אחר. ואם ייסגר בית חולים אחד לא יהיה אסון כי יש עוד 20 כמוהו. אם תהיה שביתה באחד, ילכו החולים לאחר. אם תנאי השכר בבית חולים אחד לא ימצאו חן בעיני הרופא ילך לעבוד בבית חולים אחר.

בתנאים החדשים צפויה עליה הדרמטית ברמת החיים וברמת ההכנסה הפנויה של הציבור עקב קיצוץ המיסוי והוזלת עלויות המחיה (לדוגמה: רובו של תקציב העתק לבריאות שמועבר כיום כמסים לממשלה – יישאר בכיסו). על רקע זה הציבור יוכל לשאת בקלות בעלויות הביטוח הרפואי (הציבור כבר משלם כיום כמעט מחצית מההוצאה הכוללת לבריאות). בתמורה נקבל – מערכת בריאות טובה בעולם.

הממשלה יכולה לסייע לאנשים העניים ביותר לממן את שירותי הבריאות שלהם. בכך היא יכולה לדאוג שלכולם תהיה גישה לשירותי בריאות ולא "יתפגרו אנשים ברחובות ללא טיפול". אבל כדי להבטיח שירותי בריאות לעניים היא לא צריכה ולא מסוגלת לנהל בתי חולים. דרושה הפרטה מלאה של מערכת הבריאות. ניהול ממשלתי ריכוזי של מערכות גדולות אינו אפשרי. כל מערכת שמנוהלת על ידי ממשלות היא כישלון, ובמיוחד במערכת הבריאות.

הסרת הכבלים הממשלתיים והסקטוריאליים מהרפואה בישראל תהפוך את המדינה למרכז רפואי בינלאומי ענק שמייצא שירותי רפואה ברמה גבוהה. חולים מכל העולם יוכלו לקבל טיפול בישראל, אלפי סטודנטים מחו"ל יבואו ללמוד כאן רפואה ורופאים מומחים מכל העולם ישמחו לעבוד בישראל. ענף שירותי הרפואה יוכל להפוך למתחרה רציני לענף ההיי-טק הישראלי.

מערכת החינוך

מערכת החינוך בישראל ריכוזית ביותר בכל היבט אפשרי: תוכן הלימודים מוכתב ברובו על ידי המדינה, שיטות הלימוד עד כדי פירוט של ספרים וחוברות הלימוד – מונחתת מלמעלה; מבני בתי הספר, גודל הכתות, הרכב מבני העזר מוכתבים על ידי המערכת; רישוי העוסקים בהוראה – נקבע על ידי משרד החינוך שמחליט מי ראוי לעסוק בהוראה; שכר העבודה, החל בשכר וכלה במנהל בית הספר – אחיד וקבוע; גיוס מורים לעבודה, פיטורי מורים, הכוונת תלמידים לבתי הספר – הכול מכוון על ידי ה"אח הגדול". וכמובן – מימון המערכת: מימון פרטי אסור.

למרות ההוצאה הגבוהה על חינוך בישראל (כאחוז מהתוצר, בהשוואה למדינות מערביות) – בכל מבחן השוואתי בינלאומי, תלמידים בישראל מתקבלים ברמתם לעולם השלישי. זו התוצאה של כמעט שבעים שנות מערכת חינוך ממשלתית, ריכוזית, שוויונית וכפייתית. למרות עשרות "רפורמות" ושירי חינוך מתחלפים, הכישלון מוחלט כמו בכל מערכת ממשלתית אחרת.

המונופול אינו מאפשר התמודדות חופשית בשוק בין מגוון שיטות הוראה ותוכניות לימודים. כולם חייבים ליישר קו עם דוקטרינת משרד החינוך. אם זה טעה – דור שלם ניכשל ולא רק במתמטיקה. הממסד קובע היכן יקום בית ספר, הפקידים מחליטים על מספר הכיתות ומאיזה אזור יגיעו התלמידים. אין לאף גורם תמריץ לחשוב על שינוי ושיפור. וגם אם יחשוב... מי יממן? מדוע שמנהל בית ספר יתאמץ? גם אם יצליח להפיח רוח חיים והצלחה בבית הספר בכוח אישיותו וכושר מנהיגותו – מה יהיה שכרו? האם יתוגמל על הצלחה? או לחילופין, האם יפטר בגלל כשלון? המורים מוגנים. השכר אחיד והקידום, אם ישנו, כלל אינו תלוי בהצלחה. מורה גרוע מרוויח כמו מורה טוב – הוותק עושה את שלו. לפטר מורה כושל? הס מלהזכיר. מדוע להתאמץ? האם כתוצאה ממאמציו יתדפקו על דלת הכיתה תלמידים נוספים? האם מנהל בית ספר אחר יציע לו משרה מפתה?

קיימת תחושה שרוב ההורים אינם שבעי רצון ממערכת החינוך. ההורים מנותקים מהמערכת ואף מנוכרים לה. ברוב המקרים הם לא בחרו את בית הספר וגם אינם רשאים להחליפו. תוכן הלימודים מוכתב מלמעלה. אם במקרה, המנהל כושל או המורה בלתי מוכשרת בעליל, אין להם דרך לגרום להחלפתם.

התלמידים מגיעים למערכת במסגרת חוק חינוך חובה; הם לא נדרשים למאמץ כלשהו כדי להצטרף לבית הספר בו הם משובצים. הם לא מתלבטים יחד עם ההורים לאיזה בית ספר להירשם. הם לא חוששים שמא יידחו על ידי בית הספר, או חלילה ימשיכו לכיתה הבאה "אך לא בבית ספרנו" (בדיחה מימים רחוקים).

התלמיד יודע שבמערכת החינוך הוא ה"מלך". המורה, למרות שנאסר עליו, יכול "להוציא אותו מהכיתה" וגם זה לא נורא. ה"עונש" המרבי – רישום, ללא כל סנקציה, במזכירות בית הספר. בכיתה יושבים כ-40 תלמידים ונוכחים כיצד "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו" – מהר מאד מתברר שהמורה "מתחשבת" עד אין קץ בכל תלמיד מופרע וחריג. התלמיד מבין מהר מאד, בחושי הטבעיים, שבית הספר הוא "נמר של נייר". מערכת כזאת אינה יכולה לעורר כבוד והנטייה הטבעית לתוהו ובוהו מנצחת.

למרות המאמצים והתקציבים הגדלים, איכות התוצר הסופי – התלמיד הישראלי, מתדרדרת. בשורש הבעיה איש לא נגע: עצם הזכות המונופוליסטית שהמדינה נטלה לעצמה – לחנך, לשנות, להרכיב תוכניות לימוד, להחליט מי ילמד, כמה, מתי והיכן – ולמעשה כמעט הכול. פוליטיקאים ופקידים שהם "המדינה", אינם מסוגלים לחנך כפי שאינם מסוגלים לנהל מפעל תעשייה, או לנהל מערכת בריאות. לכן, משרד החינוך "מצליח" בדיוק כמו משרד החקלאות ומשרד השיכון.

אנחנו משלמים הון עתק, באמצעות מסים, על מערכת חינוך כושלת. עדיף שהכסף יישאר בכיסנו וישמש אותנו לתשלום עבור חינוך במערכת תחרותית כפי, שאנחנו ההורים נבחר. אל תיקחו מאתנו כסף – ואל "תעניקו" לנו "חינוך חינם" מזויף ונחות תמורת הכסף שלנו.

1. בתי הספר הקיימים יירשמו כעמותות עצמאיות. כל בית ספר יהיה עמותה עצמאית. חברי העמותה יהיו ציבור ההורים. וועד העמותה (הדירקטוריון) ימנה את מנהל בית הספר, מבקר מנהלי, מבקר פדגוגי ורואה חשבון. לכל בית ספר יהיה תקנון מחייב חוקית (תקנון העמותה), וכן שקיפות כספית מלאה כלפי חברי העמותה. העמותה תוכל להשפיע על תוכנית הלימודים, תבחר את שיטות ההוראה המועדפות, תקבע את שכר המנהל. המנהל יקבע את שכר המורים ואת נוהלי מינוי ופיטורי מורים, בכפוף לתקנון. מעמדו של המנהל יהיה איתן. המינוי יהיה למספר שנים וניתן יהיה לפטרו

- בהחלטת רוב מיוחס של חברי העמותה או אם הורשע בבית משפט. העמותה תוכל להחליט להעביר את בית הספר לאחת מרשתות ניהול בתי ספר שבדאי יקומו. או לחתום על הסכם ניהול עם יזם פרטי.
2. בית הספר לא יזדקק לאישור ממשלתי או עירוני. עליו לעמוד כמובן בדרישות החוק בכל הנוגע לבטיחות, אלימות, מניעת הסתה, פעילות נגד המדינה, תקנות תברואה וכדומה.
  3. את "פיקוח משרד החינוך" יחליף פיקוח ציבור ההורים, חברי העמותה. לא יהיו "אזורי רישום". בית הספר יחליט בהתאם לתקנון על אופיו, את מי לקבל ללימודים ואת מי לדחות. ילד בגבעתיים יוכל להירשם לבית ספר בתל אביב ולהיפך, אם בית הספר יסכים לקבלו. המדינה תחדל ממעורבות בבתי הספר, דרכי ניהולם, תוכן הלימודים, הרכבם, תמהיל שעות הלימוד, שכר עובדים ומורים, קליטת תלמידים או הרחקתם.
  4. רכוש בית הספר יעבור לבעלות העמותה, כולל הבעלות על הקרקע, המבנים והציוד. במקרה של סגירת בית ספר, פשיטת רגל, או פירוק העמותה – תועבר יתרת הכסף, לאחר מכירת הרכוש וכיסוי החובות אל בתי ספר אחרים או אל קרן מלגות לתלמידים. כיום שייך הרכוש ברוב המקרים לעירייה. בתל אביב, לדוגמה, נסגרו בתי ספר רבים בעשורים האחרונים עקב הזדקנות האוכלוסייה.
  5. בתי הספר יתחרו ביניהם על קליטת תלמידים ועל גיוס מורים טובים. בתי ספר ישקיעו בשיווק עצמם. מנהל יוכל לתגמל מורה טוב ומבוקש ולפטר מורה כושל. דירקטוריון בית הספר יוכל לפטר את המנהל ולגייס אחר תחתיו.
  6. יזמים יוכלו, כמובן, להקים בתי ספר פרטיים ללא צורך באישור עירוני או ממשלתי, לקבוע את שכר הלימוד ואת תוכנית הלימודים כראות עיניהם. הקמת בית ספר פרטי היא השקעה עסקית יקרה ומורכבת. יזם ישקיע רק אם יראה סיכוי סביר לרווח. יזם ינתח היטב ובזהירות את דרישות השוק ואת הביקוש הצפוי לרעיון בטרם השקעה. יהיה עליו לשכנע מספר מספיק של הורים ביתרונות בית הספר החדש. סביר שיזמים יאתרו נישות מיוחדות להקמת בתי ספר. לדוגמה: תיכון שמתמקד בלימודי ביוטכנולוגיה, או בית ספר שמתמחה בקליטת ילדים שנפלטו מבתי ספר אחרים. חוקי הכלכלה מלמדים שכאשר נוצר צורך אמיתי בשוק לשירות מסוים, הציבור מוכן לשלם ליזם שייטן מענה לצורך זה. כך יתפתחו ויתגבשו בהדרגה בתי ספר פרטיים, ברמות שונות, במחירים שונים ובהתמחויות מגוונות.
  7. בניגוד למצב הקיים, לא תהיה תוכנית לימודים אחידה המוכתבת על ידי הפוליטיקאים. תוכנית הלימודים הנוכחית תהיה ברירת מחדל ונקודת מוצא לכל בתי הספר. מנהלים יהיו רשאים להוסיף או לגרוע לפי החלטת מסגרת של עמותת בית הספר ובהתאם לתקנון העמותה תוך מעורבות עמוקה של ההורים.
  8. דרישות המינימום מבתי הספר ייקבעו למעשה על ידי השוק ועל ידי האוניברסיטאות. השוק מסמן להורים ולתלמידים על כיווני הלימוד בהם יכולת ההשתכרות העתידית אופטימאלית. האוניברסיטאות יקבעו את מבחני הכניסה לפקולטות השונות. בתי הספר יתאימו את תכנית הלימודים לדרישות אלה בגמישות רבה. סביר שיקומו חברות ייעוץ שיערכו מחקרים, סקרים ואבחונים אישיים, ויתאימו תוכניות לימוד לבתי ספר שונים תוך התחשבות בדרישות ההורים, אופי בית הספר והרכב התלמידים. חברות הייעוץ יהיו מעודכנות בכל החידושים בתחום ההוראה בעולם. שילוב והטמעה של חידושים יהיה קל ומהיר לאין שיעור מאשר כיום.
  9. בחלוף השנים יתגבש מגוון רחב של תוכניות לימודים. כיום קיימים שלושה זרמים עיקריים: ממלכתי, ממלכתי-דתי וחרדי. בעתיד יהיה רצף של תוכניות לימוד שונות. גוונים רבים של בתי ספר דתיים ברמות שונות של אדיקות – החל מבתי ספר מסורתיים עם דגש קל על הדת ועד לבתי ספר חרדיים. מכנה משותף יהיה לכולם – דרישות השוק והאוניברסיטה.
  10. המנהל ימונה על ידי דירקטוריון בית הספר, או על ידי הבעלים בבית ספר פרטי – וזה גם יוכל לסיים את העסקתו על פי תנאי הסכם העבודה שייחתם ביניהם. שכרו יקבע על ידי הדירקטוריון. למנהל יהיו סמכויות רחבות, כמו למנכ"ל בכל עסק פרטי. מדיניות בית הספר תקבע על ידי ההורים באמצעות הדירקטוריון שיאזין כמובן בקשב לדעתו של המנהל. מנהל טוב, שתלמידיו מגיעים

- להישגים, יצבור מוניטין ושכרו יהיה גבוה. מנהל לא יזדקק לאישורים של פקידי עירייה או משרד חינוך.
11. מנהל בית ספר יגייס מורים בהתאם לצורכי בית הספר ואופיו. במקצוע בו יש מחסור במורים טובים יוכל המנהל להציע שכר גבוה ובמקצועות בהם יש שפע מורים – יקטן השכר. שכר המורים בשוק יסמן לתלמידי הסמינרים למורים את הכיוון הכדאי להתמחותם ויאזן את ההיצע והביקוש למורים. מנהל יוכל לגייס מורה ללא "תעודת הוראה" אם ישתכנע ששישוריו ומומחיותו עונים לדרישות בית הספר. מנהל יעריך תעודת הוראה שהוענקה על ידי סמינר מורים מסוים, בעל מוניטין ואמינות, ויתעלם מתעודת הוראה אחרת של מדרשת מורים קיקיונית.
12. מספר שעות ההוראה השבועיות יגדל, אך השכר יגדל הרבה יותר. לא יהיה שכר אחיד וספק אם ותק יהיה קריטריון דומיננטי. מורים גרועים יפלטו מהמערכת – מנהלים לא ירצו להעסיקם. שכר המורים יקבע על ידי הביקוש להוראה במקצוע בו הם מתמחים, ומורים שצברו מוניטין יזכו ודאי לשכר גבוה במיוחד. מעמד המורה ישתפר לאין שיעור, כך גם סמכותם וכבודם.
13. רישום תלמיד לבית הספר יצריך מאמץ מצד ההורים. הורים יצטרכו לבחור בית ספר יחד עם התלמיד, להתייעץ עם חברים, לקרוא דוחות של חברות ייעוץ, להשתתף במצגות שיווקיות של בתי הספר, לבחון סקרים על הצלחת בוגרי בתי הספר, רמת המשמעת והסדר.
- הילד יהיה עד למאמץ ושותף לו ובהתאם לכך יעריך את קבלתו לבית הספר. מרגע שהתקבל יהיו ההורים שותפים בבית הספר – הם ימנו עם חברי העמותה.
- הרחקת ילד מבית הספר תהיה בסמכות המנהל בלבד וכפופה לתקנון העמותה (שיהיה שונה מבית ספר אחד למשנהו). קבלה לבית הספר לא תהיה תעודת ביטוח ודרך חד-סטרתית. התלמיד וההורים יהיו חייבים לעמול ולהשגיח על הילד שיתמיד. ילד אלים, תלמיד כושל, תלמידים עם ליקויי למידה יצטרכו להתאים לעצמם את המסגרת. ייתכן שבבית הספר עצמו יהיו כיתות מיוחדות, או שיעורי עזר, לליקויי למידה, או לחילופין למחוננים. ייתכן שהמסגרת המתאימה תהיה בית ספר מתמחה אחר.
14. משרד החינוך יבטל וייסגר יחד עם מחלקות החינוך בעיריות. פוליטיקאים ופקידי מדינה לא יעסקו ב"חינוך". המדינה לא תתערב בתוכנית הלימודים, לא תקבע את תוכנה ולא תחייב לימודי "ליבה".
15. חוק חינוך חובה יבוטל. במדינה חופשית יש להורים וילדים זכות להחליט את כל ההחלטות בנושא חינוך. האידיאולוגיה הסוציאליסטית הטוטליטרית הפקיעה את נושא החינוך מידי ההורים וכפתה על ההורים חינוך שהמדינה מוצאת לנכון להעניק.
16. נובע מכך שהמדינה תאפשר להורים חרדים, כמו לכל יתר ההורים לחנך את ילדיהם כראות עיניהם – ועל חשבונם. כיום, כשהמדינה מממנת את החינוך, היא רואה עצמה מחויבת גם לנהל ולהכתיב תכנים.
17. אזרחים מוכי גורל וחסרי תמיכה של תא משפחתי יקבלו תמיכה ממשלתית שתאפשר תשלום לחינוך יסודי ותיכון סביר. רמתו של "חינוך סביר" במשטר החדש תהיה גבוה בהרבה מהרמה הממוצעת המקובלת כיום. התשלום יתבצע באמצעות שובר-תשלום שהנזקק יקבל ואיתו יוכל לשלם לבית הספר בו ייבחר, כמו בשיטה הנהוגה בשבדיה. הגדרת ה"נזקקות" תהיה תחת תנאים מחמירים ביותר באופן שרק חלק זעיר מהאוכלוסייה, שהם מוכי גורל אמיתיים, יקבלו את הסיוע מציבור משלמי המסים.

אחרית חינוך

תופעות שגרתיות כיום של תלמידים שנגררים מכיתה לכיתה המפריעים ומעכבים את התקדמות הכיתה, תלמידים אלימים, מאחרים כרונים וכדומה – יצטמצמו פלאים. זאת בזכות היכולת של המנהל להשליט סדר, והתמריץ שיהיה לו לעשות כן. המנהל יוכל להרחיק תלמיד, זמנית או סופית, ללא צורך באישור עירייה או פקידי משרד ממשלתי. עצם האיום הממשי בהרחקה ימנע, ברוב המקרים, את הצורך בהרחקת תלמיד.

כאמור, משרד החינוך יבטל וייסגר יחד עם מחלקות החינוך בעיריות. מערכת ביורוקרטית ענפה זו עולה הון עתק – ביטולה לאלתר יחסוך לתקציב המדינה מיליארדי שקלים בשנה. סכום זה יישאר בכיסי האזרחים שישלמו הרבה פחות מיסים. אין "חינוך חינוך" כפי שאין "ארוחות חינוך". הצלחתו העיקרית של המשטר הסוציאליסטי היא בהטעיית הציבור להאמין שהוא מקבל שירותים או מוצרים "חינוך". המערכת כיום יקרה כי עליה לממן נטל ביורוקראטי מיותר ומערכת מאובנת בלתי יעילה. בחינת ההשקעה האדירה, מול מבחן התוצאה, מוכיח שמערכת החינוך כיום יקרה מאד.

תוך מספר שנים יצמח דור חדש של תלמידים שיעפיל לצמרת ההישגים בעולם – הרחק ממקומם כיום אחרי לטביה ותאילנד... דור שיתרום להעלאת רמת החיים ואיכות החיים בישראל לצמרת העולמית.

תוספות:

במדינה חופשית המדינה לא מתערבת בחינוך, ומערכת החינוך מנוהלת על ידי אנשי מקצוע (מחנכים ומורים), למטרות רווח, וכול בית ספר מחליט בעצמו מה ללמד, את מי, ובאיזה מחיר. ההורים בוחרים את בית הספר המתאים להם, או שמלמדים את ילדיהם בעצמם או בעזרת מורים פרטיים. הממשלה יכולה, לכל היותר, לסייע למיעוטי יכולת במימון החינוך אך אין היא צריכה לנהל מערכת חינוך ממשלתית.

מערכת החינוך הממשלתית היא טוטליטרית וכפייתית, ואני מתנגד במיוחד למחשבה שלמדינה יש זכות לכפות על הילדים וההורים את תכני החינוך. חבל שרק לחרדים יש מוטיבציה מספיק חזקה להלחם נגד הכפייה הזו.

השכלה גבוהה

האקדמיה נהנית מתקציבי עתק על חשבון משלם המסים. השביתות התכופות של הסגל הזוטר והבכיר מסתירות מציאות בה "כסף ציבורי קל" מתועל לפי שיקולי פוליטיקה פנימית במוסדות. במקרים רבים מתנהלים רישומים כפולים ומשולשים של העסקת "חוקרים" כדי לאפשר קבלת מימון מוגדל עבור אותו "חוקר". "קומבינה" שמזכרת יותר מדיווחי המגזר החרדי על תלמידי ישיבות ש"לומדים" בעת ובעונה אחת במספר מוסדות...

דוחות מבקר המדינה חושפים מעת לעת תופעות שמקובלות כמעט בכל "דינזאור" שמחובר לקופה הציבורית: חריגות השכר, בונוסים נדיבים מעבר "למקובל", מענקים מנופחים לאנשי סגל נבחרים, העדר שקיפות בדיווחים, הסדרי פנסיה נדיבים ללא הפרשת כסף בפועל – חובות של עשרות מיליארדי שקלים אותם יאלץ הציבור לממן, נסיעות לחו"ל במחלקה ראשונה "לקידום המדע", והתחמקות שיטתית מפיקוח בשם "החופש האקדמי". מנגד, בולטות דמעות התנין הקבועות של ראשי האוניברסיטאות על "האקדמיה הקורסת".

הזרמות המיליארדים מכספי משלם המסים מוצדקות בשם "חשיבות השכלה הגבוהה" ו"חשיבות המחקר האקדמי". מסך עשן רחב להסוואת המציאות שמסתרת מאחורי ערבוב מכוון של כל מקצועות הלימוד והמחקר לעיסת בצק אחת – "האקדמיה".

כדי לפזר את העשן ולהבין את "חשיבות האקדמיה" צריך לשאול את השאלה הפשוטה – למי בדיוק חשובה כל פעילות ומי צריך לשלם עבורה. כדי להבין את אי הצדק בהעמסת עול מימון השכלה הגבוהה על משלם המסים, במקום על הנהנים מהשירות, כדאי לנתח את 5 הפעילויות העיקריות של האקדמיה: **לימודים לרכישת מקצוע, לימודים להרחבת הדעת, לימודים לצורך שיפור משכורת, מחקר יישומי, מחקר תיאורטי בסיסי.**

לימודים לרכישת מקצוע – זו מטרתם של רוב הסטודנטים. הסטודנט מתאמץ, ומשקיע כדי לבסס את עתידו הכלכלי. הוא בונה עסק לעצמו, גם אם טכנית רובם יהיו שכירים במקצועם. אין הצדקה מוסרית לכפות על זוג קשישים בכפר-סבא, או זוג צעיר בנס-ציונה, באמצעות המסים שהם משלמים למדינה, את מימון עסקיו הפרטיים העתידיים של הסטודנט. כפי שאין כופים עליהם לממן השקעה בבית-קפה שמקים צעיר אחר לפרנסתו, לימודים במכללה פרטית של בן השכן, קורס תכנות, או איפור מקצועי.

לימודים להרחבת הדעת – או לשיפור המעמד החברתי בעיני הסטודנט עצמו ובעיני הסביבה, או סתם להנאה. בשם איזו זכות מוסרית כופים על בעל חנות הנעליים בקניון לממן לקבוצת סטודנטים זו את תחביבם או תסביכם?

לימודים לצורך שיפור משכורת – במקומות עבודה רבים, ובעיקר ציבוריים, ניתנת תוספת אוטומטית למשכורת למחזיקי תואר אקדמי. שוטר, קצין צבא, מורה ורבים אחרים מקבלים תואר אקדמי, חוזרים למקום העבודה, לאותו שולחן וכיסא, ממשיכים בעיסוק הקודם, אך מקבלים תוספת למשכורת. כאן משלם הציבור קנס כפול: גם משלם לסטודנט את שכר הלימוד וגם את העלאת השכר כאשר הוא חוזר לעבודה עם "הנייר" מהאוניברסיטה.

מחקר יישומי – מחקר יישומי הוא מיזם (סטארט-אפ) שעשוי להניב תוצאות ברות-יישום עסקי בתעשייה. מקור המימון למחקר אקדמי יישומי צריך להגיע מגופים עסקיים וקרנות הון סיכון. ואכן, רוב הפרויקטים של מחקר ופיתוח מבוצעים כיום על ידי קרנות הון סיכון פרטיות. אין כל הצדקה לכפות על זוג הקשישים המוכר מכר-סבא לקחת חלק במיזם שמתבצע דווקא באוניברסיטת תל אביב ואפילו לא לתת להם מניות בעסק. אם הקשישים מעוניינים להשקיע מחסכונותיהם בסטארט-אפ – כדאי שיהיה זה מרצון חופשי ומתוך בחירה.

מחקר תיאורטי בסיסי – כאן מתמקדת עיקר בעיית המימון. אין ספק בחשיבותו העליונה של המחקר הבסיסי לקידום המדע והאנושות. אין עוררין על כך שהמחקר התיאורטי בהווה הוא הקרקע למחקר יישומי בדור הבא. מי מרוויח ממחקר רב-שנתי על גרמי השמים, או פיתוח מודל מתמטי מורכב? למרות חשיבותו, קשה לזהות את הנהנים ישירות ומיידית מהמחקר. פירות המחקר הבסיסי "מתפזרים" עשרות שנים קדימה ועל פני כל אוכלוסיית העולם. תוצאות המחקר הבסיסי מתפרסמות והפכות לנחלת הכלל.

בטווח המידי נהנים מהמחקר הבסיסי החוקרים עצמם. המוניטין ומעמדו המקצועי של איש אקדמיה נבחן בכמות ובאיכות מחקריו ומאמריו המקצועיים הזוכים להכרה בינלאומית. וכך גם סיכויי לקידום מקצועי. גם מוניטין האוניברסיטה עולה ויכולתה לגייס תרומות וסטודנטים. מקור המימון למחקר בסיסי יקר (לא כל המחקרים הבסיסיים יקרים) צריך להתבסס על תרומות ישירות וקרנות פילנתרופיות המתמחות בכך.

הפרדת האוניברסיטאות מהמדינה

השכלה גבוהה לכול וחינם אינה זכות טבעית כי מימושה כרוך בהפעלת כוח וכפייה על יתר האזרחים להלאמת רכושם (מיסוי) כדי לממן את "החינם" לחלק מהאוכלוסייה. השכלה גבוהה אינה "מוצר ציבורי" שלא ניתן לזהות באופן פרטני את הנהנה מהשירות ולחייבו בתשלום. השכלה גבוהה היא בראש ובראשונה התמחות צרה לרכישת מקצוע (מורה, מהנדס, רופא או עורך דין). אין הצדקה להטיל מסים על כלל הציבור כדי לממן לימודיו של סטודנט באוניברסיטה, כפי שאין צדק בדרישה לממן את דוכן הפלאפל שחברו רוצה לפתוח בחיפה.

איך תתפקד ההשכלה הגבוהה? אם האוניברסיטאות יצטרכו לקיים עצמן, ולא בכפיה על חשבון הציבור, הן יתאמצו להתארגן באופן שונה.

1. תופסק מעורבות המדינה במערך ההשכלה הגבוהה: אוניברסיטאות, מכללות, בתי מדרש למורים. גם המימון מכספי משלם המסים יופסק. גופים ממשלתיים שעוסקים בהכתבת מגבלות לאוניברסיטאות, כגון "המועצה להשכלה גבוהה", הוות"ת (גוף ממשלתי האחראי לתקצוב האוניברסיטאות) יפורקו; עובדיהם, אם אכן הם נחוצים, יקלטו בשמחה על ידי האוניברסיטאות.
2. שכר הלימוד לא יהיה אחיד. בלימודי היסטוריה או גיאוגרפיה להם הביקוש נמוך יחסית – שכר הלימוד גם הוא יהיה נמוך. אם בתקופה מסוימת יגדל הביקוש ללימודי מחשב – יעלה שכר הלימוד בפקולטה למדעי המחשב (עד שהשוק יגדיל את מספר הקורסים למחשב). ייתכן שסטודנט להיסטוריה ישלם 500 ₪ לחודש שכר לימוד ואילו סטודנט למדעי המחשב ישלם פי-6. הביקוש משקף בעיקר את סיכויי ההשתכרות העתידיים במקצוע. אין הצדקה שסטודנט להיסטוריה יסבסד ו"ישקיע" בעסקי המחשבים של עמיתו.
3. ייתכן ששכר הלימוד ישתנה לא רק מפקולטה לפקולטה אלא גם משנה לשנה וישקף שינוי בביקושים. ייתכן גם שכר לימוד שונה משנה לשנה באותה פקולטה, לדוגמה: שכר לימוד נמוך בפקולטה לרפואה בשנתיים הראשונות בהן מתמקדים בעיקר בלימודים כלליים.
4. כאשר האוניברסיטאות יהיו עצמאיות הן יתחרו גם על גיוס אנשי סגל: יתפתחו שיטות תגמול שונות למרצים, כגון תשלום למרצים לפי הביקוש להרצאותיהם ולפי זמינות המרצים בשוק (מידת הקושי לגייס מרצה לפסיקה גרעינית). לא יהיה שכר אחיד. אם בתקופה מסוימת תידרש האוניברסיטה לתוספת מרצים בפקולטה למשפטים וקשה יהיה לגייסם, יעלה שכר המרצים בפקולטה למשפטים.

מרצה מבוקש על ידי הסטודנטים ישתכר יותר ממרצה גרוע שאין ביקוש להרצאותיו – התחרות תגרום לכך שהאוניברסיטה תתגמל כל מרצה בהתאם לתרומתו האמיתית למוסד.

5. תקציב ההשכלה הגבוהה שמסובסד על ידי משלם המסים עומד על כ-8 מיליארד ש"ח (2011). בהדרגה, ולאורך 5 שנים, יקוצץ מידי שנה חלק מתקציב הסבסוד. הסכום המקוצץ יועבר מידי שנה אל קרן עצמאית שתעניק הלוואות לסטודנטים נזקקים. לאחר כ-5 שנים תגיע הקרן לשיא היקפה הכספי – 8 מיליארד שקל. ומנגד – האוניברסיטאות לא יהיו סמוכות לשולחן הממשלה, אפס עלות למשלם המסים. סכום מכתבד. הקרן תעניק הלוואות לסטודנטים (לא מענקים) שיוחזרו לאחר תום הלימודים בפריסה נוחה. כדי שהממשלה לא תאלץ לעסוק בגביית חובות מבוגרי אוניברסיטאות (סיכוי קטן שתצליח במשימה זו...), תמכור הקרן מידי שנה את תיקי ההלוואות למוסדות מימון פרטיים במכרז פתוח. כך תוחזר מייד ההלוואה לקרן, אם כי בסכום מוקטן. חישוב קל מראה שאפילו בשיעור ניכיון של 50% "יתגלגלו" דרך הקרן ב-8 שנים לפחות 11 מיליארד שקל. סכום שיכול בהחלט לממן חלק ניכר משכר הלימוד לרוב הסטודנטים בישראל. בתום כ-11 שנים על פי דוגמה זו, יתאפסו נכסי הקרן וזו תיסגר. הקרן מיצתה את תפקידה – לאפשר תקופת הסתגלות הדרגתית למשטר החדש. במקביל, תקום בוודאי ליד כל אוניברסיטה קרן מלגות עצמאית. כבר כיום מגיע היקף המלגות השנתי, שרובן מוענק על ידי גופים פרטיים, למיליארדי שקלים בשנה!

6. המדינה לא תתערב בהקמה של אוניברסיטאות או מכללות חדשות, לא בתוכנית הלימודים, לא בניהולן השוטף ולא בפיקוח עליהן. מוניטין המוסד הוא שיקבע אם סטודנטים ינהרו אליו או יחרימו אותו. המוניטין גם יקבע את ערכה של תעודת הגמר של המוסד.

כבר כיום קיימת תחרות רצינית לאוניברסיטאות מצד המכללות הרבות שמתקיימות כמעט בזכות עצמן ולא על חשבון משלם המסים. אוניברסיטאות יחדלו להיות חממה למקבלי משכורות והטבות, ויהפכו בהדרגה למרכזי מצינות שחייבים לפתח ערך מוסף לסטודנט, לחוקר ולאוניברסיטה – על חשבון פעילויות סרק.

כאשר מנהלי האוניברסיטה יודרכו על ידי שיקולים כלכליים יושם דגש רב על השתלבות בעולם האמיתי – לימודי הרפואה ישתלבו בבתי החולים, לימודי הנדסה יצאו אל התעשייה (ייתכן לדוגמה שמפעלי יסקר בנהריה יתנו חסות להתמחות במכניקה עדינה). בתנאים אלה ייתכן שיקומו מוסדות השכלה גבוהה שיתמחו ביצוא שירותי השכלה גבוהה: עשרות אלפי סטודנטים מחו"ל ילמדו בישראל כאשר שפת ההוראה תהיה אנגלית. יש לשער שאנשי אקדמיה יהודים מהעולם, וגם ישראלים לשעבר, יראו בכך אתגר מקצועי ועסקי.

אוניברסיטאות יחזרו אחרי סטודנטים כי שכר הלימוד יהיה מקור ההכנסה העיקרי למימון ההוראה ולא כספי משלם המסים. כיום רק חלק קטן מתקציב האוניברסיטה ממומן על ידי שכר הלימוד, לכן חשיבותו של הסטודנט לאוניברסיטה פחותה.

ייתכן שאוניברסיטאות יתמחו כל אחת במקצוע מסוים. כלל לא בטוח שיהיו 5 בתי ספר לרפואה (ייתכן שיקומו בתי ספר נוספים, או להיפך). ייתכן שהתחרות והמציאות הכלכלית במשטר החדש תגרום לאוניברסיטאות להתמקד בלימודי תואר שני ושלישי בלבד ואילו רוב התארים הראשונים יוענקו על ידי מכללות פרטיות. התמחות תגרור התייעלות. תחרות תוזיל את שכר הלימוד.

פשע

בכל חברה אנושית, מאז ומעולם, נמצאו גם פושעים – אנשים שהפרו את זכויות הזולת, כפו עליהם את רצונם. החל בגנב שמפר את זכות הקניין וכלה ברוצח שמפר את הזכות הטבעית לחיים. בכל פשע יש שני צדדים: הפושע והקורבן.

המדינה המודרנית יצרה סוג פשע נוסף: "פשעים ללא קורבן": שני אנשים שפועלים ביניהם מתוך הבנה והסכמה, אינם כופים דבר אחד על השני, אינם גורמים נזק לזולת – אך בכל זאת, בעיני החוק, הם עבריינים. לדוגמה, ישראלי שפותח מועדון הימורים במקום פרטי וגובה דמי השתתפות מאורחיו. המהמרים באים מרצונם החופשי. אין כפייה. לפי החוק – היזם עברייני! למרות שה"פשע" אינו מפר אף אחת מזכויות האדם הטבעיות.

כדי להבין את השפעת הרפורמות המוצעות במשטר החדש על צמצום מימדי הפשיעה, צריך לחלק את העבריינות לקבוצות בחלוקה שונה מהמקובלת בספרי הלימוד:

עבריינות הנובעת מעודף חקיקה ורגולציה – עודף חקיקה ואיסורים מקורו בהשקפה שהמדינה צריכה להתערב בחיי האזרח ולקבל החלטות עבורו ובמקומו במגוון רחב של תחומים: על המדינה לעשות "סדר", "להגן" על האזרח שנתפס כחסר אונים. הכוח הניתן לביורוקרטיה הממשלתית, הפרוסה כמעט על כל תחומי החיים, חייב להשחית רבים – מהאזרח ברחוב ועד לראש הממשלה.

עבריינות שהיא תוצר של "מדינת הרווחה" – מיסוי גבוה שמתפרס על תחומים רבים, ומנגד – מערך חלוקת הכסף לקבוצות שונות באוכלוסייה. עבריינות חייבת להיווצר בשלב הגבייה וגם בשלב חלוקת הכסף וההטבות לקבוצות "המגיע ל".

פשע מובהק – אנשים ש"מתפרנסים" משוד וניצול הזולת. אנשים שכופים את רצונם בכוח על הזולת. אנשים שמפרים את זכויותיו הטבעיות של הזולת לחייו ולרכושו.

ישום הרפורמה המוצעת, יצמצם למינימום את העבריינות שנובעת מעודף חקיקה ורגולציה ואת השחיתות הנרחבת שהיא תוצר ישיר של מוסדות חלוקת הכסף ("הרווחה"). גם הפשע המובהק יצמצם כי חלק ממנו הוא תוצר לוואי בלתי נמנע של חקיקה מיותרת. לדוגמה: סכסוך בין אזורי שליטה על זנות והימורים ייפטר בדרך כלל בדרכים אלימות כי הצדדים אינם יכולים לפנות לבית המשפט לאכיפת חוזה ביניהם.

להלן מספר דוגמאות כיצד הרפורמה המקיפה תפחית את נקודות החיכוך שבין האזרח לשלטון, תייתר את רוב החוקים והמגבלות וממילא הפשע יצמצם לעבריינים מובהקים בוזזי גופו ורכושו של הזולת:

- **מקרקעין** – ביטול רוב מגבלות תוכניות בניין-עיר (תב"ע) במתכונתן הקיימת, ביטול היטלי השבחה ומס שבח ישמטו את השטיח מתחת לרוב הסיבות לתיקים הנפתחים בתחום המקרקעין.
- **מיסוי** – ביטול מע"מ, מכס ומס-הכנסה והחלפתם במס יחיד – מס-מחזור נמוך ובעל בסיס רחב, יהפוך את רוב עברות המס והמכס לנחלת העבר.
- **פלילי** – לגליזציה של זנות, סמים והימורים תרוקן את חדרי המעצר מרוב ה"פושעים" הנוכחיים. רוב עברות הרכוש מתבצעות כדי לממן רכישת סמים. לגליזציה של הסמים תכווץ גם את היקף עברות הרכוש לחלק זעיר מהיקפן הנוכחי.
- **התרת חסמים** – האזרח, בין אם הוא תעשיין, חקלאי או מורה – כמעט ולא יזדקק לשלטון ולפקידיו – לא לקבלת אישור ולא לצורך רישיון. מונופולים וקרטלים יתבטלו, כמעט כולם, מאליהם בזכות יבוא חופשי. חסמים מיותרים גורמים לחיכוכים בין האזרח לשלטון. חיכוכים אלה "מזמינים" עבריינות. רוב הסיבות לעברות מסוג זה ייעלמו.
- **שחיתות ממשדית** – צמצום כוחו של הממסד הפוליטי. יהיו מעט מאד ג'ובים לחלוקה כי הממשלה והסקטור הציבורי יהיו זעירים יחסית להיקפם הנוכחי; לא יהיו מענקים לחלוקה כי לרשות הפוליטיקאים כמעט שלא יעמדו תקציבי העברה לחלוקה – לא לתעשיינים, לא לאמהות חד-הוריות ולא לקטגוריות אחרות של "מגיע ל"; לא יהיו קרקעות לחלוקה למקורבים, כי קרקעות המדינה יופרטו

ולרשות הממסד הפוליטי לא תהיה קרקע. ביצת שחיתות נרחבת שנובעת ממעורבות עמוקה של הממסד הפוליטי בחיי האזרח – תתייבש.

שינויים שישפיעו על הקטנה דרסטית של הפשע הפלילי:

1. ביטול האיסור על סמים אך הכבדת העונש על תוצאות השימוש. האיסור גורם לנזק מתמשך למיליוני אזרחים שחשופים לעברות רכוש של צרכני סמים. הנזק מתבטא בפריצות וגנבות, פרמיות ביטוח גבוהות ועלות מערך השיטור והמלחמה המיותרת בסמים. הסמים יקרים בגלל איסור השימוש.
2. ארגונים ועמותות ימשיכו לפעול לחינוך הציבור שלא להזיק לעצמו באמצעות סמים, שתיית אלכוהול וסיגריות. פעולתם חיובית.
3. יבטל האיסור על שיווק ומכירת סמים קלים וניתן יהיה לרוכשם בכל מקום, בדיוק כפי שקונים וודקה וסיגריות. הרוכש המשתמש עושה זאת על אחריותו.
4. היחס למכורים לסמים קשים וממכרים יהיה כמו אל חולים במחלה כרונית קשה. בשלב הראשון יוקמו "מרפאות סמים קשים" בהן יוכלו מכורים לקבל, תמורת תשלום מזערי, מנת סם קשה לשימוש במקום ותחת השגחה. כל ענף הפשע של סחר בסמים יתמוטט ויעלם יחד עם עברות הרכוש הנלוות.
5. העבירה לא תהיה עצם השימוש בסם עצמו, אלא בתוצאות שליליות (אם יהיו) של השימוש שיש להן השלכות על הזולת: גרמת לתאונת דרכים עקב שתייה, או לנזק לזולת תחת השפעת סם – על כך תכנס לכלא לשנים רבות. תורחק מהחברה.
6. ממשלת ישראל תחדל מלעסוק בהימורים. הטוטו והפיס יופרטו ויבוטל המונופול שלהם בשוק ההימורים. עמדת כוח פוליטית נוספת תישמט מידי עסקני המפלגות.
7. יזמים ישקיעו בבתי קזינו והימורים ללא צורך באישורים.
8. החוקים המגבילים עבודת יצאניות, העסקתן ופרסום שירותי מין יבוטלו. לעומת זאת, יוכבדו העונשים על כפיית נשים לעסוק בזנות, או העסקת קטינים.
9. מערכת המשפט תגלה אפס סובלנות לעברות פליליות של פגיעה בזולת בגופו ובכושו. הענישה תהיה הדרגתית. בעבירה הראשונה העבריין יענש במאסר קצר, אך אם יחזור ויפגע באזרחים – הוא יורחק מהחברה לשנים רבות מאוד.

ענפי הפשע העיקריים – מסחר והברחת סמים, זנות והימורים יתמוטטו לחלוטין יחד עם התופעות הנלוות – פריצות, עבירות רכוש ואלימות.

ביטול האיסור על הימורים יחסל את הסיכון הפלילי (להבדיל מסיכון עסקי) שקיים בעיסוק. התחרות תקטין את התשואה הכלכלית הגבוהה שגורף הפשע כיום. תלות המהמרים בארגוני הפשע לצורך הימורים, תנותק. כך גם ייפסקו התופעות הנלוות אל הימורים לא-חוקיים. מדינת ישראל תגבה מסים מענף ההימורים, כמו מכל עסק אחר, בסיס המס והכנסות המדינה יגדלו.

ביטול הסיכון הפלילי בתעשיית הזנות, זמינות השירותים והפרסום החופשי יגבירו את התחרות בענף ויקטינו את שולי הרווח במקצוע. סוחרי הנשים יעלמו מייד מהשוק, לא בזכות המשטרה, אלא פשוט משום שלא יהיה בהם צורך.

עול כבד יוסר ממערכות המשפט והמשטרה – אלה יתפנו לניקוי החברה מפשע אמיתי ביעילות שהיא בלתי אפשרית כיום.

השלכות כלכליות

לביטול חוקי האיסור יהיו השלכות כלכליות משמעותיות על רמת החיים ואיכות החיים של האזרחים. מזה עשרות שנים מתקיימת מלחמת סרק יקרה וחסרת תוחלת של רשויות המדינה – משטרה, משפט והענישה נגד "פשעים ללא קורבן". העלות לתקציב המדינה מסתכמת בוודאי למאות מיליוני שקלים בשנה, ואולי מיליארדי שקלים. סכומים אלה יחסכו. אך גם מצידו השני של המתרס ייחסך הון רב: פחות פריצות לבתים, פחות נזקי רכוש ונפש שהסיבה להם היא הצורך לממן צריכת סמים יקרים מלאכותית; חיסכון נכבד למשק שנאלץ כיום לייבא סמים מחו"ל שאין כל בעיה טכנית לייצרם בעלויות נמוכות בישראל.

כל עוד רוב מדינות העולם אוסרות הימורים, סמים וזנות – ייווצר יתרון יחסי נוסף בתיירות לישראל (ההערכות הן שכ- 25% מהכנסות התיירות של הולנד מקורן ב"תיירות סמים"). אלפי ישראלים שנאלצים לצאת לחו"ל כדי להמר בבתי קזינו ויכולו להישאר בבית. הצמיחה בתיירות לישראל עשויה להזרים מיליארדי דולרים נוספים לכלכלת ישראל. כל אלה גם יחד, צמצום מימדי ההון השחור בזכות הלגליזציה של זנות, הימורים וסמים וכריתת מקור הפרנסה העיקרי של הפשע – יגדילו את הבסיס הכלכלי ממנו נגבה מס ויאפשרו הקטנת נטל המס על כלל האזרחים.

עודף חקיקה ורגולציה גורמים להעסקת עשרות אלפי עובדים מיותרים משני צידי המתרס: המנגנון הממשלתי מחד, ומצד שני – האזרחים והסקטור העסקי שנאלצים להעסיק יועצים, עורכי דין ושתדלנים, ומבזבזים זמנם על עיסוקים לא יצרניים. לא פלא שמספר עורכי הדין בישראל הוא הגבוה בעולם יחסית לגודלה. ההוצאה המיותרת, יחד עם המיסוי הכבד הנדרש למימון המערכת על פקידיה, רכביה הצמודים והטבותיהם – פוגעים ברמת החיים ובאיכות החיים של כלל האזרחים. עשרות אלפי עובדים מיותרים אלה, רובם בעלי השכלה ופוטנציאל כלכלי יגבירו את הצמיחה במשק ויתרמו להעלאת רמת החיים של הכלל.

החוק נועד לכאורה לשמור על סדר חברתי. באופן פרדוקסאלי, עודף החקיקה גורם לערעור הסדר החברתי; בדיוק כפי שתרופה המועילה במינון נמוך, מזיקה ואף גורמת למוות כאשר היא ניתנת במינון גבוה. במדינה עתירת חוקים ומגבלות הופך כמעט כל אזרח לעבריין; השאלה היא אם ומתי ייתפס, מתי ייתבע. מעטים האזרחים הבוגרים במדינת ישראל שלא ניתן להגיש נגדם כיום כתב אישום מוצדק כלשהו על פי סבך החוקים הקיים. מדינת חוק מוסרית נמדדת בהזדהות האזרחים, הלכה למעשה, עם חוקי המדינה. מדינה בה הצדק יוצא לאור ביעילות ובמהירות, העבריין נענש ומפר-הסכם משלם את המחיר. מדינה עם מעט חוקים – אך כולם נאכפים.

משטרה

שליטת המדינה במערכת החוק, המשטרה והמשפט היא אחד מתפקידיה המעטים של המדינה גם במשטר קפיטליסטי חופשי שדוגל בצמצום המעורבות הממשלתית בתחומים האחרים, אך אין מניעה במערכת תמריצים שונה:

1. המשטרה תטיל משימות חקירה, בילוש וחשיפת פשעים על חברות בילוש וחקירה פרטיות כאשר המעצר בפועל יבוצע על ידי שוטרים במדים. כך יוכל חוקר משטרה בכיר לפקח במקביל וביעילות על מספר רב של תיקי חקירה.
2. ההסכם עם חברות חקירה פרטיות יאפשר הענקת בונוס מכובד במקרה של הרשעה בבית משפט וקנס במקרה של זיכוי או מעצר שווא – מנגנון בלתי ניתן ליישום במסגרת ממשלתית. חברות פרטיות גם יוכלו לקבל בונוסים מחברות ביטוח על פענוח פשעים שגורמים נזק ביטוחי לחברה.
3. שכר השוטרים ישתנה. סולם שכר שונה לשוטרי-שטח וסולם שכר אחר לפקידי המשטרה. לדוגמה: שוטרי יס"מ, מסתערבים, בלשים וכדומה ישתכרו הרבה יותר משוטרים-פקידיים. מפקד צוות בימ"מ צריך להשתכר כמעט כמו המפכ"ל כיום. גם אם המפכ"ל או קצין מטה אחר היו בעברם המפואר בלשים מצטיינים בסמטאות יפו.
4. כל עובד מטה במשטרה ישרת ב"מילואים" כשוטר בשטח מספר שבועות בשנה.

חוקיות הזנות, התרת הימורים ולגליזציה של סמים תפחית באופן מיידי ומשמעותי עול כבד מכתפי המשטרה, בתי המשפט ובתי הסוהר. גם ההשלכות העקיפות יהיו דרמטיות: נפילה חדה של מספר עבירות הרכוש והאלימות, הקטנת עלויות הביטוח וחסכון של מאות מיליוני שקלים למשק מביטול הצורך במלחמת-סרק אבודה נגד סמים, זנות והימורים.

הרפורמה גם תקטן את השחיתות הנובעת מהחיכוך והתלות המתמשכים של האזרח בשלטונות: היתרים, רישיונות, הגשת בקשות וכל יתר הביורוקרטיה הממשלתית והמקומית. גם מספר העבירות הכלכליות יתכווץ: מהפך המיסוי הנובע מהחלפת מס-הכנסה במס-מחזור יבטל את הצורך ברוב "קומבינות" המס...

היקף העבריינות והפשיעה גדול בהרבה מהמשתקף בבסטיסטיקה של המשטרה ובתי המשפט. אזרחים רבים אינם טורחים להתלונן במשטרה כאשר הם נפגעים, מתוך הכרה בחוסר התועלת מול הטרחה הנלווית. קיימת אי-סימטריה במוטיבציה של שוטרים להלחם בפשע מול המוטיבציה היצרית של הפושעים. שכרו של שוטר כמעט ואינו תלוי במעשיו, פעולותיו, הצלחתו או כישלונו – כך גם קידומו. לעומת זאת, לעבריינים יש תמריץ אדיר להצליח – הסיכון הטמון בכישלון משמעותו כבדה – שנים בכלא. את מערכת התמריצים הסותרת ניתן לאזן רק באמצעות הפרטת חלק ניכר מפעילות המשטרה.

בתנאים אלה יקומו עשרות רבות של חברות-חקירה פרטיות בהתמחויות שונות. מערכת התמריצים היעילה תאפשר פענוח תיקי חקירה באופן מהיר ויעיל, תאפשר חקירה רצינית של אירועים שמשטרה מתנערת מהם כיום בתירוץ של "חוסר עניין לציבור", תצמצם את מעצרי השווא הרבים כיום (95% מהעצורים משתחררים ללא המשך הליך משפטי). המשטרה תחזור ליעודה המקורי – לוחמת בפשע, במקום עיקר פעילותה הנוכחית: מרכז פקידותי לרישום ותיעוד פשע... וגם זה באופן חלקי בלבד...

המשטרה תוכל להתמקד בפשע מובהק. תמיד יהיו פושעים, רמאים ונוכלים שיבחרו לבזוז את פרי עמלו של האדם העובד. הקטנת קו-החזית לאורכו מתמודדת המשטרה, תאפשר טיפול יעיל יותר בפשע האמיתי. מערכת החוק והאכיפה תצליח להתמודד ביתר קלות עם הפשע האמיתי. התוצאה הישירה תתבטא בעליית קרנו של החוק והשבת אמון האזרח במערכת המשטרה והחוק.

מערכת המשפט

עיקר עבודת השופטים צריכה להצטמצם לפסיקה באשמתו של נאשם בפשע שנובע מכפייה של אדם על קורבנו, בפגיעה בזכות לקניין, בזכות לחיים ולחופש, או בסכסוכים בין אדם לאדם. צמצום מרחב השיפוט יגביר את חשיבות מקצועיותו של השופט על פני השקפתו האידיאולוגית. בית המשפט צריך להיות גם גורם מאזן ובולם לכוחה של המדינה, לבל תכפה על האזרח מהלכים מעבר לאלה שבסמכותה על פי חוק.

כאשר המדינה מעורבת בעניינים שכלל לא צריכה להיות לה נגיעה בהם – אין להתפלא שבית המשפט נדרש להכריע בסוגיות שאינן מענייניו ואין להתפלא שבכל החלטה שיפוטית "אידיאולוגית" – גוש גדול אחר בציבור יתאכזב מההכרעה. אם פוליטיקאים ("המדינה") מעורבים בכל פרט בחיינו, אז למה שבית המשפט לא ייטול לעצמו סמכות להחליט בענייני טעם, ריח ושיקול דעת – נושאים שאין לו בהם שום מומחיות מיוחדת. שיטת המשטר הקיימת בישראל מעצימה את חשיבות "האידיאולוגיה" וה"רקע" של השופט. בתי משפט צריכים להימנע מלהכריע בנושאים אידיאולוגיים. אין לבית המשפט שום כלי להחליט אם אדם עשיר מידי, עני מידי, אי שיעור רווח מסוים מוגזם, או אם מחיר מוצר צודק.

שופטים אינם כפופים למנגנון של אילוצים חיצוניים שמתגמל או מעניש על איכות עבודתם. מנגנון התמריצים והבלמים היחיד הקיים כיום הוא השעיה במקרים נדירים וקיצוניים ביותר, או פגיעה יוקרתית כאשר ערעור בערכאה שיפוטית גבוהה מבטל פסק דין קודם. שכרו של שופט לעולם אינו מושפע מאיכות עבודתו – קביעות משרתו מובטחת.

בתנאים אלה אין פלא שמערכת המשפט אינה עומדת בעומס. מאות אלפי תיקים תקועים ומשפטים מתבררים לאורך שנים רבות. למעלה ממיליון תיקים נפתחים מידי שנה בבתי המשפט בישראל ומיליוני תיקים שוכבים על מדפי ההוצאה לפועל – העומס הולך וגדל. עיניי דין, הוצאות משפטיות מיותרות. זילות החוק והצדק הם תוצאה בלתי נמנעת של משטר פוליטי-ריכוזי שמגביל את חופש הפרט ומעמיס על המערכת השיפוטית באופן בלתי נמנע.

מערכת המשפט אינה "מוצר ציבורי" מובהק (מוצר שאי אפשר לזהות ולחייב ישירות את המשתמש בשרות ומאידך – למנוע את השרות מסרבן תשלום. בניגוד, לדוגמה, לשרותי הגנה שמערכת הביטחון מספקת לאזרחי ישראל). מי שרוצה לרכוש שירותים של מערכת המשפט – שישלם את מחירם הריאלי ויפצה את עצמו מהצד המפסיד במשפט. מיליוני אזרחים מדימונה ועד לנהריה, שכף רגלם לא דרכה מעולם בבית משפט מסבסדים חלק קטן מהאוכלוסייה (חלק גדול הן חברות עסקיות) שיוצר את עיקר העומס על בתי המשפט.

1. הגוף שבוחר שופטים צריך למנות את כל עורכי הדין שעיסוקם הופעה בבית משפט, וכן את כל השופטים הפעילים בישראל. מדובר בגוף בוחר שימנה עשרות אלפי בעלי זכות בחירה.
2. למועמדים למשרת שופט תהיה הזדמנות לשימוע פומבי, לא לפני ועדת כנסת מצומצמת, אלא בפני עשרות אלפי עורכי דין. השימוע יהיה בכתב, באמצעות האינטרנט לפי נוהל מעשי שייקבע. אפשר יהיה להציג שאלות למועמדים – והמועמדים יצטרכו לענות לשאלות שיבחרו, אך גם לציין לאיזה שאלות הם בחרו שלא לענות. הם יוכלו להציג סרט ויטויב על עצמם.
3. שופטים לבית משפט השלום, יבחרו מבין עורכי הדין שיציגו מועמדות, כאשר דרישות הסף יהיו ותק במקצוע ומספר מינימאלי של תיקים בהם טיפלו, ואולי אפילו יחס גבוה של זכיות במשפט.
4. המינוי הראשון יהיה ל"תקופת ניסיון" של שנתיים. במסגרת מערכת הבחירות, יבחרו גם שופטים למינוי של קבע (מתוך השופטים שבמעמד זמני).
5. מידי שלוש שנים יצטרך הגוף הבוחר להחליט על סיום כהונתם של 2 אחוז מהשופטים הקבועים בבית משפט השלום והמחוזי. מינוי לשופט יחדל מלהיות כרטיס זכיה בטוח. יתווסף לו סיכון.
6. שופטים שהעמידו עצמם לבחירה לשיפוט בערכאה גבוהה יותר, גם לעליון – יציגו מועמדות, באותה שיטה, באמצעות האינטרנט בפני הפורום הבוחר. יהיו דרישות סף מינימאליות שיקבעו מי יכול להגיש

- מועמדות להיבחר כשופט לערכאה גבוהה יותר (כגון ותק שיפוטי מינימאלי בערכאה נמוכה).
7. כהונה בבית המשפט העליון תוגבל בזמן (לדוגמה: 10 שנים).
  8. יבטלו בתי הדין המיוחדים לעבודה כי לא תהיה "חקיקת עבודה" ייחודית.
  9. סקר-משוב בין עורכי הדין – סקר תקופתי בו יביעו עורכי הדין את חוות דעתם על כל שופט לפי מספר קריטריונים. התוצאות הסטטיסטיות יפורסמו. סקר דומה בוצע בשנת 2004 אך בוטל בהמשך.
  10. שכר דיפרנציאלי – חלק משכר השופט ייגזר ממספר התיקים בהם נתן פסק דין. מאידך, יגרע משכרו כנגד כל פסק דין שבוטל על ידי ערכאת ערעור. כלומר, השכר יושפע מההספק הכמותי של השופט והן מאיכות שפיתתו.
  11. חיוב מפסידיים בהוצאות משפט – שופטים רבים "מתחשבים" בצד המפסיד ואינם מטילים הוצאות משפט ריאליות המשקפות עלויות אמיתיות. נוהג זה יוצר תמריץ להשתמש בבית המשפט ככלי להתשה של הצד השני וגם מעודד עמותות וקבוצות אינטרס להגיש עתירות "חברתיות". זה כמעט בחינם...
  12. מערכת המשפט תהפוך למערכת תקציבית סגורה שמתקיימת מאגרות ריאליות שישלמו צרכניה. מערכת המשפט לא תתוקצב מתקציב המדינה. מגיש התביעה ישלם אגרה ריאלית; עבריין פלילי שיורשע יאלץ לשלם את הוצאות מערכת המשפט בדיוק כפי שהוא משלם לעורך הדין שלו. גם יחידות סמך הכפופות למשרד המשפטים ימומנו מאגרות הנזקקים לשירותיהן: הטאבו (רשם המקרקעין), רשם הפטנטים, רשם החברות ועוד. כבר כיום, כרבע מתקציב משרד המשפטים מקורו באגרות שמשלמים המשתמשים בשירותיו.
  13. גם מערכת ההוצאה לפועל צריכה לפעול כמערכת כספית סגורה ונפרדת שגובה אגרות ריאליות עבור השירות. כך יחוסל גם הר התיקים שבהוצאה לפועל.
  14. אין סיבה למונופול ממשלתי על שירותים של פתרון סכסוכים בין אזרחים. סמכותם של בתי משפט פרטיים תעוגן בחוק. אלה יורכבו מעורכי דין מנוסים, שופטים שפרשו ממערכת המשפט של המדינה, ואנשי משפט מהאקדמיה. ערכאות המשפט הפרטיות יתחרו על יעילות, מחיר וצדק. ניתן יהיה לערער על פסק הדין של בית משפט פרטי בפני ערכאת ערעור של המדינה. כאשר תהיה תחרות בין מספר רב של במות שיפוטיות, יהיו שיבחרו להתדיין במערכת הפרטית חילונית או דתית.
  15. אין סיבה למונופול ממשלתי על שירותי הוצאה לפועל. גם כיום מבוצע חלק ניכר מהשירותים על ידי קבלנים פרטיים מטעם ההוצאה לפועל. אין סיבה שלא יקומו חברות פרטיות מתחרות להוצאה לפועל של פסקי דין.
- הרפורמה המוצעת תבטיח את מזעור ההשפעה הפוליטית על מינוי שופטים, הפורום הבוחר הרחב, מערכת המינוי והקידום יבטיחו כי הראויים ביותר ייבחרו (יחסית לחלופה הקיימת). כך גם תבוזר האחידות האידיאולוגית של השופטים, תופעה מזיקה שאורבת לבית המשפט כאשר לשופטים עצמם יש משקל יתר בהחלטה על מינוי שופטים חדשים.
- צמצום עודף חקיקה ורגולציה יקטין את תעסוקת הסרק של אלפי עובדים מיותרים משני צידי המתנס: המנגנון הממשלתי מחד, ומצד שני – האזרחים והסקטור העסקי שנאלצים להעסיק יועצים, עורכי דין ושתדלנים, ומבזבזים זמנם על עיסוקים לא יצרניים.
- מספר התיקים המתנקזים אל הפרקליטות ואל היועץ המשפטי לממשלה יקטן משמעותית ויתרום לצדק להיראות באופן מהיר ויעיל במקום עיכובים של חודשים ושנים.
- עינויי הדין כיום אינם בגלל פסקי הדין או מערכת הערעור, אלא נובעים משתי סיבות עיקריות: האחת – חוסר יכולתה של המערכת להתמודד עם שטף העבודה המיותרת שמעמיסה השיטה הכלכלית-חברתית בישראל. והסיבה השנייה – המערכת אינה מונעת משיקולים כלכליים ונעדרת תמריצים לעבודת שיפוט והוצאה לפועל יעילים. העומס על בתי המשפט ירד פלאים והתשתית הקיימת תוכל לטפל במעט התיקים האמיתיים בקלות

וביעילות. עשרות אלפי אזרחים שמתפרנסים מהמערכת המעוותת ישתלבו בעבודה יצרנית שתתרום להעלאת רמת החיים של כלל האוכלוסייה. משפטים יסתיימו תוך חודשים ספורים מיום הגשת התביעה וכך גם ההוצאה לפועל של פסקי דין.

העומס הפוחת יאפשר ניהול משפטים ברצף, כנהוג בארצות הברית – יום אחרי יום. עצם הניהול ברצף יתרום גם הוא להתייעלות נוספת ולביטול עינויי-דין ועיוותי-דין הנגרמים כיום בגלל מריחת משפטים על פני שנים. יעילות השיפוט תשתפר כתוצאה מיישום מנגנון הבקרה שפורט.

התמקדות מערכת המשפט בפושעים ועבריינים אמיתיים תאפשר להרחיקם מהחברה באמצעות הגברת הענישה על עבירות חוזרות של הונאה, גניבה ואלימות – במקום הסלחנות המופלגת כיום. עברייני סדרתי שיושב בכלא 10 שנים מעסיק פחות את מערכת המשפט בהופעות חוזרות.

צה"ל:

הצבא הוא מוסד ציבורי ענק, שחייב מעצם מבנהו לסבול מכל החוליים והעיוותים של כל ארגון ציבורי, כגון: אבטלה סמויה, חוסר יעילות, הקצאה מעוותת של משאבים, בזבזנות, ביורוקרטיה, פוליטיזציה, הירארכיה מבוססת קשרים אישיים. אם נוסיף לכך את היותו המוסד הפופולארי בישראל, שעונה על צורך אנושי בסיסי לתחושת ביטחון פיזי, נבין כיצד נבנה "מיתוס צה"ל היעיל והכשיר" למרות שהמציאות טופחת על פנינו מידי מספר שנים.

העדר "זכות השביתה" אמנם פועל לטובת הצבא, אך הצורך במסך סודיות והיעדר חשיפה ציבורית מעצימים תהליכי הסתאבות ארגונית שמובנים בכל גוף ציבורי מוגן מתחרות. צה"ל אינו גוף כלכלי שמועמד להפרטה, ושרותי הגנה צריכים, לכל הדעות, להינתן על ידי המדינה. לכן, צריך לחתור להפוך את הצבא לארגון יעיל עד כמה שניתן במסגרת האילוצים שנובעים מהיותו גוף ציבורי.

בכל מקצוע אזרחי נדרשת תקופת לימודים רצופה ורצינית, ואחריה – תקופת התמחות תוך כדי עבודה. רק בשנים שלאחר מכן, הופך העובד למקצוען אמיתי. כדי להישאר מקצוען, עליו להתמיד במלאכתו, להתעדכן בחידושים ולגלות ערנות מול מתחרים. לא ייתכן שרק במקצועות צבאיים כל זה אינו נדרש! המסקנה הבלתי נמנעת היא שהבסיס עליו נשען הצבא – חובבני!

עיקר עיסוקו של צה"ל אינו לחימה וגם לא ביטחון שוטף, אלא הדרכה – מכונת הדרכה ענקית שמלמדת אנשים צעירים מקצועות צבאיים, מאפשרת להם רק להתחיל התמחות תוך כדי עבודה וממהרת לשחרר אותם... שוב נקלט מחזור חדש של מתחילים, וחוזר חלילה... בהעדר הצטברות של ידע שנובע מהתמחות אישית-מקצועית מתמשכת – יורדת לטמיון ההדרכה הראשונית.

האמור בולט בייחוד לגבי השירות הצבאי של נשים: חיילות לא משרתות בצה"ל – חיילות לרוב שוהות בצבא ומשתחררות. צה"ל משקיע בחיילות תקופת הכשרה ארוכה (יחסית לשירות הקצרצר), ולאחר תקופת ניסיון קצרה בעבודה מעשית – הן משתחררות. שום מעסיק אזרחי שפוי לא היה מוכן להעסיק אישה צעירה בתנאים אלה.

חייל בצה"ל יכול להיות לקצין כ- 18 חודשים לאחר גיוסו! כאשר בילה את רוב ימיו בצבא בקורסים, כמעט ללא יכולת לצבור ניסיון מעשי משמעותי במקצוע צבאי כלשהו. ספק אם קיים צבא מערבי שדרגות הקצונה בו מוענקות כה מהר. באופן זה, דרגות הקצונה על הכתפיים מעידות בעיקר, סטטיסטית, על כישוריו האישיים של העובד ולא על הכשרה עמוקה ומיוחדת.

שירות החובה בצה"ל, והיותו שירות כפוי מחלישים את הצבא! שרות החובה גם גורם לשורה של בעיות מבניות אחרות: החזקת מערך הדרכה ענק, עודף חיילים, יצירת מראית-עין של "צבא גדול", פגיעה במוטיבציה, העדר כמעט מוחלט של לוחמים סדירים ותיקים (למעט קומץ טייסים וחובלי ים), בעיות משמעת, תחלופה מהירה של כוח-אדם, צורך בקיום מנגנונים גדולים שמטרתם טיפול בחיילים שהשרות נכפה עליהם (תשלומי סעד, מערכת חינוך בסיסי, משטרה צבאית ובתי כלא בהיקף גדול, מערכת רפואית לטיפול בהורדת פרופיל צבאי), בלאי מואץ על ציוד צבאי כתוצאה של שימוש לא מיומן, חוסר יעילות ברמה האישית והמערכתית ואף חבלה מכוונת בציוד.

אין צורך במבחן תקופתי לחיילי מילואים כדי להגיע למסקנה על חוסר מקצועיותם. הרי כבר את השרות הסדיר הם סיימו כאנשי מקצוע צבאיים חובבנים. תוספת האימון לה זוכים במסגרת המילואים היא בסדרי גודל של ימי אימונים ספורים נטו בשנה... כדי להבין את האבסורד צריך להיזכר במקצועות האזרחיים שאנו מכירים: האם טכנאי מחשבים, מכונאי רכב, פסנתרן או שחקן כדורגל יכולים לשמור על כושר מקצועי אם יתאמנו במקצועם שבוע נטו בשנה?!

היקפו העצום של תקציב הביטחון אינו מעיד על היקף "הביטחון" שהצבא מייצר. המרכיב הגדול בתקציב הביטחון אינו מטוסים וגם לא טנקים או תחמושת, אלא עלויות השכר, הפנסיה, ו"תנאי השירות" של המערכת. ייתכן שהיקפו העצום של תקציב הביטחון מתקרב לנקודה שזקוק הכלכלי פוגע בביטחון הלאומי.

רצון טוב, נכונות, אמונה ומסירות – אין די בהם בעת חירום! ולכן צריך להפוך את צה"ל לצבא מקצועי מיומן:

1. "חייל" יהיה בעיקר לוחם או תומך לחימה – רוב התפקידים האחרים בצבא ימולאו על ידי אזרחים עובדי צה"ל שיועסקו בחוזים אישיים לתקופות ארוכות ויכללו להתמקצע בהתמחותם. פקיד או מנהל מחלקה באגף כוח האדם או הלוגיסטיקה אינם חייבים להיות לובשי מדים.
2. צה"ל יתפוך כולו לצבא קבע. מגויסים יוכלו לבחור מסלולי גיוס שונים כגון מנהלה, הדרכה, טכנולוגיה, לחימה, לוגיסטיקה, פיקוד קרבי.
3. תפקידו של צה"ל בעידן החדש יהיה להתכונן למלחמה. כמעט כל פעילות אחרת תועבר לביצועו של הסקטור הפרטי. ניקוי בתי שימוש בבסיס או עבודות גנות, בניגוד לחשיבה המסורתית, לא תורמים לחישולו הקרבי של אף חייל. משימה נכבדה זו יכולה להתבצע ביעילות רבה ובמחיר נמוך על ידי חברת ניקיון פרטית. אין צורך לגייס חיילים כדי לנקות בסיס, לכבס בגדים ושמיכות, לתחזק מבנים, מחשבים, כלי טיס, דואר, רפואה בסיסית והנדסה. אפילו תהליך הגיוס והמיון יכול להתבצע ברובו על ידי חברות אזרחיות מתמחות. ייתכן שחלק מהקורסים הצבאיים המקצועיים ניתן להפריט לחברות הדרכה פרטיות, וכך גם תפעול ותחזוקה של מתקני אימונים משוכללים להדמיית שדות קרב וכדומה. רעיונות מסוג זה נדחו על הסף עד לשנות השמונים, אך כבר מתקבלים בהבנה בצה"ל של שנות האלפיים. צעדים ראשונים בכיוון הנכון נעשים בהפרטת שמירה בבסיסים, הפרטת תחזוקת ימ"חים (מחסני חירום), הפרטת חדרי אוכל בבסיסים ועוד.
4. רוב המשרתים בצבא מועסקים בתפקידים שמידת הסיכון האישי בהם זהה לסיכון שלוקח על עצמו עובד עירית רעננה. לכן, בצבא מתנדב לא צפוי קושי בגיוס חיילים לרוב המקצועות שאינם לחימה (שמהווים לפחות 80% מהיקפו של כל צבא). לתפקידים שאינם לחימה, ניתן לגייס חיילים גם בגיל 35 ולא דווקא בני 18. הצבא יכול לגייס עובדים מנוסים בדיוק כפי שנוהגת חברה אזרחית ולא להגביל עצמו לאוכלוסייה שמלווה אותו מגיל 18.
5. ייחודיות התעסוקה הצבאית היא בעיקר במקצועות לחימה ותומכי לחימה. ייחודיות הנובעת מרמת הסיכון האישי שנוטל על עצמו לוחם. לפיכך, עם ביטול צבא החובה, יקבלו חיילים לוחמים משכורת גבוהה ביותר. המשכורת שתקבע על ידי השוק, תהיה די גבוהה באופן שתבטיח פי שלושה מועמדים לגיוס ליחידות לוחמות לכל מקום פנוי. שלושה מועמדים יתחרו על מקום אחד! (ייתכן שהשוק יקבע שכר-לוחם גבוה משמעותית משכר עובדי חברת חשמל ועובדי הבנקים...).
6. הסכם העבודה בהתגייסות חייל קרבי לצבא יכלול התחייבות לשירות מילואים. הואיל ועיקר כוח המילואים יורכב מלוחמים, יקבל כל חייל מילואים שכר-לוחם עבור ימי המילואים – שכר שברוב המקרים יהיה גבוה משמעותית משכרו כאזרח. שרות המילואים יתבסס כמעט רק על אימונים אינטנסיביים והואיל ו"תעסוקת שיטור" תהיה נדירה (גופים ביטחוניים, מתמחים, אחרים יעסקו בכך). לוחם המילואים יהיה חלק מיחידה לוחמת סדירה (ביחידה סדירה ישרתו יחד חיילים מקצועיים בגילאים שונים), בה חלק מהלוחמים הסדירים יהיו לוחמי קבע מקצועיים בגילו של איש המילואים. השילוב בין מילואים לסדיר יהיה טבעי.
7. צבא המילואים יחדל מלהיות מאגר כוח אדם זול. המטרה היחידה של צו קריאה למילואים תהיה מלחמה או אימון למלחמה. "המשימות" שצבא המילואים מבצע כיום יבוצעו על ידי צבא קבע מקצועי, זרועות אחרות של מערכת הביטחון או גופים קבלניים אזרחיים (חברות אבטחה, חברות שמירה, חברות תחזוקה וכדומה). אנשי צבא קבע, יושבי משרדים עורפיים, שהכשרתם קרבית, יהיו חלק מכוחות המילואים. אין כל סיבה שקצין בקריה בתל אביב לא ישרת ביחידת מילואים קרבית כמו פקיד הבנק שמעבר לרחוב, ובזמן חרום יצטמק המנגנון הביורוקראטי הצבאי לשלד רזה בלבד עקב הגיוס ללחימה.
8. השכר בתקופת שירות מילואים פעיל יהיה כמו של חייל קבע קרבי מקצועי – שכר גבוה מאד שיגביר את הנכונות לשירות. צה"ל בעידן החדש יהיה צבא קבע מקצועי ללא גיוס חובה וחיילים קרביים ישרתו ביחידותיהם לאורך שנים רבות. חייל המילואים, שיהיה חלק מהיחידה הסדירה, יקבל שכר במשך חודש המילואים כמו חבריו הסדירים שחלקם יהיו בגילו.
9. חייל מילואים בעידן החדש יקבל מידי חודש משכורת קבועה נמוכה ישירות לחשבון הבנק שלו (נניח 1000 ₪). זאת, בנוסף לשכר בעת שירות המילואים הפעיל, כהוקרה על הכוננות הקבועה בה הוא נמצא, וכדי ליצור אפליה לטובת משרתי מילואים. לדוגמה: הוצאה התקציבית על 200,000 לוחמי מילואים תעמוד על כ- 2.4 מיליארד ₪ בשנה. הוצאה תקציבית סבירה, בייחוד בעידן החדש. מענקים

אלה לא ישולמו לחייל שלא יהיה זמין לשרות ולא חשובה כלל הסיבה (גם אם היא "מוצדקת" ויש פתק מהרופא...).

10. ניתן יהיה להתגייס לצבא (בזכיר שוב – אין גיוס חובה) לתקופה קצרה יחסית במסלול הכשרה לחיילי מילואים קרביים אך לא "דרג מסתער". מסלול מילואים דרג ב' יכלול, לדוגמה, שירות צבאי מקוצר כחייל קבע קרבי ולאחריו, שירות מילואים של כ- 20 שנה בתפקיד חייל קרבי שהתמחותו אינה הסתערות. חייל המילואים בדרג זה, יוכל למלא מגוון תפקידים קרביים כגון: סיורים, שליטה ואחזקת שטח שנכבש, הגנה מרחבית, הרתעה נגד פעילות עוינת "אזרחית" וכדומה. המילואימניק בדרג זה יהיה מחויב למספר ימי מילואים קבוע בשנה בתשלום. שירות המילואים יתבצע בתוקף הסכם שירות אישי שבין החייל לצבא.

11. חלק מהחיילים והקצינים יהיו זכאים לפנסיה שמנה ולשכר גבוה מאד – חיילים וקצינים שלוחמים בפועל, אלה שעומדים מול פני אויב. קצין מטה שיעבוד בקריה, גם אם לכתפיו כומתה אדומה – אינו לוחם. שכרו לא יהיה גבוה משכר עובד מקביל בסניף הבנק שמעבר לרחוב. בתקופה בה שרת כלוחם יהיה שכרו גבוה מאד, אך אם ימשיך כקצין במשרד עורפי ממוזג – ירד שכרו מיידית, ללא קשר ל"וותק", להיסטוריה המפוארת שלו ולדרגה. שכר גבוה בצבא יהווה פיצוי על הסיכון והקושי שבתפקידי לחימה בהווה ולא עבור תפקידים היסטוריים. ייתכן שראש אגף במטכ"ל ישתכר פחות משמעותית ממג"ד-לוחם, גם אם ראש האגף היה לוחם בעברו.

12. פנסיה צבאית תקבע ביחס ישר למשכורתו של החייל לאורך הקריירה הצבאית שלו (ולא רק לפי המשכורות האחרונות) ותתחשב בשינויים בשכר. ככל שחייל או קצין ישרתו שנים רבות יותר בתפקידי לחימה, תהיה הפנסיה שלהם גבוהה יותר.

13. לפרשה בגיל צעיר יחסית יוכלו לזכות רק קצינים וחיילים בקריירה קרבית פעילה (אפילו לא תפקיד "תומך לחימה"). כל יתר אנשי הצבא יפרשו לגמלאות כמו יתר עובדי המדינה.

14. המדינה לא תעניק הטבות לחיילים משוחררים של הצבא המקצועי. הם יזכו לשכר גבוה במהלך שירותם, ובושור. לא יהיה צורך ב"הטבות". גופים פרטיים יוכלו להעניק הטבות ועדיפות לחיילים במדים ולחיילים משוחררים על חשבונם וכך גם יקרה. כבר כיום מקבלים רוב חיילי החובה כמחצית שכר המינימום (אם מוסיפים לשכרם את מענק השחרור והטבות אחרות). במבנה החדש, בו המשכורות יהיו גבוהות, לא יהיה צורך במענק שחרור והטבות.

יישום עקרונות אלה יפתור באחת בעיות ומחלוקות רבות בחברה הישראלית ויטיב עם הצבא. חייל שאינו מקבל משכורת הוא זול לכאורה, כמעט "חינם"... כך יכול הצבא להעסיק לא מעט חיילים בתפקידים שאינם נחוצים או בעבודות שנמשכות בפועל מספר קטן של שעות ביום. ספק אם היקף התופעה נחקר ביסודיות. בצבא מקצועי, בו אחוז הלוחמים גבוה, תצומצם התופעה.

כ- ¼ מהמתגייסים כיום פונים לקב"ן (קצין בריאות נפש), רבים אחרים פונים לוועדות רפואיות להורדת הפרופיל הרפואי. תעשיית ה"גימלים" במרפאות פורחת. תופעות בלתי נמנעות בצבא חובה כפוי. זו למעשה הדרך של עשרות אלפי חיילים לבעוט במערכת הכפויה. מנגנון מסועף מועסק על ידי הצבא בטיפול באוכלוסייה נרחבת זו. לתופעות, השלכות מוראליות חמורות על יתר החיילים שמצטיירים כ"פראירים", מה עוד שהרכב האוכלוסייה ה"משתמטת" הולך ומשתנה – גדל חלקם של החיילים מאוכלוסיות מבוססות. בצבא מקצועי כמעט ולא תהיה תעסוקה למנגנון השתמטות זה. רובו הגדול יהיה מיותר.

תופעת הסרבנות שהולכת וגדלה, מולה ניצב צה"ל כמעט חסר אונים – תיעלם – אין סרבנות בצבא מתנדב. היקף ההשתמטות הפנימית בצה"ל קשה למדידה, אך בהחלט ראוי למחקר. אלפי החיילים שמגישים בקשות למעבר מיחידה ליחידה (טופס 55), אלפי החיילים שדורשים ולוחצים על שירות קרוב לבית ("קל"ב), חופשות מיוחדות בטוענות שונות, דרישות לשחרור מוקדם וכדומה. גם ההליכים ה"מוצדקים" נובעים לא מעט מאופיו הכפייטי של הצבא. בירוקרטיה ענקית מועסקת בטיפול באותם חיילים. נזקם של רבים רב מתועלתם. תופעות אלו תהיינה שוליות בצבא מקצועי מתנדב.

חייל חובב, כמו רוב חיילי צה"ל, מיומן פחות מחייל מקצועי. יש להניח שחלק גדול מהנפגעים בלחימה, בפעילות מבצעית ובאימונים נפגעו בגלל חוסר מקצועיות שלהם ושל המערכת. מיומנות נמוכה של צבא חובה, יחסית

לצבא מקצועי, גוררת ללא ספק בלאי גבוה של ציוד לחימה ושיעור תאונות גבוה יותר. כל בעל עסק יודע שעובד חדש מועד יותר לפורענות ולטעויות. בצבא שמשחרר את "עובדיו" כשנה עד שנתיים אחרי שהתחילו למעשה לעבוד – כמעט כולם "עובדים חדשים"...

קריירה צבאית כלוחם כמעט ואינה אפשרית כיום. הדרך היחידה להישאר לוחם היא קורס קצינים, שמהווה למעשה את תחילת הדרך להתרחקות מלחימה... או לחילופין – לעזוב את הצבא ולהתנדב לימ"מ (יחידה מקצועית שכפופה למשטרה).

צבא קבע שמבוסס מתנדבים-שכירים יעיל מצבא חובה – החיילים משרתים תקופות ארוכות ורוכשים מימנות גבוהה. יתרון היעילות של צבא מקצועי יבלוט ככל שהצבא יתבסס על טכנולוגיות חדישות יותר – עם הזמן יסתבר שחיילים בשירות חובה קצר יתקשו להתמודד בעילות עם טכנולוגיות מורכבות. היעילות גם מושפעת מרמת מוטיבציה עדיפה של צבא מקצועי שהשרות לא נכפה עליו.

ביטול צבא החובה יאפשר להקטין באופן משמעותי את היקף הקורסים וההכשרות. כיום, בגלל מחזורי גיוס-שחרור קצרים, נאלץ הצבא לחזור ולהכשיר מידי תקופה קצרה מחזורים חדשים. בצבא קבע מקצועי החיילים משרתים תקופות ארוכות.

להערכתנו, שלושת הרבדים של הצבא: צבא קבע מקצועי, חיילי המילואים הקרביים שמשולבים בצבא הקבע, וצבא המילואים דרג ב' יעמידו כמות גדולה של חיילים לעת חרום – מספר גדול יותר של חיילים-לוחמים מזה שכיום עומד פועל לרשות מערכת הביטחון.

גם במילואים – חיילים ישרתו מרצון ובעיקר יתאמנו. פולקלור ה"סיפורים" מהמילואים על בטלה ובזבוז יהיה נדיר. התמורה הגבוהה וייחודיות השירות יהפכו את חיילי המילואים לאליטה חברתית.

סוגיית גיוס חרדים לצה"ל תוסר סופית מסדר היום. לא יהיה גיוס חובה לאף אחד וכך יסתיים הויכוח על "תורתם אומנותם" – מהגורמים העיקריים לקיטוב בין דתיים לחילוניים. כל החקיקה סביב הנושא תבוטל. שאלת גיוס הבנות לצה"ל תיפטר מאליה – בנות יוכלו להתנדב לצבא המקצועי לתפקידים מתאימים בדיוק כמו גברים. תעשיית ההשתמטות של בנות משירות צבאי תחדל מלהתקיים – שקר נוסף ימחק מהחברה הישראלית (הצהרת דתיות פיקטיבית, נישואים פיקטיביים ותרגילי השתמטות אחרים).

הפרדת משימות השיטור והשמירה מצה"ל, יחד עם התמורה הגבוהה לשירות צבאי יגרמו בהדרגה גם לשינוי ביחסם של האזרחים הערבים לצבא ויגדל מספר הבדווים והערבים שירצו להתגייס. השאלה מדוע ערבים לא משרתים בצבא – תיעלם כי גם על יהודים לא תחול חובת גיוס. לא תהיה סיבה לנסות לכפות על ערבים "שירות לאומי".

מערכת השיטור והענישה הצבאית תצטמק. העונש החמור ביותר לחייל בצבא מקצועי יוקרתי יהיה פיטוריו מצה"ל! המערכת הכפייטית הנוכחית מאלצת את הצבא לעסוק באינספור בעיות משמעת, נפקדות ועריקות. למערכת השיטור והענישה בצבא מקצועי, שהתנדב לשרת מרצון, תהיה תעסוקה מועטה.

צה"ל בעידן החדש יהיה צבא קטן יותר אך כוחו הלוחם יגדל. צמצום מטלות הצבא, יחד עם הקטנת העומס הביורוקראטי, הנובע ברובו מהצורך באחזקת צבא-חובה יעלו את משקלו של הכוח הלוחם. צבא יעיל עם מינימום בעיות משמעת. אזרחים יעמדו בתור להתגייס לסדיר ולמילואים. תקציב הביטחון שיקטן, ישחרר מקורות נוספים לשגשוג המדינה בעידן החדש.

תרבות ודת

תרבות לענייננו היא אוסף פעילויות הפנאי של הציבור, כולל שירותי דת. תקציב המדינה מממן כיום חלק ניכר, ואולי רוב פעילויות אלה, חלק קטן ממומן מתרומות.

כמעט כל הציבור משתמש בשירותי תרבות (מעבר לשידורי טלוויזיה), אם כי לא באופן קבוע ורק במיעוטם. חלק לא מבוטל צורך תרבות לעיתים רחוקות. מעורבותה העמוקה של המדינה, בעיקר במימון התרבות, מטילה את עול התשלום וסבסוד התרבות דווקא על חלקים בציבור שממעטים להזדקק לשירותים אלה. אחרים נאלצים לממן שירותי תרבות שמנוגדים לתפיסתם ולאמונתם.

מדוע שאדם דתי יממן משחקי כדורגל בשבת או סינימטק עירוני? מדוע אזרח שאינו חובב מוסיקה או תיאטרון צריך לממן את העדפות הבילוי של מבקרי הבימה והתזמורת הפילהרמונית? ומדוע שחילוני יצטרך לשלם עבור שירותי דת שאינו צורך ולממן בתי כנסת, שכן רבנים ומקוואות? שירותים אלה אינם מוצר ציבורי מובהק (שלא ניתן לזהות את הנהנה מהשירות ולחייבו עבור השימוש בשירות או למנוע מסרבן תשלום את ההנאה מהשירות). אין כל הצדקה מוסרית לכפות על אזרח לממן את ההעדפות התרבותיות של שכנו.

מימון ממשלתי לשירותי תרבות הוא מקור בלתי נדלה לשחיתות, לריבוי ג'ובים מיותרים למקורבים, שכן גבוה למנהלים, והזרמת תקציבים לפי מפתח פוליטי מובהק. השליטה בתקציבי התרבות מבצרת כוח פוליטי לאוחזים בברז התקציב.

על כן יש להפריד את שירותי הדת והתרבות מהמדינה:

1. מדינה, רשות מקומית, או כל גוף אחר שנתמך על ידי המדינה לא יממנו מתקציב ציבורי פעילויות תרבות, דת, ספורט וכדומה.
2. שירותי הדת ימומנו על ידי המשתמשים בשירות, או מתרומות – בדיוק כפי שהיה מקובל, ועדיין מקובל, בקהילות היהודיות בעולם. עיריית חאלב או וורשה לא מימנו שירותי דת ליהודים אבל הקהילות פרחו והשחיתות הייתה מינימאלית, אם בכלל.
3. המועצות הדתיות שסמוכות אל הרשויות המקומיות יבטלו ויאגדו כעמותות. עמותות אלה יצרכו לגייס תרומות ולגבות אגרות עבור שירותיהן כדי לשרוד ואף להתחרות בעמותות שירותי דת אחרות. יבוטל כל חוק או תקנה שמעניקים בלעדיות לשירותי המועצות הדתיות. לא תהיה מניעה ליזום שירותים מתחרים, וציבור המאמינים ישתמש בנותן השירות בו יבחר לפי אמונתו, המוניטין שלו ועלות השירות.
4. רשויות המדינה לא יהיו מעורבות בעריכת נישואין, גירושין, בריתות מילה וקבורה.
5. אזרח יוכל לבחור את סוג הסכם הנישואין במתכונת בה יבחר.
6. הרבנות הראשית תבוטל. הממסד החילוני לא ימנה רבנים מקצועיים או ראשיים, לא במדינה ולא ברשויות המקומיות. הציבור הדתי, כפי שהיה לאורך אלפיים שנים, יחליט לאיזה רב להעניק את אמונו.
7. משפחת נפטר תוכל לבחור היכן לקבור את יקירה, באיזה טקס ובאמצעות איזו חברת קבורה.
8. כל חקיקה דתית מטעם המדינה תתבטל. כל קהילה דתית וולונטרית תוכל לקבוע כללי התנהגות פנימיים של חבריה, אם יראו צורך בכך (אפילו הפרדה בין נשים וגברים בחברת אוטובוס פרטית). כך מקובל גם כיום בקרב קהילות חרדיות לגוניהן.
9. המדינה לא תתמוך ולא תסבסד ענפי ספורט. אוהדי הכדורגל ואוהדי הכדורסל ישלמו עבור המשחקים את עלותו הריאלית של הכרטיס. ענף ספורט שלא יהיו לו די אוהדים ותורמים – יחדל מלהתקיים. אין הצדקה לקיומו.

10. קבוצות ספורט תחרותי ימומנו על ידי בעלי הקבוצות, על ידי מכירת כרטיסים לצופים בתחרויות, מכירת פרסומות, זכויות שידור וכדומה. ענף ספורט שמעניין רק מיעוט זניח – סביר שיחדל מלהתקיים.
  11. נבחרות ספורט לאומיות ימומנו גם הן אך ורק מתרומות, חסויות מסחריות, זכויות שידור. לא יהיה מימון בכפייה על חשבון משלם המסים. ועדי ספורט לאומיים כגון הוועד האולימפי יירשמו כעמותות ולא ימומנו על חשבון משלם המסים, אלא מתרומות בלבד.
  12. תיאטרון, אופרה, תזמורות, מוזיאונים וכדומה ימומנו אך ורק ממכירת כרטיסים ומתרומות בדיוק כפי שמתקיים ענף הקולנוע. מוסד שלא יוכל לקיים את עצמו מעיד כי אין די אנשים בציבור שהמוסד חשוב להם, או שרמתו המקצועית נמוכה וציבור שוחרי התרבות מצביע נגדו.
  13. המדינה לא תממן הפקת סרטים ישראלים, ולא תתמוך באומנים. אומן וסרט ישראלי צריכים להצליח בזכות איכותם, להתמודד בתחרות מול עמיתיהם ולא לכפות את מימונם על הציבור.
  14. משרד התרבות והספורט יבוטל.
  15. משרד הדתות יבוטל.
  16. המועצה להסדר הימורים בספורט תבוטל, הימורי הטוטו יופרטו למרבה במחיר ומונופול הימורים על אירועי ספורט יבוטל. המדינה לא תאסור הימורי ספורט, לא תהיה מעורבת בהימורים ולא ב"הסדרת" הימורים.
  17. מתקני ספורט כגון אצטדיונים יופרטו או יירשמו כעמותות ויצטרכו לעמוד ברשות עצמם. ייתכן שלחלקם לא יהיה זכות קיום ולאחר תהליך התאמה ממושך יתרכזו מתקני ספורט על בסיס אזורי רחב יותר שיאפשר מימון עצמי מהשכרת המתקן לאירועים ותחרויות. מרכזי ספורט יוכלו להפוך לרב-תכליתיים ולהשכיר שטחים לניצול מגוון כגון מסחר, שווקים, ירידים ותערוכות.
  18. בהעדר מועצה דתית וסבסוד שירותי דת, יתאגדו בתי הכנסת ויתר מוסדות הדת כעמותות, יתקיימו מתרומות וממס חבר של הקהילה. ייתכן שמספר מוסדות הדת יקטן עקב איחוד בתי כנסת באזורים דלילי אוכלוסייה דתית, או בעקבות העדפות המאמינים עצמם.
  19. המדינה לא תתמוך בדתות אחרות, לא תהיה מעורבת במוסדות דת אחרים. מעמד דיינים ושופטים דתיים יהיה כמו של בוררים כאשר הצדדים המתדיינים מסכימים ביניהם מראש להתדיין בפניהם ולקבל את פסק דינם.
- הרפורמה תעלה את רמת הספורט והתרבות בישראל ובזכות התחרות יחדלו מלהתקיים ארגונים, ענפים וג'ובים שההצדקה היחידה לקיומם הייתה החיבור הקבוע לתקציב המדינה.
- הדת תתבסס בזכות ההכרה של הקהילות באיכות ההנהגה הדתית והסמכות התורנית ופחות בזכות התקציב שיכול ראש המוסד לחלק. התחרות בין ספקי שירותי דת תעלה את איכות השירותים.
- החיסכון הכספי למשלם המסים יהיה משמעותי ויתבטא בתרומה לעלייה ברמת החיים וברוחות הפרט. סביר שבתנאים אלה רמת העוינות ההדדית בין חילוניים לדתיים תפחת למינימום ואיתה התחושה כי קבוצה מסוימת מתקיימת על חשבון קבוצה אחרת. רק בתנאים אלה ייתכן כיבוד הדדי של זכויות האחר.

סעד ורווחה

לא קיימת, ומעולם לא הייתה, שיטת משטר או חברה אנושית אשר "פתרו" את בעיית העוני. תמיד היו ותמיד יהיו עניים – בכל צורת משטר ובכל מדינה. האדם הוא מטבעו עני וחסר כול; עצם קיומו דורש מאמץ לייצור מזון, מחסה ותנאי מחייה.

מאה שנות שטיפת מוח סוציאליסטית ביססו בתודעת האזרח את הרעיון של "זכויות" לקבלת כסף שלא תמורת עבודה. המדינה מפעילה כוח (כפיית גביית מסים) על חלק מאזרחיה כדי לממן את ה"זכויות" של החלק האחר – הנהנה. הזכות לכסף שלא תמורת עבודה הפכה לאידיאל מוסרי ולפיה – יש להחרים את פרי עמלו של האזרח העובד והמצליח.

לא קיים כסף שמתגלגל ברחוב או צומח על העצים ומחכה שהממשלה תחלק עליו "זכויות". את הכסף מייצרים אנשים עובדים – אין כסף שמקורו אינו באנשים עובדים. לכן, חלוקת "זכויות" שלא תמורת עבודה היא תמיד על חשבון שוד של אדם עובד.

החלק הגדול בתקציב המדינה (ללא החזרי חוב) הם "תשלומי העברה" – מונח הכולל את התשלומים לבעלי זכויות ותמיכות אחרות למינן, יחידים, עמותות וגופים אחרים. חלק ניכר מתשלומי החזר החובות ניתן לייחס לתשלומי העברה של שנים קודמות שמומנו באמצעות הלוואות שזמן פירעונן הגיע. בנוסף, יש לא-מעט תשלומי העברה נסתרים בסעיפי תקציב תמימים אחרים.

תשלומי העברה, קצבאות ומענקי אבטלה מעודדים התבססות של נורמות תרבותיות שדוחפות לעוני ומנציחות אותו. "זכויות" אלה אינן חלק מזכויות האדם הבסיסיות הואיל ויישומן כרוך בהפעלת כפייה באמצעות כוחו של השלטון על אזרחים אחרים, החרמת חלק משמעותי מרכושם ומפרי עמלם, בדרך של מיסוי, והעברת הכסף הנוטר (לאחר שהממסד הפוליטי גזר את חלקו) אל הנהנים מה"זכויות". הענקת "זכויות" אלה מחייבת שיעבוד (חלקי) של אנשים אחרים, שמפרי עבודתם מממנים את ה"זכויות". אין מקור אחר.

אין דרך אובייקטיבית לקבוע מי זכאי ולכמה, או לאיזה קבוצה מגיע יותר ועל חשבון מי. מרגע שנוצרת זכאות לכסף שלא תמורת עבודה, מתבסס הקרב על עוגת החלוקה – אין קריטריון חלופי זולת הכוח.

מערכת הרווחה מאפשרת לשכבה מסוימת באוכלוסייה להתקיים (רק להתקיים!) ללא מאמץ רב, מצב זה קל יותר מאשר השקעת מאמץ רב כדי להגיע לרמת חיים טובה יותר – זו מלכודת העוני. עיקורו של תמריץ המצוקה על ידי מנגנוני סעד אוטומטיים – העברת קצבאות לחשבון הבנק – מדכאת את הכורח לעבודה קשה. בקבלת קצבה אין צורך להשקיע מאמץ, אפילו לא נפשי. לעומת זאת, לצורך קבלת תרומה מגורם פרטי צריך להתאמץ כדי לשכנעו; מתווסף לכך המאמץ הנפשי והבושה לבקש טובות.

תמיד חסרו ויחסרו משאבים כדי לספק את "הצרכים" של כולם. הצרכים הם אינסופיים. אילו כל רצונות האדם היו מתמלאים לא היו סכסוכים. התפיסה הסוציאליסטית מתמקדת ב"חלוקה" של המוצרים, של הרווח, מאשר בייצור העושר. עושר נוצר בזכות כישורם של אזרחים. מיצוי הכישרון ומסחורו לעסק אפשרי רק במדינה חופשית. איש איש ומומחיותו מייצרים תפוקה ומקבלים תמורה כספית. כך נוהג רובו של הציבור במדינה חופשית וזו תרומתו לעצמו, ממנה נהנה גם הזולת. כך נוצרים מקומות עבודה בכל רמות ההשתכרות, גם עבור עניים שבתחתית הסולם. בדרך זו מחלחל העושר ומעלה את רמת החיים של כל האזרחים. אין דרך אחרת. התערבות הממשלה מייקרת את עלות המחייה, מקשה על היחלצות מעוני בעזרת עבודה וכך מגדילה את העוני. תפקיד הממשלה במעגל זה מוגבל: בעיקר – לא להפריע! לא לשבש את מנגנון לחלול העושר אל תחתית הפירמידה.

"עניים" אינם קבוצת אוכלוסייה אחידה. הם בני אנוש בעלי אופי, רמת מוטיבציה וכישרון מגוונים ושונים אחד מהשני. חלקם עניים "כרוניים", חלקם זמניים. במדינה קפיטליסטית חופשית, בניגוד למשטר סוציאליסטי מובהק בו כל העם עני, שכבת העניים דינאמית – אזרחים חדשים מתדרדרים לקבוצה זו, אחרים מצליחים ומתרחקים מתחתית הטבלה. חלק מהעניים, בעלי המוטיבציה הטבעית ותכונות מסוימות היו משתחררים

מהעוני גם בהעדר תשלומי רווחה. חלק אחר של העניים מושפע באופן שלילי מתשלומי רווחה. רמת המוטיבציה שלהם נמוכה יחסית – השפעת תשלומי הרווחה עליהם הרסנית – הם מתרגלים שלא להתאמץ, מקבלים את התשלום כנתון קבוע – מתרגלים לכך שיש גורם חיצוני אשר מעביר להם כסף אוטומטית.

תשלומי רווחה מועברים באופן גורף כמעט לכל האוכלוסייה (כולל קצבאות ילדים, זקנה וסעד) וללא הבחנה התשלומים אינם נחוצים לרוב הציבור שמצליח להסתדר בכוחות עצמו ואינם נחוצים לחלק ניכר מ"העניים הסטטיסטיים" – עניים מדומים בעיקר בקרב ערבים וחרדים שמתקיימים מהכנסות לא מדווחות ("שחורות"). תשלומי רווחה אינם נחוצים לחלק גדול מ"העניים" הזמניים שיכולים לחלוץ עצמם (ואכן עושים זאת) במאמץ ובעבודה קשה (מובטלים זמניים, צעירים בתחילת דרכם ועוד) – תשלומי רווחה לקבוצה זו תורמת להנצחת העוני בה. נותרת רק קבוצה קטנה של "עניים כרוניים" ומוכי גורל.

מערכת הרווחה תעבור רפורמה במשך תקופה ארוכה יחסית שתאפשר הסתגלות הדרגתית.

1. שינוי האידיאולוגיה – תפקיד המדינה לא יהיה להבטיח הכנסה ("הבטחת הכנסה"), לא לחתור לשוויוניות, וגם לא לרווחה – לחיי נוחות. מטרת שמדינה בין כך ובין כך אינה יכולה להשיג. מערכת הרווחה תהפוך בתקופת המעבר ל"מערכת סעד". מי ששואף מעבר לכך – לרווחה – שיואל להתאמץ כדי להשיגה. הממשלה תשלם קצבת סעד (שימו לב לשם החדש, האמיתי) אך ורק לאזרחים שהם באמת מסכנים ואומללים, מוכי גורל. לא יהיו קצבאות גורפות "לכולם": לא לכל הזקנים, לא לכל הילדים, לא לכל המובטלים ואפילו לא לכל הנכים. הקצבה תשולם לאזרח שהוכח, במבחנים מחמירים ביותר, שאינו מסוגל לפרנס את עצמו, פשוט אינו מסוגל להתקיים. הסיבה לחוסר היכולת להתקיים אינה חשובה: זקנה ללא חיסכון, נכות, פיגור שכלי, מחלה, אבטלה. כאשר תוכח הזכאות – תשולם קצבת סעד.
2. גובה קצבת הסעד – נמוך. קצבה שתאפשר קיום מינימאלי. הציבור אינו חייב לקיים "בכבוד" את "הנזקקים". בכבוד מתקיים רק מי שעובד ומפרנס את עצמו. קיום מקצבת סעד על חשבון אזרחים אחרים הוא קיום לא-מכובד – וכך הוא צריך להיות. הנזקק אינו אשם במצבו? אבל השכן ממול, שצריך לשלם עבורו – אשם עוד פחות!
3. המבחן לקבלת קצבה – רק מי שיגיע למצב של העדר יכולת להתקיים יקבל קצבה. אם יש לו נכסים – שימכור. אם יש לו חשבון בנק – שיממש. אם הוא נוסע לחו"ל, או מהמר, עבריו וכו' הוא לא יהיה זכאי. לא תקבל כסף בגלל שאתה מובטל – תקבל רק אם יוכח שאתה לא מסוגל להתקיים. הורים יהיו חייבים לתמוך בילדיהם הנזקקים גם אם הם אינם חיים יחד. ילדים יהיו חייבים לתמוך בהורים נזקקים. לא תינתן תמיכה לקשיש אם ילדיו בעלי רכוש. ואם תינתן זמנית – הילדים ייתבעו להשיב למדינה את הכספים. כל מי שמבקש עזרה על חשבון הציבור יהיה חייב לוותר על פרטיותו ולחשוף את חייו בפני נציגי הציבור שמממן אותו.
4. סוף עידן ה"מגיע לי" – המהפך חייב להתחיל משינוי רעיוני-עקרוני: לכל אזרח "מגיע" רק מה ששייך לו, קניינו – רכושו, חסכוניותו, כישורו, וכל זכויותיו הנובעות מהסכמים שחתם מרצון עם אחרים (לדוגמה: הסכם עם חברת ביטוח, קרן פנסיה או קופת חולים).
5. בתקופת מעבר ארוכה, ימשיכו אזרחים רבים לקבל קצבאות סעד, שילכו ויפחתו עם השנים, אך לא בגלל ש"מגיע להם", אלא כמתנת חסד – שריד לתקופה קודמת.
6. איחוד מידי של כל תשלומי ההעברה – יהיה רק מקור אחד לתשלומי סעד – תשלום ישיר ומזומן ל"זכאי" מקופת המדינה, במקום אינספור תשלומים עקיפים דרך מוסדות וגופים שונים ומערך הנחות המקיף הקיים.
7. חברה עסקית, אדם פרטי, או עמותה שמקור הכנסותיהם תרומות או עבודה רשאים להעניק הנחות ומתנות ככל שיחפצו. יאסר על כל גוף נתמך מתקציב ציבורי להעניק הנחות או העדפות לקבוצות אוכלוסייה כלשהן. ראש עיר רשאי לתרום (הנחה בארנונה) מכספו הפרטי, אך לא מכספם של כלל

התושבים.

8. ביטול מייד של דמי לידה ומענקי לידה – מהסעיפים הקלים לביטול. זכאות זו תבוטל בהתראה של שנה מראש. מרגע הודעת הביטול תדע כל אישה שמתכננת הריון ולידה כי עליה להיערך להוצאות הראשוניות שלאחר הלידה בכוחות עצמה ולא על חשבון שכניה. בדיוק כפי שמשפחה מתכננת שיפוץ דירה או החלפת ריהוט.

9. כל אישה תוכל לרכוש פוליסת ביטוח-לידה מראש למקרה של סיבוכים בלידה. לפוליסות הביטוח יהיו הרחבות לכיסוי הוצאות חריגות כגון בלידת פגים, או לידת תינוקות בעלי מום.

10. ביטול דמי אבטלה – ביטול דמי האבטלה יגביר את אחריות האזרח כלפי עצמו ויעלה את רמת החיסכון. אזרח יוכל לבטח עצמו באופן פרטי לקבלת דמי אבטלה (למקרים של סגירת מקום העבודה, או למקרים של "פיטורי ייעול" בהיקף גדול). העדר דמי אבטלה יאיץ את הליך המעבר למקום העבודה החדש.

11. קצבאות בעלות אופי ביטוחי – ישנן קצבאות רבות (ביטוח לקצבת נכות, ביטוח למקרה פגיעה במקום העבודה, אשפוז סיעודי, טיפול בילדים חריגים ועוד) שחברות הביטוח הפרטיות יכולות לתת במסגרת תוכנית ביטוח מתאימה. בתקופת מעבר יונהג ביטוח חובה, במסגרתו יצטרך כל אזרח לבטח עצמו, בחברת ביטוח בה יבחר, כנגד סיכונים אלה. המדינה תמשיך להעביר קצבאות סעד לאותם חלקים באוכלוסייה שכבר נפגעו ואשר יעמדו בקריטריונים הכלכליים לכך (לדוגמה: ילד חריג במשפחה בעלת רכוש לא יהיה "זכאי"). זו קבוצה סופית ומוחלטת, היקפה ילך ויקטן עם השנים. ביצוע התשלום לזכאים בקבוצה זו יועבר מהביטוח הלאומי אל חברות ביטוח פרטיות, כאשר אוצר המדינה משלם את העלות.

12. קצבאות לאמהות חד-הוריות – ביטול הדרגתי – הקצבאות לאמהות חד-הוריות חדשות יבוטלו בהתראה של שנה. אישה ששואפת להיות אם חד-הורית תוכל לעשות זאת, אך על חשבונה ולא על חשבון השכן ממול. אמהות שנהנות כיום מקצבה, ימשיכו לקבלה, בכפוף לקריטריון הכלכלי, עד לתום הזכאות. תוך 7 שנים תעמודנה כל האמהות החד-הוריות ברשות עצמן. יסתיים התמריץ לגירוש פיקטיביים או לעבודה בסתר רק כדי לשמר את הזכאות.

13. ביטול הדרגתי של קצבאות הזקנה – קשיש בן 75 מסוגל כיום, בזכות הישגי הטכנולוגיה, התקשורת והמחשוב להפיק מעבודתו פי כמה יותר מוצרים ושירותים מאשר "קשיש" בן 60 בשנות ה-30 של המאה הקודמת.

לכן, יש לבטל את גיל הפרישה הכפוי השרירותי – 65-67 ולהגמיש את גיל הפרישה בהתאם להסכמה שבין המבוטח לקרן הפנסיה שלו. עובד יוכל, לדוגמה, לפרוש לפנסיה בגיל 65 ולקבל פנסיה של 5,000 ₪ לחודש. אם יחליט לדחות את הפרישה לגיל 70 יוכל לקבל פנסיה חודשית גבוהה יותר, נניח – 6,800 ₪.

ציבור הקשישים הנזקקים, לדוגמה, יקבל קצבה בעזרתה יוכל לשלם עבור שירותים שעד כה קיבל "חינם" או בהנחה: הקשיש הנזקק ישלם מחיר מלא באוטובוס, ישלם ארנונה מלאה, ישלם תשלום מלא לרופא או ירכוש מנוי במתנ"ס אם ירצה. הקשיש יקנה את השירותים הנחוצים לו לפי העדפותיו. כאשר לשירותים ולמוצרי ה"חינם" יהיה תג מחיר ריאלי, יצטרכו גם נותני השירות לעמוד ברשות עצמם ולהתחרות בנותני שירותים אחרים. ייתכן שיהיו קשישים שיעדיפו לדוגמה לחסוך בסעיף הדיור ובמקום לגור בדירת 3 חדרים של עמידר יסתפקו בדירת חדר. ייתכן שיעדיפו להשקיע את הכסף שנחסך מסעיף הדיור בשירותי בריאות משופרים, בטיול או במנוי למשחק כדורסל...

לא יהיו מגבלות על עבודת גמלאים ככל שיחפצו. קצבאות זקנה מטעם המדינה למקבלי פנסיה יבוטלו. קצבאות זקנה לבעלי הכנסה גבוהה אחרת יבוטלו גם הן. אין הצדקה, לדוגמה, לשלם קצבת זקנה לגמלאי צבא קבע או עובדי מדינה שמקבלי פנסיה גבוהה. קצבאות הזקנה ליתר האוכלוסייה יבוטלו גם הן, אך בהדרגה ולאורך מספר שנים.

קשיש נזקק יהיה זכאי לקצבת סעד בדיוק כמו צעיר נזקק אם יעמדו בקריטריונים המחמירים

לזכאות. סוף לקצבאות האוטומטיות.

קשישי יתקיים מפנסיה, חסכונות, מימוש רכוש אחר שצבר, ועזרת המשפחה הקרובה. אין ספק שכאשר האחריות לדאגה לעת זקנה תחזור לאזרחים (לאחר תקופת מעבר), יסתבר שמספר הקשישים הנזקקים באמת (ללא פנסיה ממקום עבודה, ללא חסכונות, ללא רכוש למימוש ואשר המשפחה תתכחש להם) נמוך ביותר. במיעוט זה יוכלו לטפל ביעילות גם ארגוני צדקה פרטיים. בכל מקרה, אין צורך במערך מסועף, בזבזני ובלתי יעיל כמו הביטוח הלאומי, שגובה מסים מכל האוכלוסייה ומשלם לכל האוכלוסייה, כדי לפתור בעיה של מיעוט זעיר בלבד שניתנת לפיתרון נקודתי.

14. **קצבאות ילדים** – קצבאות הילדים יבוטלו בהדרגה. כל תינוק נוסף שיוולד לא יקבל קצבת ילדים. הורים שמתכננים להביא ילד נוסף לעולם יצטרכו לנהוג באחריות, לשוב ולסמוך על עצמם.

המונח "קצבת ילדים" כשמו לא הוא, מטעה. הקצבה היא תוספת הכנסה למשפחה ללא קשר לצורכי הילדים; משכנס הכסף לחשבון הבנק של המשפחה – אין לו שם וכותרת. לכל משפחה סדרי עדיפויות שונים והקצבה משתלבת ומתחלקת בין הוצאות המשפחה האחרות. יש משפחה שחיסכון הוא בראש מעייניה וכל הכנסה נוספת תיועד לתוכנית חסכון, להחלפת דירה לדוגמה. משפחה אחרת לא תוותר על נוכחות במשחקי כדורסל ותוציא על כך מאות שקלים בחודש. אחרים יוותרו על חוג לילד אך לא על הימורים קבועים בלוטו וטוטו. וכמובן, קיימת משפחה שכל שקל פנוי מושקע בחינוך הילדים.

לכן, קיצוץ בקצבאות ילדים לא בהכרח פוגע בילדים, אלא פוגע בהכנסות המשפחה. ככל שחינוך הילדים במשפחה נמצא בעדיפות גבוהה יותר, הם יפגעו פחות מהקיצוץ. המשפחה תעדיף לקצץ בסעיפי הוצאה אחרים כתוצאה מהירידה בהכנסות. מנגד, במשפחה בה ההשקעה בילדים נמצאת בסדר עדיפות נמוך, הקיצוץ בהכנסתה יפגע פחות בילדים. אין מה לקצץ לילדים... הקצבאות ששולמו בין כך ובין כך כיסו הוצאות אחרות...

15. כספי משלם המסים לא יועברו לעמותות. עמותות יתוקצבו אך ורק מתרומות מרצון של אזרחים וללא הזרמה פוליטית כלשהי מכספי משלם המסים. האגודה למען החייל והאגודה למלחמה בסרטן – כמו אלפי עמותות אחרות ימשיכו בפעילותן המבורכת שתמומן מתרומות בלבד ולא מכספי משלם המסים. הוצאה של מיליארדי שקלים רבים לשנה תיחסך (אין דו"ח מהימן מרוכז של תקציב כל העמותות שממומנות מתקציבים ציבוריים – מדובר בסכום שגבוה מ-5 מיליארד שקל בשנה. 2012).

16. על פי החוקה החדשה, החלטה על תשלומי רווחה לקבוצה מסוימת תתקבל אך ורק במשאל עם ובאישור רוב של 75% מהמצביעים. כל משאל-עם על אישור תשלום רווחה יציג את תוספת המס שתגבה מכל אזרח כדי לממן את תשלומי ההעברה שעומדים על הפרק. במילים אחרות: אזרח שיצביע במשאל, אם לאשר חוק לקצבאות דמי לידה, יצביע באותו פתק על הגדלת המס שהוא ישלם מרגע אישור החוק. רק מס עקיף אחד ויחיד ייגבה מהאזרחים למימון הוצאות הממשלה (ראה פרק מיסוי). לכן, קל יהיה להציג במשאל העם את תוספת המס הנחוצה כדי לממן את הקצבה החברתית שעומדת להצבעה במשאל. יידרש אישור ברוב מיוחס מאד, וזאת כדי להבטיח צמצום למינימום של אלמנט הכפייה שבתוספת המס; כדי שנחיצות הקצבה החדשה תתקבל כמעט ללא מחלוקת, תוך הזדהות ציבורית ותשלום המס יהיה מרצון כמעט מלא. הרוב המיוחס נחוץ גם לנטרול השפעת הנהנים מהקצבה הצפויה על תוצאות ההצבעה, בדיוק כפי ששופט שמקורב לאחד מהצדדים פוסל עצמו מלדון בתיק.

מנגנון זה יבטיח שההחלטה לא תהיה בידי פוליטיקאים, אלא בידי הציבור כולו. איש לא יוכל להפיק רווח פוליטי אם ההצעה תתקבל. כך ימנע מסע לחצים, פיתויים ואיומים על פוליטיקאים.

כדי שקצבה חדשה תתקבל כחוק צריך שיהיה קונצנזוס כמעט מלא באוכלוסייה לגבי נחיצותה. במילים אחרות, מצוקתה של הקבוצה הזכאית לקצבה תהיה ברורה ותזעק לעין כל. כמעט כל הציבור יהיה מוכן לשלם מרצון תוספת מס כדי לממן את זכאותם של הנזקקים העומדת להצבעה. זאת בניגוד למצב הנוכחי בו ההחלטה נופלת בחדרי הוועדה בכנסת, כאשר 3 פוליטיקאים מטרים את

הכף לטובת הזרמת כסף לסקטור המקורב אליהם, ומחוץ לאולם (או בתוכו) מתגודדים לוביסטים וחברי מרכז מפלגה המאיימים "לסגור חשבון".

כאשר ההכנסה לנפש בישראל תהיה מהגבוהות בעולם, והמיסוי מהנמוכים בעולם – תשרור אוירת הזדהות עם המדינה והמסגרת החברתית החדשה. בתנאים אלה יהיה קל יותר לעמותות הצדקה לגייס תרומות מכיסייהם התפוחים של האזרחים. תרומה תהיה לנרמה חברתית של יחידים, עסקים וחברות גדולות. מעורבות של עסקים בקהילה תהפוך למנוף לצבירת מוניטין עסקי.

אנחנו לא מבטיחים לעניים הרים וגבעות ולא אוטופיה של חיסול אי-שוויון. תמיד היו ויהיו עניים, אך מצבם יוטב לאין-שיעור. הבשורה המלהיבה יותר – העניים לא יישארו אותם העניים. יהיה קל יותר לצאת ממעגל העוני, התמריץ להשתחרר ממלכודת העוני יגדל. יתרחבו אפשרויות התעסוקה וההזדמנויות.

מנגד, התמ"ג – "עוגת" המשק, יצמח בקצב מדהים כתוצאה מהיעילות, הגידול בתפוקה והעדר הביורוקרטיה. במקביל, יצנחו מחירי המוצרים והשירותים – תרומה נוספת לגידול בהכנסה הפנויה. העניים במשטר החדש לא יהיו עניים מרודים. חברת השפע תספק להם רמת חיים שאפילו לא חלמו עליה במערכת הנוכחית. וחשוב מכל – סיכוייהם לפרוץ את מעגל העוני יהיו ממשיים ומעשיים בזכות הצמיחה הגבוהה, זרם ההשקעות לישראל, העדר חסמים ביורוקרטים, מיסוי נמוך ועקירת הפוליטיקה מהחברה והכלכלה בישראל. קל יהיה לחיות בישראל, גם לעניים.

מסים

משטר "החלוקה" הקיים יצר מערכת סבוכה, בה ידו של כל אזרח נכנסת לכיסו האחורי של אזרח אחר. כולם משלמים לכולם – כולם מקבלים מכולם. רק חלק קטן של המס חוזר אל האזרח, וגם זה בצורה של מערכת חינוך מקרטעת, שירותי בריאות פרוטקציונרים, הזרמה סלקטיבית ומיותרת לתעשייה, חקלאות ושיכון, והזרמת כספים למגוון קבוצות ה"מגיע ל".

משטר הבחישה הפוליטי, בסיס משטר "החלוקה" הקיים, הוא מערכת ענפה של קורי עכביש מוסווים היטב, הסופגים אליהם מיסוי מכל האזרחים. חלק מהכסף מפרנס את הממסד ושלוחותיו, חלקו האחר חוזר כמעט אל כל האזרחים כ"זכויות" שמעניקים פוליטיקאים בעלי "רגישות חברתית"...

מסים נועדו לממן את הוצאות המדינה. צמצום תפקידי המדינה כמתואר בדפים הקודמים יקטין באופן דרסטי את הוצאות המדינה. מאידך גיסא, המתווה המתואר יאיץ מאד את צמיחת הכלכלה כי עסקים יפרחו ויווצרו יותר מקומות עבודה, וחלק גדול יותר של האוכלוסייה יעבוד – לכן הבסיס ממנו ניתן לגבות מסים יגדל מאד.

הקטנת הוצאות המדינה, יחד עם התרחבות הכלכלה, יאפשרו גביית שיעורי מס נמוכים מאד יחסית לעבר.

אזרח צריך לשלם עבור השירותים שהוא מקבל מהמדינה וזו תכליתו היחידה של המיסוי. לא מתפקידה של מערכת גביית המס לעזור לשכבות חלשות לא "לצמצם פערים" (למרות שמרבית הציבור חושב שכן) וגם לא לסייע למשקיעים, לא לעודד עובדים, לא לעודד את אילת או דימונה, לא עידוד ילודה ואפילו לא עזרה לחולים. גם במשטר החדש יתכנו תקציבי העברה, אך אישורם יהיה כרוך באישור רוב מיוחס מאד במשאל עם. תשלומי תמיכה בקבוצות אוכלוסייה, אם יהיו, ימומנו מצד הוצאות של התקציב ולא בשלב הגבייה.

כלומר, המיסוי יהיה אחיד לכולם (בשיטה שתתואר בהמשך) ואם יוחלט על תמיכה בקבוצה מסוימת היא תבוצע ישירות מהתקציב ולא כהנחה במיסוי בשלב הגבייה. באופן זה, תוכל הממשלה במשטר החדש, להציג בשקיפות מלאה וללא מסך הסוואה, את הסכום בתקציב שמועבר מאזרח א' אל אזרח ב'.

מתפקידה של המדינה לקיים מערכות ביטחון, משטרה, משפט, ענישה ומספר שירותים ציבוריים אחרים המאופיינים כ"מוצר ציבורי". מוצר שכל אזרח נהנה ממנו גם אם יסרב או יתחמק ממימונו. שירותים אלה ממומנים באמצעות מסים ואין דרך אחרת לקיימם. מס הוא תמיד כפוי.

החוקה תעניק סמכות לממשלה לגבות מסים במידה הדרושה למימון אותם השירותים בלבד. למדינה לא תהיה סמכות ליטול כספו או רכושו של אזרח שהרוויח ביושר ובדין על מנת לסייע לאזרח אחר, גם אם האזרח זכה באופן אקראי בזכות קניינית כגון ירושה או הימורים.

משאל-עם שיאשר, לדוגמה, העברת קצבאות לאמהות חד-הוריות, יבטא בכך הכרה גורפת בנחיצות התמיכה. הקצבה תאושר אם 75% מהמצביעים יאשרו אותה ויביעו הסכמתם לתוספת המס הנדרשת למימון ההטבה. מידת הכפייה שבהטלת מס זה תהיה מזערית. מאידך גיסא, אם כבר קיימת תמיכה כה נרחבת בהטבה, סביר שעמותות יוכלו לגייס את המימון באמצעות תרומות וכלל לא יהיה צורך בחקיקה.

1. כל המסים הקיימים יבוטלו (כולל מכס, מס קניה, מס הכנסה, מע"מ ועוד) ויאוחדו תחת מס בודד אחד – מס מחזור.

2. מס-מחזור יוטל על בסיס רחב ביותר. כל מכירה של מוצר או שירות תכלול מס-מחזור בשיעור סביר ונמוך, בערך שליש משעורו של המע"מ כיום. המס יוטל על כל העסקאות במשק כולל ירקות, עמלות בנק, מכירות יד שנייה של מוצרים חייבי רישום (דירות ומכוניות), ריבית זכות מחסכונות, ריבית חובה, ריבית אגרות חוב, דיבידנדים (ייתכן גם על מכירת מניות), משכורות,

- גמלאות, פנסיה, כרטיסי טיסה, פרמיות ביטוח, שירותי דואר, קניית מים, מכירות לתיירים ועוד.
3. מס מחזור אינו מוטל על "רווחים", אלא על מחזור העסקאות כולו של אנשים פרטיים או של עסקים. המס מוטל גם על שלבי ביניים בשרשרת הייצור והשיווק. כלומר, גם היבואן שמוכר לסיטונאי ישלם מס מחזור על המכירה.
  4. המס יועבר לממשלה על ידי המוכר בדומה למע"מ כיום. מס מחזור יוטל רק על עסקאות בהן שני הצדדים נמצאים גיאוגרפית בישראל. כלומר, עסקאות יצוא ויבוא יהיו פטורות ממס מחזור.
  5. אזרח שמשתכר מעט וקנייתו צנועות, אינו מקבל ריבית על חסכונות, אין לו מניות ולכן אינו מקבל דיבידנדים ישלם סכום קטן ביותר. אזרח שמשכורתו גבוהה, רכש דירה, בעל פיקדונות בבנק ותיק מניות מכובד – ישלם מס-מחזור משמעותי שנובע בעיקר מהכנסותיו הגבוהות ורמת ההוצאה שלו. מי שצורך הרבה ישלם יותר מס-מחזור.
  6. בסיס המס רחב ביותר, שיעורו נמוך, לא יהיו "הוצאות מוכרות", לא יהיו "פטורים", "הנחות", "ניכויים" וגם לא "זיכויים".
  7. מס-מחזור נמוך יקטין את כדאיות העלמת מס. היקף הפעילות הכלכלית והיקפו של התמ"ג הרשמי יגדלו כתוצאה מיידית של הלבנת פעילות שחורה.
  8. שיעורו הנמוך של מס-המחזור מקטין את התמריץ הראשוני להעלמה. זאת, בניגוד לכדאיות הגבוהה להעלמת מע"מ, ואי-תשלום למס-הכנסה – חיסכון של עשרות אחוזים מסכום העסקה "השחורה".
  9. שיטת האכיפה והביקורת פשוטה ביותר. מאות פקחי קנייה של רשות המסים יתמחו בהתחזות לקונים תמימים – הם יבצעו קניות בפועל של מוצרים ושירותים. פקחי-הקנייה ירכשו דירות, מכוניות, וירקות בשוק. אין צורך בביקורת ספרים (כמקובל היום) – רוב הביקורת תהיה ביקורת-שטח. נכנסים לחנות וקונים. מזמינים שרברב ומשלמים. אם המוכר לא מסר חשבונית מס-מחזור, יתמקדו בו לבדיקות נוספות. חשד העלמה שיאומת יגרור העמדה לדין. העונש על העלמת מס במשטר החדש יהיה חד-משמעי, קשוח וללא נסיבות מקלות – מאסר ממושך בפועל. לא "עבודות שירות", לא "אזהרה", לא עונש "על תנאי" ולא "מעצר בית" ולא "כופר". לא כדאי.
- בדיקות-עומק מדגמיות יערכו בעסקים שאינם קמעוניים וחוג לקוחותיהם מצומצם בדיוק כפי ששלטונות מע"מ עושים כיום.
10. הדיווח השנתי למס הכנסה ומילוי הצהרת הון נועדו למעקב אחרי אזרחים כדי למנוע התחמקות מתשלום מס. מאחר ושיטת אכיפת תשלום מס-מחזור שונה לחלוטין, אין צורך במנגנון המסורבל הנוכחי. כל תיקי העבר יושמדו, כולל הצהרות הון ותיקי מס שבח מקרקעין...
  11. בתום כל שנה יעביר כל עסק לרשות המסים דף-דיווח. בו יופיעו פרטי העסק וכן שלוש שורות נוספות בלבד: מחזור המכירות השנתי, היקף הרכישות השנתי וסך כל תשלומי השכר. אין צורך ברואה-חשבון או ביועץ מס: 3 שורות בדיווח השנתי.
  12. ביטול יתר המסים, הגורמים למרבית החיכוך בין האזרח לשלטון, ימנע את הצורך בעשרות רבות של טפסים ושאלונים באמצעותם חודרות רשויות המדינה לחייו הפרטיים של האזרח. דיווח שנתי, הצהרת הון, ביקורת מלאי, ריכוז מידע על ילדים, נסיעות לחו"ל, רכישות וכדומה.
  13. עסק לא יהיה חייב לנהל ספרי חשבונות עבור המדינה. יהיה עליו לשמור חשבוניות רכש, העתקי חשבוניות מכירות ועוד מספר מסמכים. כמובן שחברות ציבוריות הנסחרות בבורסה

ינהלו ספרים כמקובל, אך זאת בהתאם לדרישת הבורסה לניירות ערך. עסקים ימשיכו לנהל ספרים כחלק מכלי הבקרה והניהול העסקי, אך לא כחובה כלפי המדינה. הם גם ימשיכו להעסיק רואי חשבון וחשבים.

תכלית המס תהיה אחת: תשלום של האזרח עבור שירותים שהוא מקבל מהמדינה. צריך להתייחס אל המס שמשלמים למדינה כמו אל כל הוצאה הכרחית אחרת. אנחנו קונים חשמל מחברת החשמל ולא מעלים בדעתנו להתנות את התשלום ברווח שלנו השנה. חברת החשמל תדרוש את שלה גם אם אנחנו מובטלים, או בעלי עסק שהפסיד השנה. כך גם העירייה: נמשיך לשלם ארנונה גם אם הכנסתנו נמוכה, או אפילו אם העסק שלנו בקושי מראה רווחים. הארנונה היא תשלום עבור השירותים שאנחנו מקבלים מהעירייה ולא חשוב כמה הרווחנו או הפסדנו השנה.

קשה למדוד את המחיר הכבד שמשלמים המשק והחברה בישראל בגלל שיטת המיסוי הנוכחית. העלות הגבוהה של ניהול ספרי חשבונות, עלות ההתחמקות החוקית מתשלום מס (העסקת יועצים, עורכי דין, רואי חשבון, רישום חברות פיקטיביות בארץ ובחו"ל) הם רק צד אחד למשוואה. בציודו האחר של המטבע מצטברת שחיתות מוסרית המונית, בזבוז של משאבי-אנוש, משאבי-מוח, ויצירתיות המושקעים בהתחמקות משלטונות המס – מאות ספרים, אלפי מאמרים מקצועיים, אלפי תביעות משפטיות, העסקת סרק של בתי משפט ועורכי דין, ואפילו לימודי המיסוי באוניברסיטאות – כולם בעצם "טוחנים מים", כלומר עוסקים בעבודה לא יצרנית.

אלפי חברות ישראליות, ביניהן חברות היי-טק, רשומות במקומות אקזוטיים שהן מקלטי מס. אלפי חברות אחרות רשומות במדינות נכר מתוקנות, ולו רק כדי לזכות ביתרונות מיסוי של אחוזים ספורים שמסתכמים לבסוף לכסף גדול. יישומו של המשטר החדש יהפוך את ישראל למקום מושבן הריאלי של אלפי חברות זרות שיעבירו לישראל פעילות עסקית ממשית ויחזיר הביתה אלפי חברות ישראליות שמקום מושבן לא נודע...

יש לצפות שיהודים רבים, מעשירי עולם, יעתיקו את מקום מושבם לישראל לתקופות ממושכות, ישלמו מס מחזור נמוך על הוצאותיהם המרובות בישראל ויזרימו הון רב לכלכלת ישראל החדשה.

אלפי עובדי אגף המכס, מאות עמילי מכס, אלפי רואי חשבון ועורכי דין וכן מומחי מיסוי – ואלפי מבריחים ועבריינים יאלצו למצוא פרנסות אחרות. עבודתם המיותרת תהיה נחלת העבר.

אחרית דבר

מדינת ישראל תהיה תוך עשור למדינה העשירה בעולם. מדינה של אזרחים שומרי חוק (מעט חוקים), החיים ברמת חיים גבוהה ומתקיימים בכבוד מפרי עמלם. ה"עוני" לא ייעלם, אך עניים בישראל יתקיימו ברמת חיים גבוהה מזו של המעמד הבינוני ברוב ארצות תבל.

יישום הרפורמות יגרום לשינוי באופי התעסוקה של מאות אלפי ישראלים – בייחוד אלה שמתקיימים מתקציבי הסקטור הציבורי המנופח. כל עובד ציבור שיפוטר, ימשיך בתקופת מעבר (גם אם מצא עבודה אחרת) לקבל שכר מהמדינה – שכר שיקטן מידי חודש באחוז אחד. באופן זה יתאפס שכרם לאחר כ-8 שנים. הדרגתיות שתמתן את השפעת השינוי על הפרט שהתפרנס ממקום עבודה מיותר על חשבון שכניו.

בתנאים אלה תתגבר עליית יהודים לישראל גם מארצות רווחה, השקעות זרות יתרבו. ישראל תהיה לאבן שואבת לחברות ולבנקים רב לאומיים. נוכל להתבסס כמרכז רפואי בינלאומי, כמרכז השכלה אקדמי לסטודנטים מכל העולם – ענפים שיוכלו להיות מקור הכנסה לא פחות מענף ההיי-טק. מדינת ישראל תהפוך למקום מושבן של אלפי חברות זרות שיעבירו לישראל פעילות עסקית ממשית ויחזיר הביתה אלפי חברות שבבעלות ישראלים ואשר עיסוקן בינלאומי.

בשיטה הקיימת אנחנו מחפשים לשווא, מידי מערכת בחירות, את הבלתי אפשרי – את קבוצת המלאכים הזכים החכמים והמומחים שידעו לנהל "נכון" את הכלכלה המורכבת והחברה המגוונת בישראל. הואיל וצרוף תכונות אלה אצל פוליטיקאים כמעט אינו בנמצא – נדונה המדינה למלחמה מתמדת על כספי החלוקה מטעם המדינה ולמסלול של התדרדרות. המערכת החלופית המוצעת כאן – אינה נסמכת על מציאת "המנהיג האידיאלי". אימוץ מנגנון המבוסס על חופש הפרט מעביר את ההחלטות הכלכליות והחברתיות מהמנגנון הפוליטי אל האזרח עצמו באופן שגם אם תיבחר מנהיגות בינונית ומטה – לא יהיה בכוחה לגרום לנזק משמעותי לכלל האזרחים. מזעור תפקידי הממסד הפוליטי והעצמת האחריות של האזרח לעצמו ולמשפחתו, יחד עם שיטת הבחירות המוצעת יבלמו את פוטנציאל ההרס הטמון במערכת הפוליטית הנוכחית.

שאלות מרכזיות שמעסיקות כיום את החברה הישראלית – יחדלו מלהיות "נושא", ביניהן: תקציבים לחרדים, שירות נשים וחרדים בצה"ל, שיעור התעסוקה בקרב ערבים וחרדים, נישואים אזרחיים, יוקר המחיה, מחסור בדירות, חלוקת הנטל ועוד ועוד.